ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön rap. n:o 1.

Ministeri Törnan.

3/I 1933.

5000—3—32 1030

Légation de Finlande Varsova, 3 p:nä tammik. 1933.

N:o 4/1.

ULKOASIAINMINISTERIO
1175 Pol. 33
8/I.33
LIIT.
RYHMÄ 5 C13 ASIA

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 1 viitenä kappaleena:

"Puolalaisten yhdistysten sopimusten tarkistusta koskeva memorandumi . . . . . siv. 1-4.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. Yldman

Herra Ulkoasiainministeri A.V. HACKZELL,

H e l s i n k i .

Salainen.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 1.

Varsova ssa 3 p:nä tammi- kuuta 19 33.

Asia: "Puolalaisten yhdistysten sopimusten tarkistusta koskeva memorandumi".

Ylläolevalla otsakkeella /Memorandum of polish societies concerning propaganda for the revision of treaties/ on 52 puolalaista yhdistystä julkaissut yhteisen englanninkielisen lausuman, jossa kosketellaan rauhansopimusten tarkistusta. Julkilausuma on myöskin toimitettu kaikille täkäläisille lähetystöille. Syynä julkaisuun ovat olleet viime aikoina ulkomaalaisissa, erittäinkin englantilaisissa ja ameriikkalaisissa lehdissä ja aikakauskirjoissa esitetyt ajatukset ja lausunnot, joissa on asetuttu puolustamaan Puolaa koskevien rauhansopimusten tarkistusta. Siihen nähden, että arvostelut ensi sijassa tavallisesti ovat kohdistuneet Danzigin käytävään, on tälle kysymykselle omistettu erikoista huomiota. Selostan seuraavassa lyhyesti kirjan sisältöä. Itsestään selvää on, ettei minulla ole mahdollisuutta kontrolloida esitettyjen numerotietojen paikkansa pitäväisyyttä.

Julkilausuma näyttää ensi sijassa olevan tarkoitettu ameriikkalaista yleisöä varten päättäen siitä, että sen alussa sanotaan tarkistusta vaativien henkilöiden lukumäärän olevan vähenemässä Europassa /!/. Alussa olivat

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

rauhanyhdistykset tukemassa näitä vaatimuksia, mutta viime aikoina ovat niitä pääasiassa esittäneet "sotaisa natsionalismi ja militarismi".

Ennen sotaa eli 85 miljoonaa henkeä vieraan vallan alla, sitävastoin kuin vähemmistöjen lukumäärä nykyään on ainoastaan 15 miljoonaa. Vähemmistökansallisuuksien olemassaolo valtiossa ei ole estettävissä, mikä jo käy ilmi siitäkin, ettei Puolan nykyinen alue ole edes 400,000 km^2 kun sitävastoin sen alue ennen jakoja oli 751,000 km^2, joten useita miljoonia puolalaisia elää vieraan vallan alla. Saksassa on yli miljoona ja Venäjällä 1 ½ miljoonaa puolalaista. Puolalta puuttuvat luonnolliset rajat. Sen maaraja on 5,390 ja meriraja ainoastaan 146 km. Tästä huolimatta kuuluu Puola niihin maihin, jotka toivovat "että Eurooppa vihdoinkin lakkaisi koettamasta muutella rajoja, vaan sitävastoin yrittäisi luoda kaikille maille paremman tulevaisuuden kehittämällä kansainvälistä yhteistoimintaa".

Etenkin Saksan poliittiset piirit vaativat tarkistusta, ja tarkistusvaatimukset kohdistuvat etupäässä Puolaa kohtaan. Saksa ei ole ratifioinut Puolan kanssa v. 1925 tekemäänsä kauppasopimusta ja on myöskin kieltäytynyt solmimasta Itä-Locarnoa, mitkä molemmat seikat ovat olleet omiaan vaikuttamaan häiritsevästi Itä-Euroopan yleiseen tilanteeseen.

Kirjassa vastustetaan käsitystä, että Itämeren ja Puolan välistä aluetta voitaisiin oikeudella kutsua "käytäväksi". Alue on kapeimmalta kohdaltaan 31,2 km. ja eteläisessä osassaan 213 km. ja muodostaa se entisen Puolan valtakunnan osan. Laajuudeltaan on se suurempi kuin esim. Baden ja Saksi. Kun Saksalla ennestään jo on 1733 km.

merirajaa, olisi kohtuutonta antaa sille vielä Puolankin lyhyt raja. Puolan meriraja on 2,5 % sen kaikista rajoista, kun sitävastoin Saksan meriraja on 22,6 %.

Rautatieyhteys Itä-Preussin ja Saksan välillä tapahtuu häiritsemättä, minkä useat saksalaisetkin tunnustavat /Dr. HOLZ, Ostpreussens Wirtschaft und Verkehr vor und nach dem Kriege, Königsberg, Gräfe und Unzer/. Puolan merirajan kautta tapahtuva tavarainvaihto on 11,730,570 tonnia, kun sitävastoin "käytävän" kautta tapahtuva tavarainvaihto on ainoastaan 3,429,665 tonnia vuosittain, johon määrään sisältyy myöskin Venäjältä, Liettuasta ja muista maista tuodut tavarat. Taloudellinen välttämättömyys ei siis suinkaan vaadi kysymyksessä olevan alueen antamista Saksalle. Tämä olisi kohtuutontakin kun Puolan väkiluku on yli 32 miljoonaa ja Itä-Preussin 2,200,000 asukasta, joista sitäpaitsi 300,000 on puolalaisia. Väestön kasvu on Puolassa 19 ja Saksassa 6,9 jokaista 1000 henkeä kohti.

Paitsi taloudelliset, puhuvat myöskin poliittiset syyt sen puolesta, ettei Saksan vaatimuksiin suostuta. Lausunnossa väitetään, että Saksan painostus itää kohden tarkoittaa myöskin Liettuan, Latvian ja Viron tuhoamista ja välittömän yhteyden aikaansaamista Saksan ja Venäjän välillä. Puola on v. 1920 tehnyt suuren palveluksen koko Europalle estäessään bolshevikkien etenemisen länteen. Englannin Berlinissä olleen suurlähettilään, lordi ABERNON'in julkaisemassa kirjassa "The eighteenth decisive battle of the world" sanotaan, että Puola usein on ollut Europan muurina Asiaa vastaan, ja etteivät sen tällöin osottamat palvelukset milloinkaan ole olleet suuremmat, eikä vaara koskaan uhkaavampi. Puolalla on nyt oikeus ja velvollisuus muistuttaa tästä koko sivistyneen maailman y-

leiselle mielipiteelle, kun tahdotaan ottaa siltä osa sen valtioalueesta. Ei kukaan voi luulla, että Puola vapaaehtoisesti luopuisi tuumankaan verrasta alueestaan. Aseellinen yhteentörmäys ei jää kahden valtion väliseksi, vaan syntyisi siitä yleiseurooppalainen sota. On siis syytä varoittaa kaikkia niitä, jotka ehkä paraimmassa tarkoituksessa kannattavat tarkistuspyrkimyksiä, koska he täten itse asiassa valmistavat alaa suurille konflikteille.

— Tämänkin kirjasen ilmestyminen osottaa puolestaan miten suurta levottomuutta tarkistusvaatimukset täällä herättävät.

V. J. Voionmaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 2.

Ministeri Idman.

11/I 1933.

5000—3—32 1030

Légation de Finlande Varsova, 11 p:nä tammik. 1933.

N:o 24-7.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
2 175 he. 33
10/I.33.
5 C13

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 2 viitenä kappaleena:

Puolan kivihiilen vienti pohjoismaihin. . . . . siv. 1 - 3.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri A. V. HACKZELL,
H e l s i n k i .

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 2.

Varsova-ssa 11 p:nä tammi-kuuta 19 33.

2 185 he. 33
16/I. 33
5 C 13

Asia: Puolan kivihiilen vienti pohjoismaihin.

Täkäläisessä "K u r j e r W a r s z a w s k i"ssa on äskettäin ollut kirjoitus, jossa on kosketeltu puolalaista kivihiilen vientiä pohjoismaihin. Kun kirjoitus Suomenkin kannalta tarjoaa mielenkiintoa, teen seuraavassa lyhyesti selkoa sen sisällöstä.

Aluksi viitataan artikkelissa Englannin parlamentissa erään välikysymyksen johdosta tapahtuneeseen keskusteluun, jossa Englannin hallituksen taholta ilmoitettiin, että se tulee tekemään voitavansa saadakseen puolalaisen kivihiilen työnnetyksi pois Skandinavian markkinoilta. Puolan kivihiili on itse asiassa tähän asti menestyksellä kilpaillut englantilaisen kivihiilen kanssa kysymyksessä olevissa maissa.

Viime kuluneen vuoden kymmenenä ensimäisenä kuukautena vietiin Ruotsiin Puolasta 2,172,000 tonnia ja Englannista 1,104,000 tonnia, joten Puolan vienti oli 196 % Englannin viennistä. Vuonna 1931 oli suhde 303 %, 1929 - 118 %. Norjaan vietiin samaan aikaan Puolasta 733,500 tonnia /v. 1932/, mikä tekee 104 % Englannin viennistä. E-

---

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta ...]:

Tavallinen ja lisäksi Keskuskauppakamarille ja Suomen Vientiyhdistykselle.

dellisinä vuosina oli Englannin vienti Puolan vientiä suurempi. Tanskaan vietiin Puolasta v. 1932 - 1,138,000 tonnia, mikä on 68 % Englannin viennistä, 1931 - 128,5 %, 1930 - 85,7 %, 1929 - 83 % Englannin viennistä.

Kirjoituksessa selostetaan myöskin vientiä Suomeen, mutta kirjoittajan esittämät tilastolliset tiedot ovat vääriä. Puolan virallisen tilaston mukaan on vuoden 1932 kuluessa viety Suomeen 285,000 tonnia kivihiiltä. Kun Suomen virallisen tilaston mukaan Suomeen on kaikkiaan tuotu 840,700 tonnia, on Suomi kaikista pohjoismaista se, joka on ostanut suhteellisesti enimmän Englannista viime vuoden kuluessa.

Yhteisenä piirteenä kaikkien nyt kysymyksessä olevien maiden hiilentuonnissa on, että ne viime vuoden kuluessa ovat tuoneet suhteellisesti vähemmän Puolasta kuin v. 1931. Tämän lukee lehti englantilaisten kilpailijoiden syyksi, jotka ovat käyttäneet hyväkseen halpoja rahteja ja pitkäaikaista, halpaa luottoa. On pelättävissä, että Englannin ja pohjoismaiden kauppaneuvottelujen tuloksena tulee olemaan Puolan kivihiilen viennin erittäin tuntuva vähentyminen Englannin hyväksi. Pohjoismaissa on kuitenkin piirejä, jotka vastustavat riippuvaisuutta Englannista. Siellä ei myöskään aina olla tyytyväisiä erinäisiin jälleenlastausvaikeuksiin ja englantilaisen kivihiilen lajeihin.

Englanti on vaatinut Tanskaa ottamaan 100 % tarvitsemastaan kivihiilestä Englannista. Tanskalaiset eivät suostuneet tähän ja huomauttivat, että puolalainen kivihiili on halvempaa. He esittivät myöskin muistutuksia englantilaisen hiilen lajittelua ja lastausta vastaan. Englanti on sittemmin luopunut vaatimasta monopooliasemaa itselleen ja on ehdottanut, että Tanska ostaisi 20 % tar-

vitsemistaan hiilistä muualta. Tilanne on Puolalle epäedullinen, sillä Puolalla ei ole mahdollisuutta ostaa Tanskasta samaa määrää tavaroita kuin Englannilla. Ruotsissa ja Norjassa on viime aikoina todettu, että englantilaiset ovat kiinnittäneet huomiota englantilaisen hiilen lajittelua vastaan tehtyihin huomautuksiin. Englannista tuotu kivihiili on laatunsa ja hintansa puolesta yhtä edullista kuin puolalainenkin. Ruotsille lienee Englanti ehdottanut, että se ostaisi korkeintaan 25 % muualta ja loput Englannista. Ruotsi ei ole kuitenkaan suostuvainen näin pitkälle meneviin vaatimuksiin, mutta toistaiseksi on epätietoista mitä pakkokeinoja Englanti on valmis käyttämään vaatimustensa tukemiseksi. Norjassa kohtaavat Englannin vaatimukset vastustusta sekä teollisuus- että hallitusmiesten taholta, ja yleinen mielipide on, ettei ole suostuttava tämän tapaisiin määräyksiin.

"K u r j e r W a r s z a w s k i"n arvelun mukaan ratkaistaan lähiviikkoina Puolan hiilenviennin kohtalo Skandinavian maihin, minkä vuoksi se kehoittaa hallitusta ja kivihiilenmyyjiä tekemään voitavansa puolalaisten etujen valvomiseksi.

V. Wildman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 3.

Ministeri Idmanin.

14/I 1933.

5000—3—32 1030

Légation de Finlande

N:o 34 - 10.

Varsova, 14 p:nä tammikuuta 1933.

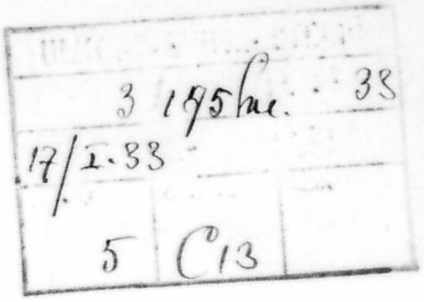

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 3 viitenä kappaleena:

Saksan Moskovaan nimitettävä sotilasasiamies. . . . . siv. 1 - 2.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri A. V. HACKZELL,

H e l s i n k i .

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 3.

Varsova ssa 14 p:nä tammi kuuta 1933.

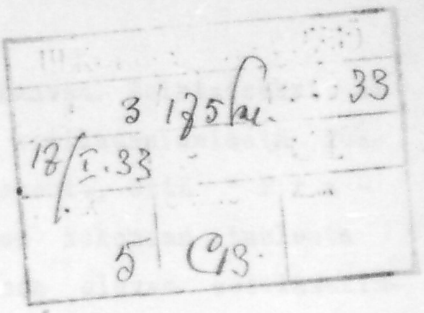

Asia: Saksan Moskovaan nimitettävä sotilasasiamies.

Prahassa ilmestyvässä "P r a g e r T a g e b l a t t" issa on t. k. 11 päivänä kirjoitus, jossa annetaan eräitä tietoja Saksan uusista sotilasasiamiehistä. Näiden tietojen mukaan olisi m. m. tarkoitus, että Pragiin nimitettävä sotilasasiamies samalla kertaa valtuutettaisiin olemaan sotilasasiamiehenä Jugoslaviassa sekä Bulgariassa ja M o s k o v a s s a o l e v a s o t i l a s a s i a m i e s v a l t u u t e t t a i s i i n s o t i l a s a s i a m i e h e k s i m y ö s k i n r e u n a v a l t i o i h i n. Viimemainittua järjestelyä olisi lehden mukaan ajateltu m. m. sen vuoksi, että Ruotsin Berlinissä oleva sotilasasiamies samalla toimii sotilasasiamiehenä Venäjää varten.

Niin uskomattomalta kuin tieto tuntuukin, olen joka tapauksessa katsonut olevan syytä kiinnittää Ministeriön huomiota asiaan. Suomi kulkee usein maailman sanomalehdistössä reunavaltion nimellä. On mahdollista, ettei Saksa haluaisi nimittää Varsovaan nimitettävää sotilasasiamiestä Suomeen ja Baltian maihin, jotta ei se täten puolestaan myötävaikuttaisi käsitykseen näiden mai-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:
Tavallinen.

den läheisestä yhteydestä Puolan kanssa. Toistaiseksi ei Saksalla liene aikomusta nimittää sotilasasiamiestä Tukholmaan , joten ei ole aivan mahdotonta, että " P r a g e r T a g e b l a t t "in tieto on kokonaan tuulesta temmattu. Jos suunnitellaan Moskovassa olevan sotilasasiamiehen valtuuttamista Liettuaan, Latviaan ja Viroon, on luultavaa, että häntä tullaan tarjoamaan Suomeenkin.

Tällaiseen ehdotukseen, mikäli sellainen Saksan taholta tultaisiin tekemään, ei liene mahdollista suostua. Useat syyt puhuvat sitä vastaan . Venäjä on ainoa maa, josta vaara voi uhata Suomea. Yhteinen sotilasasiamies Moskovassa ja Helsingissä olisi täydellinen muodottomuus, joka helposti voisi aiheuttaa väärinkäsityksiä Suomen ja Saksankin välillä. Että tällainen järjestely Puolassa tekisi huonon vaikutuksen , on sanomattakin selvää. Olen kiinnittänyt asiaan sotilasasiamiehemme, everstiluutnantti SVENSSON'in huomiota, ja on hänkin yksimielinen kanssani siitä, että tällainen järjestely olisi hyvin onneton. Olen myöskin huomauttanut asiasta Viron ja Latvian täkäläisille ministereille, PUSTA'lle ja GROSVALD'ille, jotka asettuivat samalle kannalle ja ilmoittivat kirjoittavansa asiasta hallituksilleen.

V. Idman

175 Sal. 33

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 4.

Ministeri Tolman.

17/I 1933.

5000—3—32 1030

Légation de Finlande

Varsova, 17 p:nä tammik. 1933.

N:o 41-13.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
4175 Lae. 33
23/I-33.
5. C 13.

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 4 viitenä kappaleena:

Puolan ulkomaisten velkojen korkojen suoritus. . . . . siv. 1-3.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. Y. Idman

Herra Ulkoasiainministeri A. V. HACKZELL,
H e l s i n k i .

Salainen.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 4.

Varsova ssa 17 p:nätammi kuuta 1933.

LEKGAS-KONINGSTERIÖ
4 175 Cm 1933
23/I.33
RYKS 5 OSASTO C3 ASIA

Asia: Puolan ulkomaisten velkojen korkojen suoritus.

Niinkuin tunnettua ei Puola viime joulukuussa suorittanut Pohjois-Amerikan Yhdysvalloille maksuosaansa 4,43 miljoonaa dollaria. Velka on syntynyt elintarpeiden saannista niinkuin Suomenkin. Tunnettu puolalainen kansantalousmies, professori Adam KRZYZANOWSKI on Krakaussa ilmestyvässä "C z a s"- lehdessä kosketellut kysymystä onko Puolan yleensäkään suoritettava kysymyksessä oleva velkansa. Kun kirjoitus on monessa suhteessa mielenkiintoinen, lainaan siitä seuraavan kohdan:

" Minusta näyttää siltä ", kirjoittaa KRZYZANOWSKI, " että Puolalla on m o r a a l i n e n oikeus olla maksamatta näitä velkoja, johtuen se Puolan viennin rajoituksista, dollarin ostokyvyn noususta, joka ostokyky nykyisin on noin 50 % suurempi kuin sopimuksen allekirjoituspäivänä, työläistemme maastamuutosta ja lopuksi marraskuussa v. 1924 tehdyn laina-

Jakelu (alempana olevien ohjeiden mukaan):

Tavallinen

1) Tavallinen.
2) Tavallinen ja lisäksi ..... lle.
3) Ei tiedoituksiin.
4) Ei tiedoituksiin, mutta ..... lle.

sopimuksen Puolalle epäedullisista ehdoista. Puolan velan nykyinen arvo 4½ % mukaan kapitaliseerattuna nousee amerikkalaisten taloudellisten asiantuntijain laskelmien mukaan 89 % velkojen kokonaissummasta. Muiden valtioiden vastaavaan prosenttiin verraten on tämä maksimimäärä. Englannin velka nousee nykyisin 82 ja Italian vain 32 prosenttiin. Puolan hallituksen ohjelmana on valuutan vakavuuden säilyttäminen ja valtiotalouden tasapainoon saattaminen. Senjälkeen kun sopimuksen mukainen kuoletusmaksu on lykätty, nousee meidän joulukuun maksuerämme tosin vain 27 miljoonaan złotyyn. Huomioonottaen jännittyneen valuutta-ja budjettitilanteen olisi tämän pienenkin erän maksaminen omiaan vakavasti vähentämään hallitusohjelman toteuttamismahdollisuuksia. Puolalla on enemmän kuin millään muulla valtiolla syytä olla myöhempänäkin määräaikana maksamatta joulukuun maksuerää."

Olen kuullut muidenkin kuin KRZYZANOWSKI'n esittävän tämän tapaisia ajatuksia. Entinen valtiovarainministeri CZECHOWICZ lausuu eräässä "Gazeta Handlowa"ssa julkaisemassaan artikkelissa, ettei Puolalla hänen mielestään ole mitään mahdollisuuksia jatkuvasti suorittaa ulkomailta ottamiensa valtion, kuntain ja yksityisten lainain korkoja, jotka nykyään kysyvät noin 400 miljoonaa złotya. Vv. 1932-1933 noussevat valtion tulot vielä 1900 miljoonaan złotyyn, mutta jollei huomattavaa parannusta taloudellisessa tilanteessa saada aikaan, tulee niiden määrä vv. 1933-34 varmasti alenemaan 1500 miljoonaan. Korkojen ja kuoletuksen suoritus ulkomaille ei ole mahdollinen ilman tun-

tuvaa vientiä. Muiden valtioiden asettamat korkeat tullit, kontingentit y.m. rajoitukset vaikuttavat, että Puola on usein pakoitettu myymään tuotteensa luonnottoman halvasta. Niin esim. vastaa sokerista saatu hinta tuskin 30 % tuottokustannuksista. CZECHOWICZ e h d o t t a a senvuoksi m o r a t o r i o t a , joka myöskin estäisi tällaisen teollisuustuotteiden häviöllä myynnin ulkomaille.

Edellämainitut lausunnot osottavat, että Puolan rahataloudellista asemaa pidetään vakavana.

Niinkuin tunnettu, ei Puola koskaan ole saanut Ranskasta luvatun lainan toista osaa, joka aikaisemmin tehdyn sopimuksen mukaan jo puolitoista vuotta sitten olisi ollut suoritettava, ja joka laina annettiin rautatien rakentamiseksi Katowicen ja Gdynian välille. Mahdollista on myöskin,että Ranskassa eräillä tahoilla huomattavissa olevat rauhansopimusten tarkistusta puoltavat mielipiteet ovat voineet vaikuttaa siihen, ettei edellämainittua tarkoitusta varten luvattua lainaa kokonaisuudessaan ole annettu.

Puolan valtion obligatioiden pörssihinta on alentunut niin suuresti, että niitä nykyään voidaan ostaa hinnalla, joka vastaa 12 à 13 % korkoa maksetulle summalle ilman että halullisia ostajia on saatavissa.

V. Y. Idman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön kap. n:o 5.

Ministeri Idrean.

25/I 1933.

10,000—X—32 3513

Légation de Finlande

Varsovassa, 25 päivänä tammik. 1933.

N:o 54 - 20.

6 (85 Sae. 33
30/I. 33
5 C 13

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 5 viitenä kappaleena.

Poliittinen tilanne
Kaakkois-Euroopassa. . . . . siv.1-5.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri A. V. HACKZELL,
H e l s i n k i .

Salainen.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 5.

Varsova ssa 25 p:nä tammi kuuta 1933.

6 125 kk. 33.
30/2.33
5 C 13

Asia: Poliittinen tilanne Kaakkois-Euroopassa.

Euroopan kaakkoiskulmalla on poliittisessa tilanteessa nykyään huomattavissa tavallista suurempaa jännitystä. Tähän on olemassa useitakin syitä.

Italian ja Jugoslavian välinen ystävyyssopimus lakkasi v. 1929 ilman että sitä sen jälkeen on uusittu. Italia vaati Jugoslaviaa luopumaan kolmannen valtion kanssa tehdyistä sopimuksista, jotka voisivat velvoittaa sitä sekaantumaan Italian ja jonkun vieraan vallan kanssa mahdollisesti syntyvään konfliktiin. Tämä vaatimus sisälsi, että Jugoslavian oli luovuttava Ranskan kanssa tekemästään liitosta, ja sitouduttava puolueettomuuteen. Kun ei Jugoslavia katsonut voivansa suostua tähän vaatimukseen, ei Italia uudistanut ystävyyssopimusta. Jugoslavia on puolestaan ehdottanut, että kaikki kolme maata, Ranska, Italia ja Jugoslavia takaisivat nykyisen tilanteen Adrianmeren rannalla, mutta Italia ei ole suostunut tähän. Ranskan ja Italian väliset vasta-

---

Jakelu (alempana olevien ohjeiden mukaan):

Tavallinen.

1) Tavallinen.
2) Tavallinen ja lisäksi ..... *lle.*
3) Ei tiedoituksiin.
4) Ei tiedoituksiin, mutta ..... *lle.*

kohdat lisäävät täten jännitystä myöskin Kaakkois-Euroopassa.

Askettäin on Italian ja Rumanian välinen ystävyyssopimus kauan kestäneiden neuvottelujen jälkeen pitennetty jatkumaan toistaiseksi heinäkuuhun 1933. On mahdollista , ettei sitä enää saada pitennetyksi, sillä Italia vaatii Rumaniaakin pysymään puolueettomana siinä tapauksessa, että Italian ja kolmannen valtion välillä syntyisi konflikteja. Italian Rumanialle esittämä vaatimus on kieltämättä ensi sijassa tähdätty Jugoslaviaa vastaan.

Rumanian, Tshekkoslovakian ja Jugoslavian välinen liittosopimus tarkoittaa tosin ensisijassa yhteistoimintaa Unkaria vastaan , mutta kun ei luonnollisesti ole ajateltavissa, että Unkari koskaan y k s i n ä ä n joutuisi taistelemaan kaikkia kolmea maata vastaan, menettää pieni entente merkityksensä , jos siihen kuuluvat valtiot suostuvat edellämainitun tapaisiin ehtoihin. Pienen ententen heikkous on ilmankin juuri siinä, että siihen kuuluvilla valtioilla on eri viholliset. Tshekkoslovakia ja Jugoslavia eivät halua sitoutua puolustamaan Rumaniaa Venäjää vastaan. Rumania ja Tshekkoslovakia eivät tahdo suostua sitoumuksiin , jotka velvoittaisivat niitä puolustamaan Jugoslaviaa Italiaa vastaan. Jos kuitenkin pienen ententen valtiot jo e d e l t ä p ä i n sitoutuvat olemaan antamatta tällaista apua, menettää liitto realisen merkityksensä.

Kysymys ei ole ainoastaan teoreettinen. Italian ja Jugoslavian välit ovat nykyään mahdollisimman kireät. Jugoslavian täkäläinen lähettiläs LAZAREVITCH on sanonut minulle, että Belgradissa ollaan erittäin levottomia. Pelätään , että Italian tarkoituksena on joko liittää Albania lähemmin Italiaan tai ryhtyä johonkin toimenpiteeseen Adriatikissa.

Levottomuutta ovat lisänneet ne salaiset aselähetykset, joita serbialaisten vakuutusten mukaan viikottain toimitetaan Italiasta Unkariin. Unkari on myöskin ryhtynyt Jugoslavian rajan lähellä erinäisiin toimenpiteisiin. Niinkuin tunnettua , on Itävallan edustajahuoneessa äskettäin tehty välikysymyskin Italiasta saapuvien aselähetysten johdosta. Niinkuin Tshekkoslovakian täkäläinen edustaja minulle huomautti, sattuu hyvin harvoin, että tällaiset lähetykset tulevat ilmi, joten on luultavaa, että niitä jo pitkän ajan kuluessa on toimitettu. Italian suurlähettiläs BASTIANINI , jonka kanssa olen kosketellut kysymystä, on vakuuttanut, ettei Itävaltaan saapuneita kivääreitä ollut tarkoitus lähettää edelleen Unkariin. Ne oli lähetetty Itävaltaan korjattavaksi.Italia oli sekin täten puolestaan halunnut lieventää Itävallassa vallitsevaa vaikeata taloudellista tilannetta hankkimalla työtä asetehtaille. Tämä on italialainen virallinenkin selitys huomiota herättäneen tapauksen johdosta.

Kerrotaan, että pienen ententen äskettäin Belgradissa pidetyssä kokouksessa olisi tehty salaisia sopimuksia siitä, että Tshekkoslovakian " vahtipalvelusta " Unkarin rajalla vähennetään.Kysyessäni LAZAREVITCH'iltä tästä, sanoi hän, ettei hän tarkoin tuntenut asiaa, mutta hän piti sitä mahdollisena. Tshekkoslovakia lienee nimittäin Ranskan esityksestä suostunut siihen , että se siirtää määrätyn luvun divisioneja Saksan rajalle siinä tapauksessa, että Saksan ja Puolan välillä syntyisi aseellinen yhteentörmäys.

Mahdollisesti johtui tästäkin, että niinkuin olen Ministeriölle ilmoittanut,[1] BENEŠ 'in huomio lokakuussa oli erikoisesti kiintynyt Saksan ja Puolan välisiin

---

1/ Vert.Prahasta lähetetty raportti n:o 13, 26/X-32.

suhteisiin. Äskettäin on BENEŠ ulkoasiainvaliokunnassa pitämässään puheessa m.m. lausunut seuraavaa:"....On myöskin revisionivaatimuksia, jotka kohdistuvat erikoisesti rajoihin. Tämä kysymys on jokaisen maan tärkeimpiä ja siinä piilee vaara , joka voisi johtaa sotaan....Minä olen täysin vakuutettu siitä, ettei meidän tarvitse pelätä sotaa Saksan kanssa....Meidän täytyy, niinkuin kaikkien muidenkin, pelätä yleiseurooppalaista katastroofia, mutta ei koskaan konfliktia Saksan kanssa.... On totta, että voisi syntyä kansainvälinen ryhmitelmä, joka veisi meidät konfliktiin, ja sen varalta täytyy meidän olla valmistautuneita."

Varsovassa on kulkenut huhuja siitä,että olisi tarkoitus solmia sotaliitto Puolan ja Tshekkoslovakian välillä. Tämä ei kuitenkaan liene uskottavaa.Tshekkoslovakian varovaisuus ja BENEŠ 'in edellämainitut sanat - useita muita seikkoja lukuunottamatta - puhuvat tällaista olettamusta vastaan. Sen sijaan ei BENEŠ 'in lausunto olisi ristiriidassa sen kanssa, että Tshekkoslovakia olisi sitoutunut siirtämään sotaväkeä Saksan rajalle.

Puolan ja Tshekkoslovakian väliset suhteet ovat joka tapauksessa viime aikoina tuntuvasti parantuneet . Niiden välisen ystävyyden ilmauksena mainittakoon tässä tshekkiläisten sanomalehtimiesten äskeisestä käynnistä Varsovassa. Kymmenkunta tshekkiläistä sanomalehtimiestä oleskeli täällä kolmisen päivää puolalaisten vieraina. Isännät ja vieraat julkaisivat välistensä neuvottelujen tuloksena julkilausuman, jossa m. m. sanotaan:" Me sanomalehtimiehet, muistuttaessamme jälleen siitä, että meidän kansamme, jotka ovat olleet ja ovat vieläkin rauhallisen kansainvälisen yhteistyön kannalla, ovat samalla myös päättäneet yksissä neuvoin puolustaa elinehtojaan ja ovat siihen valmistautuneet, siinä varmassa vakaumuksessa, että toisen kansan vakava uhkaaminen sisältää

myös uhkan toista vastaan, esitämme vain maittemme yleisen mielipiteen. "

Jo useita vuosia sitten olen kerran Ministeriölle tiedoittanut suunnitelmasta, joka tarkoitti Itävallan tunnustamista ikuisesti neutraaliseksi valtioksi. Tällöin kerrottiin, että Italia olisi ajatuksen takana, ja että MUSSOLINI mielellään olisi nähnyt, että Wien Genèven sijasta olisi tullut Kansainliiton asuinsijaksi. Tarkoitus oli täten estää Itävallan liittyminen Saksaan. Nyt kannattavat Ranska ja Jugoslavia ajatusta. Jugoslavian kannalta olisi suotavaa, että Itävalta täten estettäisiin yhteistoiminnasta Italian ja Unkarin kanssa. Niinkuin tunnettua, on Itävallan kansleri DOLLFUSS äskettäin Münchenissä kumonnut tiedot, että Itävallalla olisi jotakin asian kanssa tekemistä. Jos tällainen ehdotus sille tehtäisiin, ei se suostuisi siihen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 6.

Ministeri Idman.

18/2 1933.

10,000—X—32 3513

Légation de Finlande Varsova, helmikuun 18 p:nä 1933.

N:o 106 -37.

ULKOASIAINMINISTERIO
21/2.33 8 136 he. 33
5 C 13

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i, raporttini n:o 6 kuutena kappaleena:

Saksan kasvava taloudellinen vaikutus
Puolan Schlesiassa. . . . . siv. 1 -2.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri A.V. HACKZELL,
H e l s i n k i .

~~Salainen.~~

V A R S O V A S S A OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 6.

Varsova ssa 18 p:nä helmi kuuta 1933.

B 186 Kre. 33
21/2.33
5 C 13

Asia: Saksan kasvava taloudellinen vaikutus Puolan Schlesiassa.

Sodan jälkeisinä aikoina ei saksalaisen pääoman vaikutus ollut erikoisen suuri siinä osassa Schlesiaa, joka oli joutunut Puolalle. Viime vuosien aikana on tässä kohden ollut huomattavissa muutosta. Saksalaiset pankit ovat tuntuvassa määrässä osallistuneet sikäläisessä raskasteollisuudessa tapahtuneisiin laajennuksiin ja investioihin. Suuret rautateollisuuslaitokset , niinkuin Kattowitzin Aktiengesellschaft für Bergbau und Eisenhüttenbetrieb ja Vereinigte Königs- und Laurahütte ovat joutuneet riippuvaisuuteen saksalaisen teollisuusmagnaatin FLICK'in yhtymästä, joka jo ennen on kontrolloinut Bismarckhütteä. FLICK on amerikkalaisen pääoman avulla muodostanut suuren yhtymän, jonka vaikutus Schlesiassa tätä nykyä on erittäin suuri. Kreivit HENKEL von DONNERSMARK myivät jouduttuaan rahallisiin vaikeuksiin suurimman osan laajoista alueistaan ja teollisuuslaitoksistaan saksalaiselle Ballestrem - Friedländer yhtymälle. Viimemainittu yhtymä, joka kontrolloi Friedenshütteä ja Rudan rautatehtaita, on sittemmin joutunut suoranaiseen riippuvaisuuteen Saksan hallituksesta.

Nykyään on asianlaita sellainen, että melkein koko Puolaan liitetyn Schlesian raskasteollisuus on riippuvainen saksalaises-

---

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:
Tavallinen ja lisäksi lähemmin mainituille keskusjärjestöille.

ta pääomasta. Puolalaiset valittavat, että tästä on m.m. ollut seurauksena, että suuret tilaukset usein annetaan Saksan teollisuuslaitoksille, ja ainoastaan vähempiarvoiset Schlesian tehtaille. Tähän on erittäinkin vaikuttanut se riippuvaisuus, johon Saksan pankit viime aikoina ovat joutuneet Saksan valtiovallasta.

Se, mitä edellä on sanottu rautateollisuudesta, koskee myöskin osaksi kivihiilikaivoksia. Viime aikoina on saksalaisen pääoman vaikutus näihinkin nähden tuntuvasti kasvanut.

Tunnetun puolalaisen valtiollisen toimihenkilön KORFANTYn lehti "P o l o n i a" kirjoittaa, että Puolan hallituskin tietää, miten riippuvainen Schlesian teollisuus nykyään on Berlinistä. Erittäinkin rautateollisuuden kohtalo ratkaistaan kokonaan sieltä käsin. Saksalaiset ovat saavuttaneet päämääränsä antamalla edullisia ehtoja Schlesian teollisuudelle. Viime aikoina ovat saksalaiset pankit esim. myöntäneet 3-vuotisen moratorion Schlesian teollisuudelle. Sitäpaitsi on tämä teollisuus saanut luottoa 20 miljoonaa Saksan markkaa, mistä Flick-yhtymä on saanut 10 miljoonaa, Ballestrem 6, ja Pless-yhtymä loput. "P o l o n i a" valittaa, ettei ole ryhdytty toimenpiteisiin sen johdosta, että saksalaisen pääoman vaikutus Schlesiassa yhä laajenee. Tulee kuitenkin varmaan vielä aika, lausuu lehti, jolloin Saksa tulee jättämään laskun sijoittamistaan pääomista. Kukaan ei voi uskoa, että se ainoastaan toimisi puhtaasti ihmisystävällisistä syistä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13

ASIA:

Varsovassa olevan Cähetystön rap. n:o 7.

Ministeri Idman.

23/2 1933.

10,000—X—32 3513

Légation de Finlande

N:o 121-42.

Varsova, 23 p:nä helmik. 1933.

8 176 kae 33
28/2.33
5 C13

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 7 viitenä kappaleena:

Japanin ja Kiinan välinen konflikti. . . . . siv. 1-2.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. Yrjölä

Herra Ulkoasiainministeri A. V. HACKZELL,
H e l s i n k i .

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 7.

8 176 Pre. 33

V a r s o v a ssa 23 p:nä helmi kuuta 1933.

28/2.33

5 C 13

Asia: Japanin ja Kiinan välinen konflikti.

Japanin ja Kiinan välisen konfliktin aikana on Puolan yleinen mielipide yhä enemmän asettunut Japanin puolelle. Viitataan Kiinan valtakunnassa jo kauan vallinneeseen anarkiseen tilanteeseen, mistä johtuu, että Japani yhä enemmän esiintyy kaukaisessa idässä järjestyksen ylläpitäjänä. Varsinaisena syynä Japania kohtaan tunnettuun myötämielisyyteen on kuitenkin luonnollisesti se, että toivotaan Japanin yhdessä Mandshu- valtion kanssa tulevaisuudessa yhä enemmän pakottavan Venäjää kiinnittämään huomionsa kaukaiseen itään.

Olen huomannut muidenkin kuin puolalaisten usein olevan suosiollisia Japanille. Niin esim. Tanskan täkäläinen edustaja, ministeri HOST, entinen meriupseeri ja Det Forenede Dampskibsselskab'in johtaja, joka myöskin on ollut Tanskan ministerinä Tokiossa, on kokonaan Japanin puolella. Olen usein kuullut hänen lausuvan, että muodollinen ja moraalinen oikeus kysymyksessäolevassa tapauksessa ovat ristiriidassa keskenään. Japanilla on hänen mie-

Jakelu (alempana olevien ohjeiden mukaan):

T a v a l l i n e n .

1) Tavallinen.
2) Tavallinen ja lisäksi ..... lle.
3) Ei tiedoituksiin.
4) Ei tiedoituksiin, mutta ..... lle.

lestään moraalinen oikeus puolellaan. Kiina ei kykene täyttämään niitä tehtäviä, joiden täyttäminen kuuluu jokaisen valtion velvollisuuksiin.

Jo konfliktin alussa oli minulla parikin kertaa tilaisuus kosketella asiaa ZALESKI'in kanssa, joka ei salannut minulta, että Puola tulisi riitaa Kansainliiton Neuvostossa käsiteltäessä pysymään mahdollisimman pidättyvänä. Kun Japanin Kansainliitossa oleva edustaja MATSUOKI marraskuun alussa matkusti Varsovan kautta Genèveen, pysähtyi hän kahdeksi päiväksi tänne. Varsovassa ollessaan oli hänellä neuvotteluja Puolan ulkoasiainministeriössä. Olisiko MATSUOKI'lle tällöin annettu nimenomaisia lupauksia, on seikka, jota ulkopuolisten luonnollisesti on mahdoton tietää. Mahdollistahan on , että keskustelut rajoittuivat ainoastaan ajatustenvaihtoon, jonka kuluessa hänellä oli tilaisuus esittää hallituksensa kantaa.

Näinä päivinä on Japanin sotilasattasea HATA jättänyt toimensa Varsovassa. Häntä kohtaan on puolalaisten taholta osotettu hyvin suurta huomaavaisuutta. Kun esim. Ranskan sotilasattasea on saanut lähteä aivan kaikessa hiljaisuudessa ilman että kukaan on asiaan kiinnittänyt erikoista huomiota, on HATA joutunut aivan demonstratiivisten huomionosoitusten esineeksi. Hän sai myöskin lähtiessään useita lahjoja puolalaisilta upseereilta, PILSUDSKI'in omakätisellä omistuksella varustetun kuvan y. m.

Euroopan on epäilemättä vielä monet kerrat oltava Aasian äärettömillä lakeuksilla käytävien veristen taistelujen todistajana. Kysymyksessä oleva konflikti on kuvaava esimerkki siitä, miten suuri erehdys oli luulla, että olot koko maailmassa olivat niin vakaantuneet, että niiden immobiliseeraaminen ja garanteeraaminen Kansainliiton kautta olisi mahdollista. Paitsi sitä osottaa konflikti elävästi , miten suuresti v.v.1914-1918 sota on järkyttänyt Euroopan suurvaltojen arvovaltaa yleensä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rapo. n:o 8.

Ministeri Idman

23/2 1933

10,000—X—32 3613

Légation de Finlande

N:o 122-43.

Varsova, 23 p:nä helmik. 1933.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
9 196 he. 33
28/2.33
OSASTO ASIA
5 C 13

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 8 viitenä kappaleena:

Japani ja Venäjä. . . . . siv. 1.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. V. Idman

Herra Ulkoasiainministeri A.V. HACKZELL,
H e l s i n k i .

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 8.

V a r s o v a ssa 23 p:nä helmi kuuta 1933.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 9/136 Ke. 33
28/2.33
5 C13

Asia: Japani ja Venäjä.

Keskustellessani tänään Englannin suurlähettilään, Sir William ERSKINE'in kanssa, mainitsi tämä luottamuksellisesti, että englantilaisten tietojen mukaan japanilaiset odottavat sotaa myöskin Venäjän kanssa. Japanin käsityksen mukaan on sodan syntyminen ainoastaan ajan kysymys.

Neuvosto-Venäjä tuskin uskaltanee antautua sotaan Japanin kanssa muuta kuin siinä tapauksessa, että sota kävisi Japanille onnettomasti.

Lisään samalla, että äskettäin Suomeen tullessani matkustin Berlinistä Tukholmaan yhdessä Bofors'in tehtaan ulkomaalla olevan edustajan kanssa. Tämä kertoi minulle, että Venäjä ostaa tätä nykyä kaikkialla niin suunnattomia määriä sotatarpeita, että on vaikea olla uskomatta, että se valmistautuu sotaan.

V. Holman

Jakelu (alempana olevien ohjeiden mukaan):

Sotilasviranomaisille.

1) *Tavallinen.*
2) *Tavallinen ja lisäksi* ..... *lle.*
3) *Ei tiedoituksiin.*
4) *Ei tiedoituksiin, mutta* ..... *lle.*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 9.

Ministeri Palan

25/2 1933.

10,000—X—32 3513

Légation de Finlande Varsova, 25 p:nä helmik. 1933.

127/46.

10 196 he. 33

28/2·33

5 C 13

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 9 viitenä kappaleena.

Hirtenbergin asejutun ratkaisu. . . . . siv.1-2.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri A. V. HACKZELL,

H e l s i n k i .

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 9.

w 136 he. 33

V a r s o v a ssa 25 p:nä helmi kuuta 19 33. 22/2-33

5 C13

Asia: Hirtenbergin asejutun ratkaisu.

Kun olen raportissani N:o 5 kosketellut otsikossa olevaa asiaa, joka osaltaan on johtanut Pienen Ententen uudestaanmuodostamiseen, tahdon mainita seuraavasta.

Ranskan ja Englannin hallitusten tarkoituksena ei ollut julaista Itävallalle jättämäänsä ankarasävyistä aide memoirea / kysymys ei ollut varsinaisesta nootista, niinkuin lehdissä väärin on mainittu /, Asia lienee joutunut julkisuuteen sen kautta, että Tshekkoslovakian ulkoasiainministeriön pääsihteeri KROFTA selosti sen sisältöä edustajakamarin ulkoasiainvaliokunnassa Prahassa. Tehtyjen vaatimusten luonne ja jätetyn kirjoituksen sävy herättivät, niinkuin tunnettu, suurta suuttumusta Itävallassa. Itävalta ei katso olevansa velvollinen valvomaan liittolaisten ja Unkarin solmiman Trianonin rauhansopimuksen määräysten noudattamista, eikä se ole koskaan sitoutunut estämään Unkaria asestautumasta. Itävallan alueen kautta lähetetään paljon aseita m.m. Tshekko-

---

Jakelu (alempana olevien ohjeiden mukaan):

Tavallinen.

1) Tavallinen.
2) Tavallinen ja lisäksi ..... lle.
3) Ei tiedoituksiin.
4) Ei tiedoituksiin, mutta ..... lle.

slovakiasta Jugoslaviaan ja Rumaniaan. Siinäkään tapauksessa, että aseet todistettavasti olisivat olleet aijotut Unkarille, ei Itävalta olisi katsonut olevansa velvollinen estämään niiden lähetystä Italiasta Unkariin.

Itävallan täkäläinen ministeri HOFFINGER on kertonut minulle, että yleisen mielipiteen painostus tuli niin suureksi, että Itävallan kansleri kutsui luokseen Ranskan ja Englannin lähettiläät sekä ilmoitti näille hallituksensa vielä samana iltana tulevan antamaan pyydetyn vastauksen ja h y l k ä ä m ä ä n k a i k k i e s i t e t y t v a a t i m u k s e t . Englannin ministeri pyysi Itävallan hallitusta odottamaan kunnes hän oli ehtinyt asettua yhteyteen Lontoon kanssa. Vastauksessaan Englannin hallitus ilmoitti pitävänsä riittävänä Italian Lontoossa olevan suurlähettilään antamia selityksiä, joten ei sen mielestä enää ollut tarpeellista, että Itävalta vastasi mitään.

Englannin täkäläinen suurlähettiläs ERSKINE on minulle kertonut, että syynä siihen, että Englanti kannatti Ranskan esitystä, oli se, että se tahtoi estää asian käsittelyä Kansainliitossa, jossa P i e n i E n t e n t e oli tahtonut ottaa esille kysymyksen.

Yrjö Tidman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 10.

Ministeri Tolman.

27/2 1933

10,000—X—32 3513

Légation de Finlande Varsova, 27 p:nä helmik. 1933.

129-47.

11176 Sec. 33
3/3.33
5 C 13

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 10 viitenä kappaleena:

Saksan Moskovan
sotilasasiamies. . . . . siv.1.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. Tidman

Herra Ulkoasiainministeri A.V. HACKZELL,

H e l s i n k i .

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 10.

11 136 he. 33

V a r s o v a *ssa* 27 *p:nä* helmi *kuuta* 19 33. 3/3.33

5 C 13

Asia: Saksan Moskovan sotilasasiamies.

Olen raportissani viime tammikuun 14 päivältä n:o 3 kosketellut otsikossa mainittua asiaa.

Latvian ministeri GROSVALD on kertonut minulle, että Latvian Berliinissä oleva lähettiläs on Saksan ulkoasiainministeriössä puhunut asiasta. Hänelle on vakuutettu, ettei Saksan aikomuksena ole valtuuttaa Moskovan sotilasasiamiestään Rigaan. Sitävastoin tulee mainittu sotilasasiamies nimitettäväksi K a u n a k s e e n, j o s s a t ä h ä n v a l t u u t u k s e e n j o o n i l m o i t e t t u s u o s t u t t a v a n. GROSVALD sanoi, ettei Latvian hallitus missään tapauksessa antaisi suostumustaan yhteisen sotilasasiamiehen nimittämiseen Moskovaan ja Rigaan.

Jakelu (alempana olevien ohjeiden mukaan):

Tavallinen,

1) Tavallinen.
2) Tavallinen ja lisäksi ..... *lle.*
3) Ei tiedoituksiin.
4) Ei tiedoituksiin, mutta ..... *lle.*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön rap. n:o 11.

Ministeri Ilmoni.

28/2 1933.

10,000—X—32 3513

Légation de Finlande

N:o 130-48.

Varsova, 27 p:nä helmik. 1933.

12 176 Sec. 33

3/3-33

5 C13

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 11 viitenä kappaleena:

Puolan politiikka Baltian maissa vilkastuu. . . . . siv.1-3.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. G. Edman

Herra Ulkoasiainministeri A.V. HACKZELL,

H e l s i n k i .

Salainen.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 11.

Varsovassa 27 p:nä helmi- kuuta 19 33.

12 136 Pre. 33

3/3.33

5 C13

Asia: Puolan politiikka Baltian maissa vilkastuu.

Ylläolevalla otsikolla varustetussa tiedoituksessa on Suomen Tallinnassa oleva lähetystö kosketellut Puolan lähestymisyrityksiä Baltian maihin.

Puolan ulkopolitiikan aktiivisuus on erittäinkin ollut huomattavissa sen jälkeen kun välit Bukarestiin kylmenivät Rumanian kieltäytyessä solmimasta nonagressiosopimusta Venäjän kanssa. Niinkuin Helsingissä käydessäni mainitsin, on tämä ollut erittäinkin huomattavissa Puolan ja Latvian välisissä suhteissa, jotka ovat pitkän aikaa olleet jotenkin viileitä. Olihan Varsovassa puolitoista vuotta sitten kiivaita mielenosotuksiakin Latvian lähetystön edustalla erinäisten toimenpiteitten johdosta, joihin latvialaiset viranomaiset olivat ryhtyneet puolalaista vähemmistöä vastaan. Viime tammikuussa kutsui Puolan presidentti Latvian hallituksen ja eduskunnan jäseniä metsästämäänkin kanssaan Białowieżan metsiin.

Mitä Puolan taloudelliseen lähentymiseen Viroon ja Latviaan tulee, on mielestäni varottava antamasta liian suurta merkitystä Varsovassa olevien lähentymisyhdistysten alotteelle. Tulliunioonin aikaansaaminen Puolan ja kysymyksessä olevien maiden välillä ei mitenkään voi olla mahdollinen. Latvia ei siihen mis-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

sään tapauksessa suostuisi. Sama lienee Viron laita.

Mitä Baltian klausulin sovelluttamiseen tulee, kohtaa sitä kin suuret vaikeudet. Sehän edellyttää, että asianomaisten maiden olisi saatava kaikkien niiden maiden suostumus, joiden kanssa niillä on kauppasopimuksia. Latvian lähettiläs, ministeri GROSVALD on kertonut minulle, että nykyään harkitaan kysymystä mihin tavaroihin Latvian ja Puolan välisissä suhteissa voitaisiin sovelluttaa tällaista klausulia. Olen kuitenkin huomannut, että GROSVALD samoinkuin Viron edustaja PUSTA'kin suhtautuvat asiaan eräänlaisella epäilyksellä. Puolan kauppavaihto Viron ja Latvian kanssa muodostaa verrattain pienen osan sen kokonaiskauppavaihdosta, joten sen olisi ehkä helpompi saada muut valtiot hyväksymään kysymyksessä olevan klausulin. Erittäin epävarmaa sitävastoin on, onnistuisiko Latvian ja Viron saada muiden valtioiden suostumus Baltian klausuliin Puolan eduksi.

Mikä on Puolan hallituksen kanta nyt esitettyihin taloudellisiin lähentymisyrityksiin nähden? Onko se todellakin itse vakuutettu siitä, että suunnitelmat voidaan toteuttaa, vaan onko kysymys ainoastaan asian esillä pitämisestä poliittisista syistä? Onhan hieman outoa, että alotteen asiassa tekevät Varsovassa olevat puolalais-latvialainen ja puolalais-virolainen yhdistys, eikä Puolan hallitus. Siinä tapauksessa, ettei ole kysymys asianomaisten yhdistysten puheenjohtajien, senaattorien KAMIENIECKI'n ja EVERT'in omasta alotteesta, vaan että alotteen takana todellakin on Puolan hallitus, on varmaa, että se on valinnut tämän muodon, koska se itsekään ei ole vakuutettu siitä, että suunnitelmia voidaan toteuttaa. Siitä huolimatta, etten uskonut, että Puolan taholta oli mainittu mitään Baltian klausulista niissä neuvotteluissa, joita Puolalla on ollut Itävallan kanssa, olen kuitenkin luottamuksellisesti tiedustellut asiaa Itävallan ministeriltä. Tämä vakuutti, ettei hänen tietääkseen koskaan ole pienim-

mälläkään tavalla viitattu tällaisen klausulin ottamiseen sopimukseen.

Samalla kuin meidän puoleltamme luonnollisesti on syytä seurata asian kehitystä, pidän kuitenkin toistaiseksi epävarmana, johtaako Baltian klausuliakaan koskeva suunnitelma mihinkään positiiviseen tulokseen. Tulliuniooniin nähden ei sitävastoin ole epäilystäkään siitä, ettei siitä tule mitään.

Minusta on joskus tuntunut niinkuin Puolan Latviassa ja Virossa osottama aktiivisuus osaksi johtuisi Englanninkin kasvavasta vaikutuksesta Suomessa samoinkuin muissakin pohjoismaissa. On itsestään selvää, ettei Puolassa olla tyytyväisiä nykyiseen kehitykseen, joka taloudellisellakin alalla on omiaan tuottamaan haittaa sen eduille. Poliittisesti ollaan Englantiin tyytymättömiä, koska katsotaan sen yleisen mielipiteen kannattavan Saksan rauhansopimusten tarkistusta koskevia vaatimuksia.

Väinö Voionmaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön rap. n:o 12.

Ministeri Idman.

6/3 1933.

10,000—X—32 3513

Légation de Finlande Varsova, 6 p:nä maalisk. 1933.

N:o 159-63.

ULKOASIAINMINISTERI
13/177 Sal. 33
9/3 '33 2
5 C13

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i, raporttini n:o 12 viitenä kappaleena:

Pieni Entente ja Puola . . . . . siv, 1-2.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. Y. Idman

Herra Ulkoasiainministeri A.V.HACKZELL,

H E L S I N K I .

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 12.

Varsova ssa 6 p:nä maalis kuuta 1933.

ULKOASIAIN MINISTERIÖ
13/177 D. 33
9/3-33 LIN.
OSASTO ASIA
5 C13

Asia: Pieni Entente ja Puola.

Jotenkin suurella varmuudella voidaan väittää - m. m. Englannin suurlähettiläs tuntuu pitävän sitä varmana - että Puolalle on tehty esitys liittyä Pieneen Ententeen. Puolan vastaus on kuitenkin ollut kieltävä. Tiedustelu lienee tapahtunut Tshekkoslovakian taholta. Mahdollista on, ettei kyselyä ole tehty suoraan GIRSA'n kautta, vaan jotain välikättä käyttäen. Olen myöskin kuullut sanottavan, että m. m. eräs BENES'iä lähellä oleva tshekkiläinen sanomalehtimies olisi tämän kehotuksesta käynyt Varsovassa puhumassa asiasta. GIRSA, jonka kanssa asiaa koskettelin, sanoi, että Puola katsoo itsellään olevan erikoisia etuja valvottavana, minkä vuoksi se ei halua liittyä Pieneen Ententeen. GIRSA sanoi tämän tavalla, josta sain käsityksen, että Puolan mieltä oli asiassa tiedusteltu. Kuvaavaa Puolan ja Rumanian nykyisille viileille suhteille on, ettei Rumania ole tiedustellut asiaa, mikä molempien maiden väliseen liittoon nähden epäilemättä olisi ollut luonnollisinta.

Puolan kanta on itse asiassa täysin luonnollinen ja hyvin käsitettävissä. Sen kielteiseen suhtautumiseen vaikuttavat seuraavat kaksi syytä. Ensinnäkin ovat sen vä-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

lit hyvät sekä Italiaan että Unkariin. Sillä ei ole sen-vuoksi mitään syytä huonontaa niitä liittymällä yhtymään, joka, olkoonpa vaan puolustustarkoituksessa, kuitenkin ensi sijassa edellyttää sodan mahdollisuutta näiden kahden maan kanssa. Toinen syy, mikä tekisi Puolalle vaikeaksi liittyä tähän liittoon, on, että liiton varsinaisena, joskaan ei nimellisenä, johtajana on Tshekkoslovakian ulkoministeri. Puola pitää itseään suurvaltana eikä suostuisi BENES'in johtoon.

Unkarin täkäläinen lähettiläs MATUSKA kertoi minulle käyneensä BECK'in luona puhumassa asiasta. BECK oli tällöin vakuuttanut, ettei Puola tule liittymään Pieneen Ententeen.

Puolalainen sanomalehdistö on yleensä suhtautunut suosiollisesti Pienen Ententen uudestaan muodostamiseen. Syynä tähän on, että liitto on antirevisionistinen. Puolan ja Saksan kireitten suhteitten vuoksi pannaan täällä tyydytyksellä merkille kaikki, mikä on omiaan vahvistamaan antirevisionistista rintamaa.

V. Y. Idman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C/3.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön rap. n:o 13.

Ministeri Idman.

6/3 1933.

10,000—X—32 3513

Légation de Finlande

N:o 160-64.

Varsova, 6 p:nä maalisk. 1933.

ULKOASIA... 14177 Pol. 9/3.33 5 C13

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 13 viitenä kappaleena:

Pieni Entente. . . . . siv. 1 - 4.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

[signature]

Herra Ulkoasiainministeri A.V. HACKZELL,

H e l s i n k i .

Salainen.

VARSOVA- SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 13.

Varsovassa 6 p:nä maaliskuuta 1933.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
14/177 he. 33
9/3.33
5 C13

Asia: Pieni Entente.

Sen jälkeen kuin Tshekkoslovakian, Rumanian ja Jugoslavian solmiman sopimuksen teksti on julkaistu ja BENES on Prahassa pitämässään puheessa selostanut sitä, on mahdollista luoda itselleen kuva sen sisällöstä ja sen synnyttämistä oikeuksista ja velvollisuuksista.

BENES'in mukaan ovat uuden sopimuksen aiheuttaneet seuraavat kolme syytä. 1/ Euroopassa nykyään vallitseva poliittinen sekasorto. Locarnon politiikka, jonka päämääränä oli Euroopan rauhoittaminen, on tullut keskeytetyksi m.m. Saksassa tapahtuneen kehityksen kautta samoinkuin sen vuoksi, ettei Italia ole tätä politiikkaa kannattanut. Hirtenbergin aseet olivat kaikesta päättäen aijotut käytettäviksi Jugoslaviaa vastaan. 2/ On syytä luulla, ettei aseistariisumiskonferenssi johda mihinkään todelliseen tulokseen. Konferenssi on muodostunut poliittiseksi kokoukseksi, jossa valtiot, suuret niinkuin pienetkin, teknillistä laatua olevien sotilaallisten probleemien varjolla koettavat säilyttää poliittisen asemansa. 3/ Pienen Ententen valtioiden suhteet suurvaltoihin. Liittoon kuuluvat valtiot eivät halua olla minkään suurvallan leikkikaluna, vaan että Balkani on jätettävä Balkanin kansoille. Väite, että Ranska olisi luonut Pienen Ententen,

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

on väärä. Se on ainoastaan ensimäisenä ymmärtänyt liiton päämäärät ja osottanut antavansa niille arvoa.

En katso olevan syytä lähemmin kosketalla BENES'in mainitsemia syitä. Olen ainoastaan tässä lyhyesti luetellut ne.

Tehdyn uuden sopimuksen tarkoituk-ena on ilmoitettu olevan muodostaa kansainvälisesti yhtenäinen organisatio. Sopimuksessa edellytetyt tätä tarkoittavat toimenpiteet ovat luonteeltaan sekä poliittisia että taloudellisia.[1/]

Liittoon kuuluvien kolmen maan ulkoasiainministerit muodostavat neuvoston, joka johtaa niiden yhteistä ulkopolitiikkaa. Neuvosto kokoontuu vähintäin kolme kertaa vuodessa. Päätökset tehdään yksimielisesti. Neuvoston suostumus vaaditaan vastaisuudessa jokaiseen jonkun valtion solmimaan poliittiseen sopimukseen tai toimenpiteeseen, joka muuttaa sen poliittista asemaa kolmanteen valtioon nähden, samoinkuin taloudelliseen sopimukseen, joka aiheuttaa tärkeitä poliittisia seuraamuksia. Nykyään voimassa olevat poliittiset sopimukset yhtenäistytetään mikäli mahdollista. Sitäpaitsi perustetaan taloudellinen neuvosto valtioiden taloudellisten etujen yhtenäistyttämiseksi. Taloudellinen neuvosto toimii edellämainitun poliittisen neuvoston apuna, joka viimemainittu voi asettaa myöskin komiteoja tutkimaan ja valmistamaan määrättyjä kysymyksiä. Samoin perustetaan yhteinen sihteeristö, joka toimii sen valtion pääkaupungissa, jonka ulkoasiainministeri kulloinkin on neuvoston puheenjohtajana. Lopuksi uudistetaan sopimuksessa rajoittamattomaksi ajaksi valtioiden väliset liittosopimukset sekä välitysmenettelyä ja sovintotuomioistuimia koskevat sopimukset.

Tulevaisuus osottanee miten suuri merkitys nyt tehdyllä sopimuksella on, ja miten syvälle käypiä muutoksia se aiheuttaa. Mielestäni on varottava liioittelemasta tapahtuman merkitystä. Poliittisissa kysymyksissä ovat Pienen Ententen valtiot tä-

---

1/ Sopimuksen teksti lähetetty Ministeriölle kirjeen ohella 2 päivältä kuluvaa maaliskuuta n:o 151.

hänkin asti koettaneet noudattaa yhteistä politiikkaa ja välttäneet solmimasta sopimuksia, jotka vaarantaisivat niiden keskinäisiä suhteita. Taloudellisten etujen yhtenäistyttäminen on jotain, mikä ei riipu sopimuksessa lausutuista toivomuksista, vaan aivan muista tekijöistä. Pienen Ententen maiden taloudelliset edut ja olot ovat niin erilaisia, ettei niiden yhtenäistyttäminen tunnu mahdolliselta. Luultavaa on, että yhtenä syynä uuden sopimuksen solmimiseen on ollut sekin, että on tahdottu nykyisen sekasortoisen tilanteen aikana painostaa Pienen Ententen merkitystä.

Kuvaavana seikkana mainitsen kysymyksen siitä, missä määrin uusi sopimus on laajentanut Pienen Ententen valtioiden velvollisuutta avustaa toisiaan asevoimin muitakin valtioita kuin Unkaria vastaan. Sopimuksen tekstissä ei ole olemassa mitään, joka viittaisi laajennettuihin velvollisuuksiin. Päinvastoin on sopimuksessa, niinkuin jo edellä mainittiin, ainoastaan uudistettu entiset liittosopimukset. Puheessaan BENES kuitenkin vakuuttaa: "Mais j'affirme tout aussi résolument que ce Pacte a été signé dans l'intention expresse de défendre notre position commune et tous nos droits avec toute notre énergie et toute notre force, de garantir pleinement nos intérêts communs pour l'avenir, de rendre intangible notre territoire et de mettre tout en oeuvre, partout et en toutes circonstances, pour le respect des engagements internationaux conformément au droit international. .... ". Kun tämän johdosta eräs eduskunnan jäsenistä tiedusteli häneltä oliko Tshekkoslovakia todellakin sitoutunut suurempiin sotilaallisiin velvollisuuksiin, kielsi BENES tämän. Tshekkoslovakian velvollisuudet eivät olleet sopimuksen kautta laajentuneet, vaan olivat Pienen Ententen valtiot ainoastaan edeltäpäin sitoutuneet antamaan toisilleen Kansainliiton paktin edellyttämää apua. Täkäläiset diplomaatit tuntuvat myöskin olevan sillä kannalla, ettei uusi sopimus ole laa

jentanut liittosopimuksiin sisältyviä sotilaallisia velvoituksia. Pienenkään Ententen edustajat eivät ole tahtoneet sitä väittää.

Sopimuksen varsinainen uusi poliittinen merkitys on ennen kaikkea siinä, että se e s t ä ä valtioita solmimasta sopimuksia, jotka voisivat vaarantaa niiden välistä liittosuhdetta. Rumania esim. ei voi solmia Italian kanssa sopimusta, jossa se edeltäpäin s i t o u t u i s i olemaan puolueeton tämän ja kolmannen valtion välisen sodan aikana. BENES sanookin puheessaan, että sopimus tekee tyhjäksi kaikki yritykset erottaa jotain Pienen Ententen valtiota muista.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Cähetystön rap. n:o 14.

Ministeri Idman.

11/3 1933.

10,000—X—32 3513

Légation de Finlande

Varsova, 11 p:nä maalisk. 1933.

N:o 175-70.

ULKOASIAINMINISTERI
15/177 Pol. D. 1933
14/3-33. 2 LIN.
5 C 3

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 14 viitenä kappaleena:

Westerplatten konflikti. . . . . siv. 1 - 4.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. Y. Tilman

Herra Ulkoasiainministeri A. V. HACKZELL,

H e l s i n k i .

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 15/177 Pol. 33
14/3.33 No Lit.
5 C13 ASIA

RAPORTTI n:o 14.

Varsova ssa 11 p:nä maaliskuuta 1933.

Asia: Westerplatten konflikti.

Danzigin kaupungin edustalla on Danzigin vapaakaupungille kuuluva niemeke, n.s. Westerplatte. Puolan ja Danzigin välillä 22 p:nä heinäkuuta 1921 tehdyn sopimuksen mukaan on Puola oikeutettu pitämään siellä sotatarvevarastoa samoin kuin tämän suojelemista ja vartioimista varten miehistöä, jonka suuruuden Kansainliiton edustaja määrää yhdessä Puolan hallituksen kanssa. Joulukuun 19 p:nä 1925 on sovittu, että niemellä saa olla 66 miestä, 20 aliupseeria ja 2 upseeria.

Tiistaina t.k. 7 päivänä voitiin Varsovan lehdissä lukea, että Puolan hallitus edellisenä päivänä oli lisännyt varusväkeä Westerplattessa niin että sen lukumäärä nousi 200. Syynä tähän toimenpiteeseen ilmoitti hallitus olevan, että sen tietoon oli tullut, että Danzigissa olevat levottomat ainekset olisivat suunnitelleet Westerplattessa olevien sotatarpeiden valtaamista.

Niinkuin saattoi arvata, herätti toimenpide suurta kuohuntaa Danzigissa. Senaatti kääntyi kirjelmällä Kansainliiton edustajan, ROSTING'in puoleen ja tiedusteli tältä oliko hän antanut suostumuksensa toimenpiteeseen. ROS-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

TING vastasi, että toimenpiteeseen oli ryhdytty ilman hänen antamaansa lupaa. Senaatti lähetti vielä samana päivänä uuden kirjelmän, jossa se pyysi ROSTING'ia ryhtymään toimenpiteisiin, jotta entinen asiaintila palautettaisiin. "Die dem Vertrage", sanotaan kirjelmässä," und den sonstigen Bestimmungen widersprechende erhebliche Verstärkung der Wachmannschaften auf der Westerplatte ohne Genehmigung des Hohen Kommissars stellt eine Handlung dar, die die öffentliche Sicherheit Danzigs und die guten Beziehungen zwischen Danzig und Polen ernstlich gefährdet, da das Vorgehen der polnischen Regierung als schwerste Provokation von der Bevölkerung aufgefasst werden muss und die Gefahr von Zwischenfällen mit sich bringt". Senaatti julkaisi sitäpaitsi Danzigin väestölle osotetun kehotuksen, jossa lausutaan:

"Die polnische Regierung hat einen schweren Rechtsbruch gegen die Freie Stadt Danzig unternommen und ohne Genehmigung des Hohen Kommissars und unter Verletzung der bestehenden Verträge auf der Westerplatte eine Truppenabteilung mit schweren Waffen gelandet. Sowohl der Senat wie der Hohe Kommissar haben sofort alle erforderlichen Schritte unternommen, um diesem schweren Rechtsbruch entgegenzutreten. Wir erwarten von der Besonnenheit der Danziger Bevölkerung, dass sie, wie bisher in ähnlichen Fällen, unbedingte Ruhe und Ordnung in dieser ernsten Lage bewahrt und Ausschreitungen vermeidet, die lediglich geeignet wären, der gerechten Sache Danzigs Abbruch zu tun".

Saatuaan Senaatin kirjelmän kääntyi ROSTING heti Puolan Danzigissa olevan edustajan puoleen kirjelmällä pyytäen Puolaa poistamaan tuomansa lisävarusväen.ROSTING'in kirjeen jyrkkä sävy on omiaan herättämään huomiota.D a n z i g e r N e u e s t e N a c h r i c h t e n on julkaissut kirjeen kokonaisuudessaan. Ilmoitettuaan, että hän on vastannut Danzigin senaatille, ettei hän ole antanut suostumustaan kysymyksessä olevaan toimenpiteeseen, lausuu ROSTING

olevansa velvollinen pyytämään, että Puola ryhtyy toimenpiteisiin, jotta sopimuksen vastaisesti tuotu miehistö viipymättä poistetaan Westerplattesta. Kun ei Puola ole noudattanut tätä kehotusta, on ROSTING tehnyt asiasta ilmoituksen Genèveen, jonne sekä hän itse että senaatin esimies ZIEHM ovat matkustaneet. Parisikin on ollut tietämätön asiasta ja on Puolan hallitus toiminut täysin omin päin. Ainakin Englannin suurlähettiläs mainitsi minulle ilmoittaneensa BECK'ille, että hän pitää tekoa harkitsemattomana. Onko Ranskakin huomauttanut asiasta täällä on seikka, jota en varmaan tiedä. BECK on yleensä osottanut itsenäisyyttään Ranskaa kohtaan, eikä yhteistoiminta ole enää niin läheistä kuin ZALESKI'in aikana.

Puolalaiset ovat itsekin käsittäneet, että asia on herättänyt suurempaa huomiota kuin täällä nähtävästi odotettiin. Ulkoasiainministeri BECK'in eilinen lähtö Genèveen on siitä paraimpana todistuksena. Olen kuullut lausuttavan sellaisenkin arvelun, että puolalaisten toimenpide on käsitettävä vastaukseksi HITLER'in äskettäiseen lentoon Danzig'in käytävän yli hänen mennessään Königsbergiin. Tämä lento näyttää herättäneen täällä tyytymättömyyttä.

Mikäli olen voinut havaita, katsotaan diplomaattikunnassa yleensä, että Puolan hallituksen ei olisi ollut ryhdyttävä toimenpiteeseen, joka on sopimuksen vastainen. Täällä suhtaudutaan samoin hieman epäillen tietoihin, että hitleriläisten enemmän kuin mahdollisesti kommunistienkaan tarkoitus olisi ollut vallata puolalaisille kuuluvat sotatarpeet. Joka tapauksessa olisi Puolan ollut neuvoteltava asiasta Kansainliiton edustajan kanssa. Kaksisataa miestä enemmän kuin satakaan eivät sitäpaitsi voi suojella sotatarpeita jos saksalaisten tarkoituksena todellakin olisi ollut val-

lata ne, vaan tarvitaan siihen paljon suurempaa miehistöä.

Onko Westerplattessa sata vai kaksisataa puolalaista poliisia tai sotilasta, on tietysti itsessään yhdentekevää. Tämän tapauksen herättämä suuri huomio johtuu ennen kaikkea siitä, että se on odottamatta salaman tavoin valaissut nykyään vallitsevaa tilannetta. Se on osottanut miten Europan rauha on hiuskarvan varassa. Eihän tarvita muuta kuin että Danzig'in poliisivoima/ = saksalaiset/ itse ryhtyy karkoittamaan Westerplatteen tuodut puolalaiset, niin sota voi olla ilmi liekissä. Nyt ei Saksa vielä tunne itseään kyllin vahvaksi eikä halua aseellista konfliktia. "Danzigilaisten ja saksalaisten on tällä kertaa säilytettävä kylmäverisyytensä", kirjoittaa eräs saksalainen lehti, "Vasta parin vuoden päästä voidaan tällaiseen toimenpiteeseen vastata toisella tavoin."

V. Y. Tolonen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön rap. n:o 15.

Ministeri Procopé.

18/3 1933.

10,000—X—32 3513

Légation de Finlande Varsova, 18 p:nä maalisk. 1933.

N:o 198/75.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
17 177 Sec. 33
21/3.33
5 C13

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 15 viitenä kappaleena:

Westerplatten konflikti II . . . . . siv.1-2.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri A.V. HACKZELL,

H e l s i n k i .

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 15.

Varsova ssa 18 p:nä maalis kuuta 1933.

ULKOASIAINHALLITUS
17 177 he. 33
21/3.33
5 C 13

Asia: Westerplatten konflikti II.

Niinkuin saattoi arvata, ei Puolassa olla erikoisen tyytyväisiä siitä ratkaisusta, minkä otsikossa oleva kysymys sai Genèvessä. Hallituspuolueen lehdissä on tosin koetettu peittää harmin tunteita sillä, että on painostettu sitä, että Danzigin satamapoliisia koskevassa asiassa on toistaiseksi palautettu entinen asiaintila. Danzigin satamapoliisi on tähän asti ollut v. 1925 voimaanpannun järjestyksen perustalla n.s. Hafenrat'in alainen, johon kuuluu myöskin puolalaisia. Helmikuun 20 päivänä ilmoitti Danzig'in senaatti antavansa järjestyksenpidon satamassa kaupungin tavalliselle poliisille. Genèvessä on nyt sovittu, että vuoden 1925 määräykset ovat edelleen voimassa kunnes satamapoliisia koskevassa asiassa saadaan aikaan lopullinen ratkaisu.

Kansallisdemokraattien pää-äänenkannattaja "Gazeta Warszawska" tekee t. k. 17 päivän numerossaan ankaran hyökkäyksen ulkoasiainministeri BECK'iä vastaan. Lehden mielestä oli Puolan ulkopolitiikalla ZALESKI'in aikana enemmän menestystä kuin nykyään. Viime vuoden lokakuussa annettiin määräys, että Danzig'in rautatiekassassa otettaisiin vastaan vain puolalaista rahaa. Seuraavassa Kansainliiton

---

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

T a v a l l i n e n .

neuvoston istunnossa ilmoitti BECK , että hallitus peruuttaa määräyksensä. Nyt on sama asia jälleen uudistunut. On vaikea käsittää mitä yhteyttä satamapoliisia koskevilla määräyksillä on kysymyksessä olevan asian kanssa. Olisi ollut parempi jos ei jälleen täten olisi annettu Saksalle aihetta iloita saamastaan voitosta.Ulkoasiainministeriön asia on harkita, mikä on mahdollista ja mihinkä toimenpiteeseen voidaan ryhtyä.Lehti viittaa ranskalaisen " Journal "in lausuntoon t.k. 15 päivältä, jossa todetaan, että Puola oli pakoitettu poistamaan joukkonsa Englannin ulkoasiainministerin laatiman ankaran raportin vuoksi. Sekä Saksan että Danzig'in edustaja ilmoittivat riemuiten tyydytyksensä asian ratkaisun johdosta.

" Gazeta Warzawska " lausuu omasta puolestaan arvelunaan , että asian ratkaisuun on vaikuttanut sekin , että eivät ainoastaan Englanti ja Italia vaan myöskin Ranska koettavat voittaa Saksan kannatusta aseidensupistusta koskevalle kompromissiehdotukselle, joten ne haluavat poistaa päiväjärjestyksestä kaiken, mikä voi vaikeuttaa yksimielisyyden aikaansaamista.

P. S.

Sen jälkeen kun edellä oleva on kirjoitettu, olen saanut kuulla, että on tarkoitus linnoittaa Gdyniaa. Mahdollistahan on, että oli tarkoitus ryhtyä joihinkin linnoitustöihin myöskin Westerplattessa, josta voidaan erittäin hyvin hallita Danzig'ia.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön kap. n:o 16.

Ministeri Hackzell.

18/3 1933.

10,000—X—32 3513

Légation de Finlande

N:o 199-76.

Varsova, 18 p:nä maalisk. 1933.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 18/177 Pol. 1933
21/3.33
5 C13

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 16 kuutena kappaleena:

Puolan kauppasopimus-
neuvottelut. . . . . siv. 1 - 4.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Edman

Herra Ulkoasiainministeri A. V. HACKZELL,

H e l s i n k i .

8 kpl

Salainen.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 16.

Varsova ssa 18 p:nä maalis kuuta 19 33.

ULKOASIAINHALLITUS
18/177 Pol. 33
21/3.33 | 5 | C13

Asia: Puolan kauppasopimusneuvottelut.

Niinkuin saattoi arvata, ei Puolan ole helppo solmia kauppasopimuksia julkaisemansa uuden tullitariffin pohjalla. Uudessa tullitariffissa, jonka pitäisi astua voimaan lokakuun 1 päivänä, on niin suuresti korotettu nykyäänkin jo korkeita tullimääriä, että se oikeastaan tekee kaiken tuonnin Puolaan mahdottomaksi. Näyttää melkein siltä niinkuin kaikki teollisuudenhaarat olisivat itse saaneet mielinmäärin säätää sellaisia suojatulleja itselleen kuin haluavat.

Tähän asti on käyty neuvotteluja Itävallan ja Italian kanssa. Jo kuusi viikkoa sitten odotettiin, että Itävallan kanssa käydyt neuvottelut saataisiin päätökseen, mutta toistaiseksi ei ole vielä päästy niin pitkälle, että sopimus voitaisiin allekirjoittaa. Itävaltalaisten arvelun mukaan ei neuvotteluja saada päätetyiksi edes toukokuun alkuun. Neuvottelujen kuluessa on toistaiseksi erikoista huomiota kiinnitetty seuraaviin kolmeen kohtaan.

1/ Kivihiilenvienti Puolasta Itävaltaan. Tarkoitus on myöntää Puolalle määrätty % kokonaistuonnista Itävaltaan. Mikäli ei hinnasta sovita, jätetään se puolueettoman välityslautakunnan ratkaistavaksi.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen ja lisäksi erikseen mainituille keskusjärjestöille.

2/ P r e f e r e n s s i t u l l i t. Niiden tavarain kokonaisarvo, joille on suunniteltu preferenssitulleja Itävallan eduksi, on 30 miljoonaa złotya. Tavarain joukossa on m.m. erilaisia kutomotavaroita ja v ä r j ä ä m ä t ö n t ä p a p e r i a 8 0 0 0 t o n n i a. Paperin tulliksi on määrätty 35 złotya 100 kilolta. Nykyinen tulli on 52 złotya ja uudessa tullitariffissa suunniteltu 160 /!/ złotya 100 kilolta. Mikäli olen kuullut, on luettelo saatu valmiiksi laadituksi ja jätetään se ennen pitkää Kansainliitolle Genèveen, koska niiden valtioiden suostumus, joilla on kauppasopimuksia Puolan kanssa, on välttämätön.

3/ S i a t. Puolan kauppaneuvotteluissa Saksan, Tshekkoslovakian ja Itävallan kanssa on kysymys puolalaisten sikojen viennistä aina ollut erittäin tärkeä. Siat ovat, niinkuin tunnettu, yhtenä syynä siihen, minkä vuoksi Saksa ei koskaan ole ratifioinut Puolan kanssa v. 1930 tehtyä sopimusta. Nyt käydyissä neuvotteluissa on sovittu, että Puola saa viikottain viedä määrätyn lukumäärän sikoja Itävaltaan. Jos vuoden kuuden ensimäisen kuukauden aikana ei viedä täyttä määrää, on viikottaista lukumäärää loppuvuodelta korotettava niin että edellytetty määrä sikoja saadaan viedyksi Puolasta. Sitäpaitsi on Puola esittänyt eräitä toivomuksia rautatierahtien suhteen. Puolalaiset väittävät nimittäin, että he ovat rautatierahtien suhteen huonommassa asemassa kuin esim. Jugoslavia, josta myöskin tuodaan sikoja Itävaltaan.

Mitä I t a l i a n ja P u o l a n neuvotteluihin tulee, olen Italian suurlähetystöltä kuullut, että niissä on ilmennyt tuntuvia erimielisyyksiä, joten toistaiseksi on epävarmaa milloin päästään tulokseen. Italia vaatii ennen kaikkea, että h e d e l m i e n t u l l i t a l e n n e t a a n. Euroopassa ei liene mitään maata, jossa hedelmien tullit olisivat niin suunnattomat kuin Puolassa. Esimerkiksi mainittakoon, että appelsiinien tulli

on 206:40 złotya 100 kilolta. Uuden tullitariffin mukaan se nousisi 300 à 380 złotyyn. Varsovassa maksetaan nykyäänkin vähittäiskaupassa appelsiinista 60 groshya à 1 złoty. On luonnollista, että hedelmien vienti Puolaan tällaisten olosuhteiden vallitessa on erittäin vaikeaa. Toistaiseksi eivät puolalaiset kuitenkaan ole olleet halukkaita ottamaan huomioon italialaisten toivomuksia. Edelleen vaatii Italia, e t t e i G d y n i a n s a t a m a a o l e s u o s i t t a v a muiden satamien kustannuksella rahtimaksujen y.m. suhteen. Italialle olisi edullisinta käyttää Triestiä ja lähettää sieltä tavarat rautateitse Puolaan. Puolalaiset koettavat kuitenkin Gdynian eduksi estää tavarain tuontia tätä tietä. Kolmas italialaisten vaatimus koskee Puolan hallituksen aina vähän väliä julkaisemia a s e t u k s i a, j o i s s a a n n e t a a n t a v a r a i n t u l l a a m i s t a k o s k e v i a u u s i a m ä ä r ä y k s i ä. Välistä on täten korotettu tulleja, välistä lisäilty muita tullattaessa kannettavia maksuja y.m. Ulkomaalaisten liikemiesten on täten erittäin vaikea olla pysyväisessä suhteessa puolalaisen ostajan kanssa, koska on aivan mahdotonta tehdä sopimuksia pitkäksi aikaa. Omasta kokemuksestamme tiedämme tämän olleen erittäin haitallista Suomenkin viennin kannalta, ja ovat suomalaiset viejät monesti valittaneet tätä. Nyt käymissään neuvotteluissa on Italia sen vuoksi vaatinut takeita siitä, että tullitariffi, jonka pohjalla uusi sopimus on solmittu, pysyy voimassa pitemmän aikaa, ja ettei sitä alinomaa muutella. Tähänkään vaatimukseen eivät puolalaiset ole olleet halukkaita suostumaan. Italian kysymyksessä oleva vaatimus on sellainen, että siihen on epäilemättä syytä muidenkin kiinnittää huomiota. Kaikkialla ja jokaisessa valtiossa voi sattua, että tulleja muutellaan. Täällä on kuitenkin tässä menty niin pitkälle, että melkein aina parin viikon päästä on annettu joku uusi tulleja koskeva asetus.

P u o l a n ja T s h e k k o s l o v a k i a n välillä on toistaiseksi ollut valmistavia keskusteluja, mutta varsinaisiin kauppasopimusneuvotteluihin ryhdyttänee vasta toukokuussa.

Ruotsissa ja Norjassa harkitaan myöskin kysymystä Puolan kanssa käytävistä neuvotteluista. Sekä Ruotsin että Norjan täkäläiset lähettiläät ovat äskettäin käyneet kotimaassaan keskustelemassa asiasta. Päähuomio on näissä maissa, samoinkuin Suomessakin, tätä nykyä kiintynyt Englannin kanssa käytäviin neuvotteluihin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 17.

Ministeri Idmanin.

28/3 1933

10,000—X—32 3513

Légation de Finlande

N:o 227-86.

Varsova, 27 p:nä maalisk. 1933.

ULKOASIAINMINISTERI
20 178 Pol. 33
1/4.33
5 C13.

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 17 viitenä kappaleena:

Puolan suhtautuminen viime-
aikaisiin tapahtumiin. . . . . siv.1-4.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. Y. Eldman

Herra Ulkoasiainministeri A. V. HACKZELL,

H e l s i n k i .

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 17.

Varsova ssa 27 p:nä maalis kuuta 1933.

Asia: Puolan suhtautuminen viime-
aikaisiin tapahtumiin.

Viimeaikaiset tapahtumat ovat luonnollisesti hermostuttaneet puolalaista yleistä mielipidettä. HITLER ei ole koskaan salannut, että hänen päämääränsä on eräiden Puolalle menetettyjen alueiden takaisin saaminen. Tarkistuskysymys on joutunut päiväjärjestykseen. MAC DONALD'in ja MUSSOLIN'in neuvottelut Roomassa ovat yhä enemmän lisänneet puolalaisten levottomuutta."On jo aika luoda suurvaltojen kaikkivaltias direktoriaatti", kirjoittaa G a z e t a d e l P o p o l o, "ja tehdä loppu alaikäisten kansojen liiallisista etuoikeuksista!"

Levottomuutta on ollut huomattavissa tällä kertaa myöskin hallituspuolueen lehdissä. Niin kirjoittaa esim. G a z e t a P o l s k a "Rooman tarkistamisklubi" nimisellä otsikolla varustetussa kirjoituksessa, että tähän asti on ollut olemassa ainoastaan kaksi menettelytapaa rauhansopimusten tarkistamiseksi: kysymyksessä olevien maiden oma suostumus tai sota. Nyttemmin näytään luulevan, että on sitäpaitsi olemassa kolmaskin mahdollisuus, muutamien toisten valtioiden päätös, jota seuraa tehokas poliittinen painostus. "Itsesäilytysvaisto ja sotilaskunnia", kirjoittaa lehti, "eivät anna niin helposti pelottaa itseään, ja tykkien jys-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

T a v a l l i n e n .

56—32

kiessä ei tarkistusklubista ole paljoakaan jäljellä. Mobilisation myrsky ottaa senkin pyörteeseensä ja sen herrojen jäsenten on palattava takaisin niille asemille, jotka historia, maantiede ja tietoisuus omista eduista kullekin osottaa". Vastustuspuolueen lehti, kansallisdemokraattinen G a z e t a W a r s z a w s k a kehottaa hallitusta heti alusta pitäen vastustamaan MUSSOLIN'in ja MAC DONALD'in ehdotuksia. Nämä ehdotukset ovat kahdellakin tavoin epäedullisia Puolalle. Ensinnäkin sisältyy niihin revisioni-vaatimus ja toiseksi ovat ne omiaan tekemään Puolasta toisen luokan valtion. Puola on kaikista itäisen Keski-Euroopan valtioista se, jolla on enimmän menetettävänä. Sen on sen vuoksi asetuttava niiden valtioiden johtoon, joita esitetyt tarkistusvaatimukset koskevat. K u r j e r W a r z a w s k i kehottaa "Sotavalmiuden välttämättömyys" nimisessä artikkelissa hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin, jotta Puola olisi valmis kaiken varalta.

Pari päivää sitten on eduskunta hallituksen esityksestä hyväksynyt lakiehdotuksen, joka antaa p r e s i d e n t i l l e o i k e u d e n a n t a a l a k e j a j a a s e t u k s i a a i k a n a , j o l l o i n e i e d u s k u n t a o l e k o o l l a , mikäli nämä eivät muuta valtiosääntöä. Itsestään selvää on, että tähän ovat myöskin olleet vaikuttamassa ulkopoliittiset syyt.

Ranskan kannasta näytään toistaiseksi oltavan epävarmoja. K u r j e r P o l s k i'n mielestä Ranska tekisi itsemurhan, jos se yhtyisi Rooman paktiin. Liittymällä siihen pyyhkisi se kynän vedolla kaikki liittonsa. Katkera kokemus ei näytä opettaneen Ranskalle mitään, ei ainakaan niille, jotka nykyään ovat asioiden johdossa. Yhtymällä tähän sopimukseen menettäisi Ranska johtavan asemansa Europassa. Suuren sodan päättymisen jälkeen ei olisi ollut sellaista Lontoon ja Rooman voiton ja Parisin tappion hetkeä kuin tämä. 1/

1/ Nyttemmin on lehdissä ollut puolalaista mielipidettä rauhoittavia tietoja, joiden mukaan Ranska ei suostu sille tehtyyn ehdotukseen.

HITLER'in valtaan pääsemisen jälkeen on Puolassa yhä selvemmin ollut huomattavissa pyrkimystä päästä hyviin väleihin Venäjän kanssa. Niinkuin jo vuosia sitten olen tiedoituksissani huomauttanut, on täällä pidetty Saksasta käsin uhkaavaa vaaraa tuntuvasti suurempana kuin sitä vaaraa, mikä voi uhata Venäjän taholta. Se suuri merkitys, mikä täällä annettiin nonagressiosopimukselle, johtui sekin halusta turvata itärajaa puolalais- saksalaisen sodan varalta. Nyttemmin on yhä selvempänä huomattavissa halu lähentyä Venäjää. Lehdet kertovat ilmeisellä mieli - hyvällä venäläisten valtiomiesten lausunnoita, joissa nämä arvostelevat Kansainliittoa tai Europan johtavia suurvaltoja. Äskettäin on Puolan enimmän levinnyt - joskaan ei merkityksellisin - lehti "I l u s t r o w a n y K u r j e r C o d z i e n n y" sisältänyt kirjoituksen, jossa puhutaan kaikkien slaavilaisten valtioiden liiton välttämättömyydestä. Roomassa suunniteltua latinalais- germaanilaista valtioliittymää vastaan. Tällaiset suunnitelmat ovat luonnollisesti tuulentupia. Niinkuin saksalainen D e u t s c h e R u n d s c h a u i n P o l e n huomauttaa on kaikkia slaavilaisia kansoja yhdistävällä panslavistisella ajatuksella aina ollut verrattain vähän tosiasiallista poliittista merkitystä. Joka tapauksessa on kirjoitus mielenkiintoinen, sillä se osottaa tällä hetkellä vallitsevaa mentaliteettia.

Suurempi merkitys kuin krakaulaisen lehden artikkelille, on sitävastoin annettava sille puheelle, jonka S e j m'in ulkoasiainvaliokunnan tunnettu puheenjohtaja, ruhtinas Janusz RADZIWIŁŁ äskettäin piti. Puheessaan painosti hän Venäjän kanssa solmitun nonagressiosopimuksen tärkeyttä ja kestävyyttä, mikä sopimus hänen mielestään oli sopusoinnussa kummankin valtion etujen kanssa. Sopimusta oli arvosteltava yleismaailmallisten tapausten taustaa vastaan. HITLER'in valtaanpääsemistä Saksassa piti hän ainoastaan siellä vallitsevan rappeutumisen ja sekasorron ilmauksena. Hän lausui myöskin ilonsa siitä, että Ranska oli palaa -

massa venäläiseen keisariajan politiikkaansa, jolloin ranskalaiset demokraatit ja sosialistit riemuiten ottivat vastaan Venäjän laivaston siitä riippumatta, millaiset Venäjän sisäiset olot olivat.[1/] Täten on ulkopolitiikka joutunut selvemmille vesille. Puhe on herättänyt suurta huomiota maan rajojen ulkopuolellakin, sillä RADZIWIŁŁ'in sanotaan lausuneen puheessaan sen, mitä ulkoasiainministeri BECK samassa tilaisuudessa pitämässään puheessa ei viralisen asemansa vuoksi katsonut voivansa sanoa.

1/ RADZIWIŁŁ ei kuitenkaan malttanut olla antamatta tässä yhteydessä pientä pistosta HERRIOT'in Ranskalle, sillä hän lisäsi toivovansa, että uutta periaatetta myöskin ruvettaisiin sovelluttamaan PILSUDSKI'in Puolaan.

(jäkc = rap.)

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. **Salainen.**

KIRJELMÄ N:o 232-89.

Varsova SSA 28 P:NÄ maalis KUUTA 1933.

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lisäys Varsovan Lähetystön päällikön raporttiin n:o 17: Puolan suhtautuminen viimeaikaisiin tapahtumiin.

Lähetystö kunnioittaen pyytää Ministeriöä hyväntahtoisesti liittämään otsikossa mainittuun ministeri IDMANIN raporttiin n:o 17 kuluvan kuun 27 päivältä ohellisen lisäyksen.

Toimekseen saaneena:

Martti Suraka

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

Salainen.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 17.

ad 20 178 Pe. 33

Varsova ssa 28 p:nä maalis kuuta 1933.

1/4. 33

5. C13

Lisäys.

Asia: Puolan suhtautuminen viime-aikaisiin tapahtumiin.

Mainitulla otsikolla lähetetystä raportista on erehdyksestä jäänyt pois eräät kohdat.

Siv. 2, ensimäisen kappaleen jälkeen " .... olisi valmis kaiken varalta" seuraava kappale:

Puolan äskettäin Romaan nimitetty suurlähettiläs, kreivi George POTOCKI on demonstratiivisesti jättänyt eronhakemuksensa. Kerrotaan tämän tapahtuneen PIŁSUDSKIn määräyksestä. Tarkoitus on aijotun suurlähettilään sijasta lähettää Romaan toistaiseksi ainoastaan asiainhoitaja.

Siv. 4, sanojen "selvemmille vesille" jälkeen lauseet: RADZIWIŁŁ sanoi myöskin olevansa sitä mieltä, että puolalaisissa kouluissa olisi ruvettava opettamaan venäjänkieltä, mikä olisi erittäin edullista Puolan ja Venäjän välisten suhteitten kannalta. Puolalaiset insinöörit ja kemistit voisivat sitäpaitsi täten tulevaisuudessa jälleen saada paikkoja Venäjällä.

V. Ydman

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 18.

Ministeri Idman.

7/4-33.

10,000—X—32 3513

Légation de Finlande

N:o 256-102.

Varsova, 7 p:nä huhtik. 1933.

KOASIAINMINISTERIÖ
22/178 Sal 33
11/4-33 — 1
OSASTO
5 C 13

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 18 viitenä kappaleena:

LINDHAGENin ehdotus . . . . . siv. 1-4.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. Yrjö-Koskinen

Herra Ulkoasiainministeri A.V. HACKZELL,
H e l s i n k i .

Salainen.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

ULKOASIAIN ...
№ 22/178 Sal 33
11/4-33
5. C13.

RAPORTTI n:o 18.

Varsova ssa 7 p:nä huhti kuuta 1933.

Asia: LINDHAGENin ehdotus.

Herra LINDHAGEN on Ruotsin valtiopäivillä esittänyt, että Ruotsin hallitus ottaisi alotteen sopimukseksi " ....angående överenskommelse mellan de baltiska smärre staterna, öster och väster om Baltiska havet, om ett samförstånd /entente/ mellan dessa makter för främjande av gemensam självförsörjning och kulturell framfärd." 1/ Tarkoitusta varten olisi kutsuttava kokoon konferenssi.

Suunnittelemansa taloudellisen yhteistoiminnan tärkeimpänä tehtävänä on LINDHAGENin mielestä "att genom en sammanslutning mellan de smärre baltiska staterna skapa ett större område med drägligt tillstånd inom den nationalekonomiska ökenpolitiken." Todistuksena kysymyksessä olevien valtioiden kaupallisen yhteistoiminnan mahdollisuudesta pitää hän Varsovassa pari vuotta sitten perustettua kauppakamaria, jonka tuli käsittää kaikki nämä maat

1/ Ruotsin täkäläinen lähettiläs, ministeri HENNINGS sattui olemaan Tukholmassa silloin kun LINDHAGEN teki ehdotuksensa. Hän ei kuitenkaan tietänyt siitä tänne tullessaan mitään. Tukholman lehdet eivät olleet kiinnittäneet huomiota ehdotukseen, eikä hän ollut siitä muutenkaan kuullut. "LINDHAGEN", sanoi HENNINGS minulle, "kirjoittaa vuosittain noin 300-400 sivua toinen toistaan omituisempia esityksiä. Kerran hän ehdotti m.m. liittoa Ruotsin ja Kiinan välillä. Vanhoilla päivillään on hän mennyt aivan sekaisin". Kun puolalaiset kyselivät HENNINGSiltä ehdotuksesta, hankki hän sen itselleen Ruotsista.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

56—32

/Liettuaa tietysti lukuunottamatta/. Kauppakamarin puolalaiset perustajat olivat aivan yhtä epäkäytännöllisiä kuin LINDHAGENkin. Ainoana syynä, minkä vuoksi muut valtiot -- yhtä lukuunottamatta -- liittyivät kauppakamariin, oli, ettei tahdottu loukata sen perustajia. Poikkeuksen tekee Suomi. Suomalainen liikemieskunta on ehdottomasti kieltäytynyt olemasta osallisena siinä, koska se pitää vaarallisena kuulua samaan kauppakamariin yhdessä kilpailijamaittensa kanssa. /Vaaraa on mielestäni tässä tapauksessa liioiteltu. Kysymyksessä oleva kauppakamari on liian viaton ja merkityksetön laitos, jotta se voisi ketään vahingoittaa/. Jos kaupallista yhteistoimintaa suunniteltaessa ei laisinkaan tarvitse välittää olevista oloista, maantieteellisestä asemasta, eri valtioissa noudatetusta kauppapolitiikasta, vallitsevista käsityksistä y.m., on LINDHAGENin ehdotus tietysti sinänsä erinomainen.

Esittäessään yhteistä toimintaa sivistyksellisellä alalla on LINDHAGEN ehkä lähtenyt siitä ajatuksesta, että kysymyksessä olevat valtiot tavallaan kuuluvat Ruotsin ja Skandinavian kulttuuripiiriin. Tällöin on mahdollisesti unohdettu, että Puolan väkiluku on suurempi kuin muiden kysymyksessä olevien maiden väkiluvut yhteensä. Yhtä hyvin voidaan sanoa, että Ruotsi kuuluu Puolan kulttuuripiiriin kuin Puola Ruotsin. Puolan sivistykselliset suhteet moniin muihin maihin ovat paljon läheisemmät. Tämä ei tietysti estä lujittamasta sivistyksellisiä suhteita Itämeren maihinkin.

On selvää, ettei Ruotsi ryhdy kutsumaan koolle konferenssia LINDHAGENin ehdotuksien käsittelyä varten.

En luule, että Puolassa on Ruotsin lähettilästä ja minua lukuunottamatta kuin pari ulkoasiainministeriön herraa, jotka tietävät mitä LINDHAGENin ehdotus itse asiassa sisältää. Puolalaisten lehtien tiedot "tunnetun ruotsalaisen valtiopäivämiehen" ehdotuksesta "Baltian maita käsittävästä ententesta" ovat olleet aivan ylimalkaisia. Monet ovat senvuoksi luulleetkin, että on ky-

symys näiden maiden välisestä liitosta. Kun tämä voi olla omiaan vaikeuttamaan Saksan yrityksiä Danzigin takaisinsaamiseksi, on ehdotus yleensä otettu tyydytyksellä vastaan. Koskettelin asiaa kerran sivumennen ulkoasiainministeri BECKin kanssa, joka sanoi olleensa "agréablement surpris" ehdotuksen johdosta. Hän lisäsi, että Puola ja Ruotsi eivät esiinny kilpailijoina Baltian maissa /Viro ja Latvia/, vaan on kummankin tarkoituksena näiden maiden aseman vahvistaminen. Puola on mielellään valmis yhteistyöhön eri aloilla muiden Itämeren maiden kanssa. Hänen lausuntonsa yhteistoiminnan toivottavaisuudesta vastaa epäilemättä täkäläistä yleistä mielipidettä.

Niin suotavaa kuin onkin, että Itämeren maiden väliset suhteet lujittuvat, olisi erehdys pitää kovin läheisen "ententen" aikaansaamista mahdollisena muiden Itämeren maiden ja Puolan välillä.

Koko Puolan olemassaolo Itämeren valtiona on nykyään Euroopan diplomatian harkinnan alaisena. Asemansa säilyttäminen on Puolan politiikan tärkein tehtävä tällä hetkellä. Tästä seuraa, että Puola myöskin on pakoitettu olemaan lähimmässä yhteistyössä niiden valtioiden kanssa, joista voidaan odottaa, että ne ovat valmiit puolustamaan sen asemaa Itämeren valtiona. /LINDHAGEN sanoo itsekin, ettei ole kysymys mistään sotilaallisesta liitosta/. Puolan tärkeimmät liitot ovat nämä. Saksan ja Puolan välinen vastakohta määrää Puolan ulkopolitiikan suunnan. LINDHAGENhan kyllä itse asettuu Puolan kannalle Danzigia koskevassa riidassa, mutta hänen kantansa ei laisinkaan vastaa Ruotsin ja Skandinavian yleistä mielipidettä. Danzigin kysymyksessä ovat niiden sympatiat enemmän Saksan kuin Puolan puolella. Puola ei voi senvuoksi odottaa nyt ehdotetun ententen useimmilta jäseniltä kuin k o r k e i n t a a n puolueettomuutta silloin kun juuri on kysymys sen olemisesta Itämeren valtiona. Olisihan tällainen "Itämeren entente" hyvin omi-

tuinen. Puola on täten pakoitettu ylläpitämään läheisempiä suhteita moniin muihin maihin, esim. Ranskaan ja Pieneen Ententeen, kuin Itämeren naapureihinsa.

Tämä ei tietysti estä Puolaa olemasta yhteistoiminnassa viimemainittujenkin kanssa niillä aloilla kuin se on mahdollista.

Europan politiikan suonentykintä tuntuu Varsovassa ehkä enemmän kuin missään muualla. Puolan maantieteellisesta asemasta ja useista muista syistä johtuu, että se aina tulee olemaan aktiivisena tekijänä Europan suurpolitiikassa, kun sitävastoin kaikki muut nyt kysymyksessä olevat valtiot ovat ainoastaan katselijoita tai ainakin toivovat pysyvänsä sellaisina suurpolitiikan pyörteen ulkopuolella.

V. Y. Idman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 19.

Ministeri Tokoan.

10/4 1933.

10,000—X—32 3513

Légation de Finlande Varsova, 10 p:nä huhtik. 1933.

N:o 261/106.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 24/178 Pol. 33
13/4.33
5 C13

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 19 kuutena kappaleena:

Suomalais-puolalaiset kauppasopimusneuvottelut ..... siv.1-3.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. Wildman

Herra Ulkoasiainministeri A. V. HACKZELL,

H e l s i n k i .

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 19.

Varsova ssa 10 p:nä huhti kuuta 19 33.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
24/178 Pne 33
13/4.33
5 C 13

Asia: Suomalais - puolalaiset kauppasopimusneuvottelut.

Niinkuin olen Ministeriölle ilmoittanut, on Puolan kauppaministeriön departementin- päällikkö SOKOLOWSKI keskustellessaan kanssani otsikkoasiasta, lausunut toivomuksen, että ensi tulevan toukokuun kuluessa jättäisimme Puolalle ehdotuksen niistä muutoksista, joita haluaisimme uuteen tullitariffiin. Varsinaiset neuvottelut voivat tapahtua vasta syksyllä, mutta Puolalle olisi edullista, jos se neuvotellessaan muiden valtioiden kanssa tuntisi meidänkin toivomuksemme. Täten olisi mahdollista ottaa ne jo silloin huomioon. Toivomuksemme ovat epäilemättä ainakin osaksi samoja, joita eräät muutkin valtiot tulevat esittämään.

Mitä Ruotsiin tulee, voidaan jotenkin suurella varmuudella edellyttää, että se tulee vaatimaan tuntuvia alennuksia esim. separaattorien ja kumipäällyskenkien suunniteltuihin tulleihin. Nämä tavarat kuuluvat Ruotsin tärkeimpiin vientitavaroihin Puolaan. Suomen vienti on Ruotsin vientiin nähden aivan vähäpätöinen. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Ruotsista tuotiin Puolaan viime vuonna separaattoreita 96,000 złotyn ja kumipäällyskenkiä 189,000 złotyn arvosta. Suomesta tapahtuneen viennin arvo oli tuntu -

---

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen ja erikseen mainituille keskusjärjestöille.

vasti pienempi. Separaattoreita tuotiin ainoastaan 25,000 markan ja kumipäällyskenkiä 250,000 markan arvosta.

Kun solmittavat sopimukset perustuvat suosituimmuusperiaatteeseen, tulevat Ruotsin saamat edut itsestään myöskin Suomen hyväksi ja päinvastoin.

Ennen Suomeen lähtöäni kävi Tshekkoslovakian täkäläinen kauppa-asiamies LOM luonani ja ehdotti yhteistä toimintaa eri paperilajeja koskevissa tulleissa siten, että Suomi esittäisi eräitä vaatimuksia, Tshekkoslovakia toisia. Mainitsin Helsingissä ollessani asiasta, ja tunnuttiin siellä suhtauduttavan suopeasti tehtyyn ehdotukseen. Seuraavasta taulukosta käy ilmi mitä määriä eri paperilajeja viime vuoden kuluessa on tuotu kummastakin maasta Puolaan.- Tshekkoslovakian täkäläiseltä lähetystöltä saadun ilmoituksen mukaan ei tilastotietoja viime vuoden paperintuonnista Puolaan ole saatavissa, joten otan tähän vastaavat tiedot vuodelta 1931.

	Tshekkoslovakiasta 1931		Suomesta 1932.	
Sanomalehtipaperia.....	56,400	kg	680,900	kg.
Paperia, joka sisältää paperivanua yli 30 % :				
1/ paino yli 48 grammaa à 1 m^2.....	59,800	"		
2/ paino alle 48 grammaa à 1 m^2.....	26,900	"		
Pergamenttipaperia.....	187,200	"	23,270	"
Pergamenttia/kasv.valm./.	186,200	"	120,670	"
Käärepaperia	732,000	"	398,000	"
Paino-ja kirjoituspaperia	88,500	"	39,150	"
Pahvia	465,800	"	41,000	"

Tshekkoslovakian ehdotuksen mukaan koettaisi Suomi saada alennetuiksi sanomalehti-, käärе- ja kasvispergamenttipaperin suunnitellut tullit. Tshekkoslovakia puolestaan koettaisi saada muiden lajien tullit vähennetyiksi.

Olisi ehkä syytä asettua yhteistoimintaan Ruotsin-

kin kanssa. Joka tapauksessa on meidän ehdotuksiamme tehtäessä ja ennen kaikkea itse neuvotteluissa kiinnitettävä huomiota siihen, että esittämämme vaatimukset monesti lankeavat yhteen niiden vaatimusten kanssa, joita muutkin tulevat esittämään.

Kun ei Suomesta enempää kuin Ruotsistakaan täkäläisten korkeiden tullien vuoksi nykyäänkään voida tuoda kalosseja, vaan ainoastaan päällyskenkiä Puolaan, olisi mielestäni syytä sopia Ruotsin kanssa siitä, että koettaisimme yhdessä saada kalossien tullit alemmiksi.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 20.

Ministeri Idman.

19/4 1933.

10,000—X—32 3513

Légation de Finlande Varsova, 19 p:nä huhtikuuta 1933.

N:o 286 - 115.

27 139 Pol. 33
24/4.33
5 C13

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 20 viitenä kappaleena:

Nelivaltiopakti ja Puola. . . . . siv. 1-5.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

[signature]

Herra Ulkoasiainministeri A. V. HACKZELL,

H e l s i n k i.

Salainen.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 20.

Varsova ssa 19 p:nä huhti kuuta 1933.

27/139 Lue. 33
24/4.33
5 C13

Asia: Nelivaltiopakti ja Puola.

Niinkuin tunnettu, koskivat MUSSOLINIn ja MacDONALDin neuvottelut -- mikäli rauhansopimusten tarkistuksesta oli kysymys -- menettelyä, miten tällaiseen tarkistukseen sopivimmin otettaisiin alote. Vaikkakaan ei Roman neuvotteluissa ensi sijassa keskusteltu itse tehtävistä alueellisista muutoksista, on vaikea uskoa, että olisi kokonaan voitu olla koskettelematta tätäkään kysymystä.

Puola ja Pieni Entente ovat myöskin käsittäneet, että tarkoituksena on ehdottaa niitä koskevia muutoksia, ja ovat ryhtyneet erittäin ankaraan vastatoimintaan. Ei ole vaikea arvata, että MacDONALD ja MUSSOLINI ovat tarkoittaneet m.m. Danzigin käytävää ja Unkarin eduksi tapahtuvia rajamuutoksia. Englantilaisessa sanomalehdistössä on niin paljon kirjoitettu ensinmainitusta kysymyksestä, ettei ole ajateltavissa, että sitä olisi sivuutettu. Mitä Unkariin tulee, on MUSSOLINI niin selvästi ja usein lausunut ajatuksensa rauhansopimusten sitä kohtaan osottamasta kovuudesta, että voidaan otaksua tätäkin kysymystä kosketellun.

Asian erinomaiseen arkaluontoisuuteen nähden -- koko suunnitelma voisi epäonnistua jos sen yksityiskohdat tulisivat tun -

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

netuiksi liian aikaisin -- on yhtä varmaa, ettei näistä luottamuksellisista keskusteluista ole annettu yksityiskohtaisia tietoja muuta kuin aivan harvoille henkilöille. Luultavaa sitäpaitsi on, etteivät MacDONALD ja MUSSOLINI ole asiaa kovin yksityiskohtaisesti käsitelleetkään. Ripeiden sanomalehtien kirjeenvaihtajien tiedoittamat uutiset perustuvat siis enemmän olettamuksiin kuin tositietoihin.

Muutamille täkäläisille lähetystöille Romasta saapuneiden y k s i t y i s t e n tietojen mukaan olisi ollut kysymys siitä, että koetettaisiin lähentää Puolaa ja Liettuaa toisiinsa, mikä tekisi mahdolliseksi puolalaisille käyttää Memeliäkin. /Siis HYMANSin komitean vanha suunnitelma uudessa muodossa/. Tällöin olisi otettu huomioon Liettuassa Saksan viimeisten tapahtumain jälkeen havaittavissa oleva mielialan muutos Puolaa kohtaan. /Omasta puolestani en luule, että siihen toistaiseksi voidaan paljonkaan perustaa/. Onpa jo kerrottu, että Italian Kaunaksen lähetystö olisi saanut tehtäväkseen työskennellä Liettuan lähentämiseksi Puolaan. Tähän asti on se Ranskan vuoksi ennemminkin koettanut työskennellä päinvastaiseen suuntaan. Eräiden toisten tietojen mukaan olisi suunniteltu kansainväliseksi tehtyä rautatielinjaa, joka yhdistäisi Danzigin Saksaan tai Gdynian Puolaan. /Ratkaisu, samoinkuin pari vuotta sitten ranskalaisessa "République"-lehdessä tehty ehdotus Saksan ja Puolan yhteisesti hallitsemasta condominiumista, ei luultavasti tyydyttäisi kumpaakaan, Saksaa enemmän kuin Puolaakaan/.

Olen maininnut näistä kahdesta suunnitelmasta, koska niistä on puhuttu täkäläisessä diplomaattikunnassa. Niinkuin jo edellä sanoin, pitäisin niitä omasta puolestani enemminkin eräänlaisina otaksumina kuin varmoihin lähteisiin perustuvina tietoina.

Puolan diplomatian suhtautumisessa viimeaikaisiin tapahtumiin on ollut huomattavissa epätietoisuutta siitä, mitä oikeastaan olisi tehtävä. Tästä on johtunut, että on ryhdytty erilaatuisiin

äkkinäisiin, osaksi vähemmän harkittuihinkin toimenpiteisiin. Westerplatten tapahtumat ovat tunnetut. Mainitsin jo edellisessä raportissani kreivi POTOCKIn demonstratiivisesta erosta suurlähettilästoimesta, johon hän ei vielä ollut ehtinyt astuakaan. Eron tuli olla yksityishenkilön /P. ei ole diplomatian palveluksessa/ vastalauseena MUSSOLINIn politiikkaa vastaan.[1/]

Ulkoasiainministeri BECK on suunnitellut matkoja Pienen Ententen pääkaupunkeihin. Sain kerran 24 tunnin kuluessa Ranskan suurlähetystöstä kolme eri ohjetta siitä oliko siellä järjestettyillä päivällisillä kannettava Polonia Restitutan suurristin nauhaa vai ei, mikä riippui siitä, olisiko BECK tilaisuudessa ottamaan niihin osaa vai ei. Toistaiseksi ei matkoista ole tullut mitään.

Niinkuin jo ennen olen maininnut, on useilla eri tavoilla osoitettu lähenemisen halua Venäjää kohtaan.

Äskettäin on maailman sanomalehdistössä kierrellyt eräs H a v a s' in sähkösanoma, jossa kerrottiin BECKin vastauksesta Englannin suurlähettilään ERSKINEn viralliseen tiedusteluun siitä miten Puolan hallitus suhtautuu nelivaltiopaktiin. ERSKINE kertoi minulle, ettei hän ollut koskaan tehnyt tällaista tiedustelua ja oli hän sähkösanoman nähtyään käynyt BECKin luona. BECK oli syyttänyt väärinkäsitystä. ERSKINE oli kerran erään toisen asian yhteydessä sivumennen kosketellut nelivaltiopaktiakin.

Saksassa tapahtuneita juutalaisten ahdistamisia ovat puolalaiset käyttäneet hyväkseen. Eräs ulkomaalainen sanomalehtimies, joka yleensä on selvillä asioista, on kertonut minulle, että puolalaiset viranomaiset ovat kehottaneet täkäläisiä juutalaisia liikemiehiä olemaan ostamatta saksalaisia tavaroita. Puolan hallitus on puolestaan antanut Berlinissä olevan lähettiläänsä monet kerrat panna vastalauseensa puolalaisia juutalaisia kohdanneiden väkival-

---

1/ P. oli juuri kaikessa rauhassa syönyt jäähyväisaamiaisensa yhdessä Italian suurlähettilään kanssa, kun hän sai tiedon tästä itselleen vähemmän hauskasta käänteestä. Monet epäilevät, että päätökseen oli vaikuttanut sekin, että halutaan nimittää virkaan joku kokeneempi henkilö.

lan töiden johdosta. Eräs M a n c h e s t e r G u a r d i a n'issa ollut saksalaisvastainen artikkeli lienee myöskin erään täkäläisen juutalaisen sanomalehtimiehen kirjoittama.

Puolalainen yleisö on monella tavoin osottanut mieltään täällä olevia saksalaisia edustajia, sanomalehtiä ja kouluja kohtaan. Ikkunoita ja kilpiä on särjetty, huoneen sisustuksia hävitetty ja rikottu. Erittäin vaikeanlaisia ovat Lodzin mielenosotukset olleet, joissa useita tuhansia henkilöitä käsittävä joukko otti niihin osaa. Saksan täkäläistä lähetystöä suojelee poliisivartiosto, ja yleisöä on kielletty kulkemasta sillä puolella katua, jossa lähetystö sijaitsee.

Sanomalehdissä arvostellaan yhä edelleenkin ankarasti tehtyä nelivaltiopaktiehdotusta. Ranskan annetaan ymmärtää, että liittolaissuhde on loppunut jos se suostuu panemaan alttiiksi liittolaistensa edut. Ranskan suurlähettiläs LAROCHE, jota ei kukaan voine syyttää siitä, etteikö hän olisi puolalaisystävällinen, sanoi minulle kerran, että "oli erehdys erottaa käytävää Saksasta ja antaa se Puolalle, sillä nyt on asia vaikeasti järjestettävissä". Luulen, että Ranskassa on paljon niitä, jotka ajattelevat niinkuin LAROCHE.

Mainittakoon, että Turkin suurlähettiläs FERIT BEY on jo vuosi sitten koettanut diplomaattikunnassa saada kannatusta ajatukselle, että Danzigin käytävän ja Itä-Preussin itäisen osan väestöt vaihdettaisiin keskenään. Täten saisi Puola puolalaisen Königsbergin ja Saksa saksalaisen Danzigin käytävän. En ole kuitenkaan huomannut, että kukaan olisi ollut valmis kannattamaan tällaista tässä Europan osassa hieman outoa järjestelyä.

Niin hermostuneesti tempoilevaa kuin Puolan viimeaikainen ulkopolitiikka onkin ollut, ilmenee siinä kuitenkin tahto kaikin keinoin puolustaa maan asemaa Itämeren valtiona. Niin erilleen meneviä kuin puolalaisten poliittiset mielipiteet ovatkin, ovat he yksimielisiä aikomuksessaan olla suostumatta rauhansopi-

muksen tarkistukseen, joka pakottaisi heidät luopumaan Danzigin käytävästä. "Keskustelut tästä kysymyksestä", kirjoittaa eräs nykyajan tunnetuimmista puolalaisista, ent. valtiovarainministeri MATUSZEWSKI G a z e t a P o l s k a s s a, "voivat ainoastaan tapahtua tykkitulessa. Silloin me vastaamme. Jokaiselle. Kaikilla kanuunoilla".

Tällaisissa kysymyksissä ovat usein tunneseikat määräävinä. Ainoastaan se, joka on asunut täällä, tietää miten suurta arvoa Puolassa pannaan sen omistamalle kaistaleelle Itämeren rannalla. Kun samalla tietää Saksan yhtä jyrkän tahdon palauttaa entinen asiaintila, on vaikeata, kaikista rauhanpakteista huolimatta, olla uskomatta aseelliseen ratkaisuun. Puolassa on epäilemättä niitä, jotka mieluimmin näkisivät, että sota syntyisi heti, koska sitä tällä hetkellä voitaisiin käydä edullisemmissa olosuhteissa kuin myöhemmin. Saksalla ei kuitenkaan ole syytä nyt siihen ryhtyä.

V. Y. Idman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovasta olevan Lähetyston rap. n:o 21.

Ministeri Hvuan.

16/5 1933.

10,000—X—32 3513

Légation de Finlande

Varsova, 16 p:nä toukok. 1933.

N:o 374-147.

ULKOASIAINHALLITUS
31 Lähetetty 33
19/5.33
5 C 13

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 21 viitenä kappaleena:

Sotahuhuja. . . . . siv. 1 -2.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri A. V. HACKZELL,
H e l s i n k i.

Salainen.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 21.

Varsova ssa 16 p:nä touko kuuta 1933.

ULKOASIAINHIMISTERIÖ
31/180 Lue. 33
19/5.33
5 C13

Asia: Sotakuluja.

Bukarestissa ollessani kysyi Belgian sikäläinen lähettiläs, vapaaherra GUILLAUME minulta tiesinkö jotain siitä, että Puola haluaisi provosoida sodan Saksan kanssa, koska sille olisi edullisinta jos sota syntyisi nyt ennenkuin Saksa on saanut armeijansa ja varustuksensa kuntoon. Kun ei Saksalla ole esim. raskasta tykistöä, olisi Puolan asema tällä hetkellä verrattain edullinen. GUILLAUMEn tietojen mukaan olisi Saksan hallitus antanut rajaviranomaisilleen määräyksen välttää aseellisia yhteenottoja, koska Saksan kannalta ei ole edullista jos sota nyt syntyisi.

Olen jo kerran aikaisemmin eräässä raportissani sivumennen kosketellut tätä kysymystä.[1/]

Vastasin GUILLAUMElle, että yksityisten puolalaisten kuulee joskus lausuvan ajatuksen, että olisi parasta ryhtyä preventiivisotaan ja vallata Danzig. /Olen jo monasti tiedoittanut siitä, että puolalaiset ovat tyytymättömiä nykyiseen asiaintilaan ja haluaisivat liittää Danzigin lähemmin Puolaan/. Luultavaa on, et-

---

1/ Vrt. raport. n:o 20, 19/IV -33.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Lähetystöpäälliköille ja sotilasviranomaisille.

tä myöskin puolalaisissa upseeripiireissä on niitä, jotka ovat tällä kannalla. Eräät Varsovassa olevat sotilasasiamiehet näyttävät arvelevan, että puolalaisten tarkoitus kun he lähettivät sotaväkeä Westerplatteen, oli aikaansaada konflikti Saksan kanssa. Omasta puolestani en kuitenkaan uskaltaisi väittää tätä.

Mitä Saksan sodanhaluttomuuteen tällä hetkellä tulee, tuntuu se aivan luonnolliselta. Saksan kannalta on tietysti edullisempaa, jos se saa luoduksi itselleen armeijan ja hankituksi raskasta tykistöä y.m., mitä siltä vielä nykyään puuttuu. Alkaessaan sodan Saksa luultavasti on myöskin valitsematta hetkeä, jolloin Venäjän huomio on siinä määrin keskittynyt Kaukaisen Idän tapauksiin kuin nykyään on laita. Tällä en tahdo sanoa, että pidän selviönä, että nämä maat välttämättä tulisivat taistelemaan yhdessä. Luultavaa kuitenkin on, että Saksa laskisi siihenkin mahdollisuuteen, että Venäjä ryhtyisi sotatoimiin esim. Bessarabiassa. Useat HITLERin toimenpiteet ovat sitäpaitsi herättäneet niin suurta paheksumista Saksan ulkopuolella, että Saksa tulisi olemaan jotenkin isoloituna jos sota nyt syntyisi. On vielä olemassa muitakin syitä, jotka puhuvat sen puolesta, että Saksa tahtoo välttää sotaa. HITLERin ja kansallissosialistien tarkoituksena on luoda Saksasta kansallissosialistinen valtio. Se, joka on tutustunut HITLERin teokseen tietää, että tämä on tehtävä, joka kysyy vuosia. Tuntuu aivan mahdottomalta, että he epävarmain ulkopoliittisten saavutusten toivossa haluaisivat panna alttiiksi tämän päämäärän.

Unkarin edustajat sekä Varsovassa että Bukarestissa eivät myöskään pidä uskottavana, että sotaa tällä hetkellä tarvitsisi pelätä.

V. Y. Idman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön rap. n:o 22.

Ministeri Idmanille.

9/5 1933.

10,000—X—32 3613

Légation de Finlande

Varsovassa, 19 p:nä toukok.1933.

N:o 393-153.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
32 180 Pol. 33
22/5.33
5 C13

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 22 viitenä kappaleena:

Pieni Entente ja Venäjä. . . . . siv. 1 - 3.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

[signature]

Herra Ulkoasiainministeri A. V. HACKZELL,

H e l s i n k i .

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 22.

Varsovassa 19 p:nä touko kuuta 19 33.

22/180 lue 33

22/5.33

5 C13

Asia: Pieni Entente ja Venäjä.

Niinkuin jo nelisen viikkoa sitten Ministeriölle tiedoitin, on kysymys siitä, että Pieni Entente tunnustaisi Neuvosto-Venäjän. Mikäli olen kuullut, työskentelee BENEŠ, joka jo aikaisemminkin olisi halunnut tunnustaa Venäjän, tämän ajatuksen puolesta. Puolan ulkoasiainministeriössä uskotaan, että hän ottaa esille tämän kysymyksen Pienen Ententen Prahassa piakkoin pidettävässä konferenssissa. Niinkuin tunnettu, oli aikomus kutsua konferenssi koolle jo toukokuun keskivaiheilla, mutta on sen pitäminen nyttemmin lykkääntynyt 30 p. tätä kuuta.

Jugoslaviassa lienee nyt oltavan taipuvaisempia antamaan tunnustus kuin ennen. Venäläisten emigranttien vaikutus on siellä tuntuvasti vähentynyt. Jugoslaviassa on esim. virkamiesten keskuudessa paljon venäläisiä, jotka koettavat estää tunnustuksen antamista. Sitäpaitsi pelätään siellä myöskin kommunistipropagandaa, minkä harjoittaminen kävisi tuntuvasti helpommaksi jos Belgradissa olisi venäläinen lähetystö. On muistettava, että venäjänkieli ja serbiankieli ovat niin läheisiä, että se, joka osaa toista näistä kielistä, vaikeudetta ymmärtää toistakin.

Mikäli olen huomannut, ei Varsovassa kuitenkaan niin pal-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta ...]:

T a v a l l i n e n .

jon pelätä Jugoslavian haluttomuutta kuin Rumanian. Palatessani Bukarestista ovat sekä ulkoasiainministeri BECK että hänen apulaisensa, kreivi SZEMBEK tiedustelleet minulta minkä käsityksen olen saanut asiasta Bukarestissa. Koskettelin tätä kysymystä TITULESCOn kanssa keskustellessani, mutta lausui hän ajatuksensa jotenkin häilyvästi. Asia ei ollut kovin kiireinen. Mikään vaara ei tätä nykyä uhannut Venäjän taholta. Sain myöskin käsityksen, että Rumania samalla joka tapauksessa haluaisi jonkinlaista "vastiketta". Venäjän olisi esim. suostuttava solmimaan nonagressiopakti ilman että siinä mainitaan mitään molempien valtioiden välisestä "erimielisyydestä". Rumaniassa oloni aikana vaihtui ulkoasiainministeriön pääsihteeri. Uusi pääsihteeri ARION on hyvin "bolshevikkivastainen", mikä osaksi johtunee siitäkin, että hänen äitinsä on venäläinen. Hän on tähän asti ollut poliittisen osaston päällikkönä. Keskustellessani hänen kanssaan olen huomannut, että hän on aina ollut erittäin kylmä nonagressiopaktiajatukselleki'n. Luulisin, että hän ennemminkin työskentelee Neuvosto-Venäjän tunnustamista vastaan.

Syy siihen, minkä vuoksi Puola ja Tshekkoslovakia haluaisivat, että Rumania ja Jugoslavia antaisivat tunnustuksen, on seuraava. Puolassa on yhä enemmän vakaantunut se käsitys, että sen on mahdoton olla riidassa sekä Saksan että Venäjän kanssa. Puolan politiikka on senvuoksi määrätietoisesti suuntautunut hyvien välien ylläpitämiseen Venäjän kanssa. Tätä helpottaisi luonnollisesti suuresti se, jos Puolan liittolaisen Rumanian ja Venäjän suhteet olisivat normaalit. Tshekkoslovakiassa on jo ennen sotaa suunniteltu läheisten suhteitten ylläpitämistä Venäjään. Tunnettu politikko ja slavofiili KRAMAŘ ja hänen ystävänsä olivat aina tottuneet pitämään Venäjää Tshekkoslovakian itsenäisyyden lujimpana tukena. Kommunistien valtaan pääsy Venäjällä pakotti tshekkiläiset luopumaan tästä ajatuksesta — toistaiseksi. KRAMAŘin vaikutuksesta johtuneekin, ettei Tshekkoslovakia BENEŠin ilmeisestä ha-

lusta huolimatta ole tunnustanut Neuvosto-Venäjää. Viimeaikaiset tapahtumat ovat nähtävästi vaikuttaneet, että Tshekkoslovakiassa halutaan läheisempiä suhteita Venäjään siellä vallitsevasta suunnasta huolimatta.

Lopuksi mainittakoon, että, niinkuin TITULESCO minulle aivan avoimesti huomautti, Rumanialle on erittäin edullista, etteivät Tshekkoslovakia ja Jugoslavia enää Pienen Ententen uudestaan muodostamisen jälkeen voi tunnustaa Neuvosto-Venäjää ilman Rumanian suostumusta.

U. Y. Holmas.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 23.

Ministeri Idman.

2/6-33.

10,000—X—32 3513

Légation de Finlande

Varsova, 2 p:nä kesäk. 1933.

N:o 440-171.

I
K 33 1/80 Sal D. 10 33
6/6-33
5 C 13

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 23 viitenä kappaleena:

Danzigin vaalit. . . . . siv. 1 - 2.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. Idman

Herra Ulkoasiainministeri A. V. HACKZELL,
H e l s i n k i .

Salainen.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

ULKOASIAINMINISTERIO
No 33/180 Sal. 33
6/6-33 — Liit. —
5. B 13.

RAPORTTI n:o 23.

Varsova *ssa* 2 *p:nä* kesä *kuuta 19* 33.

Asia: Danzigin vaalit.

Danzigissa toimitetut kansanpäivävaalit /Volkstagwahlen/ ovat herättäneet huomiota kaikkialla, koska pelätään Danzigin kysymyksen kärjistymistä kansallissosialistien valtaan pääsemisen seurauksena. Vaalissa annettiin yhteensä 215,703 ääntä, joista hyväksyttiin 214,550. Puolalaisia äänestäjiä oli 6,738. Vaalin tulokset olivat seuraavat:

	28 p. toukok. 1933 ääntä	edustajaa	prosenttiluku	16 p. marrask. 1930 ääntä	edustajaa	prosenttiluku
Kansallisosialistit	107,335	38	50,03	32,457	12	16,32
Sosialidemokraatit	38,103	13	17,75	49,965	19	25,3
Kommunistit . . .	14,766	5	6,88	20,194	7	10,29
Keskusta	31,339	10	14,61	30,230	11	15,00
Saksalaiskansalliset	13,595	4	6,33	25,938	10	13,2
Talonomistajapuolue	979	-	0,41	-	-	3,74
Nuorsaksalainen liike	1,698	-	0,79	6,708	3	3,45
Puolalaiset . . .	6,738	2	3,20	6,377	2	3,2

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

Kansallissosialistit ovat saaneet 72 edustajapaikasta 38, joten heillä siis on ehdoton enemmistö. Tähänastinen hallituspuolue, saksalaiskansalliset, joka HITLERin valtaan pääsemiseen asti on hallinnut kansallissosialistien tukemana, on menettänyt 10 edustajapaikasta 6, joten sillä nykyisessä edustajistossa on ainoastaan 4 edustajaa. Kansallissosialistit menivät vaaleihin tunnuslauseella "Danzig wird deutsch", kun sitävastoin saksalaiskansallisten tunnuslauseena oli "Danzig bleibt deutsch".

Kaikki puolalaiset lehdet ovat sisältäneet artikkeleja, joissa on arvosteltu vaalien merkitystä. Yleinen käsitys on, että vaalit merkitsevät vapaakaupungin ja Puolan välisen yhteyden tosiasiallista heikentymistä. "Kansallissosialistien valtaan tulo", kirjoittaa esim. G a z e t a W a r s z a w s k a, "tietää, että Danzig on jälleen tullut preussiläiseksi maakuntakaupungiksi, joka kaikessa seuraa Berlinistä annettavia ohjeita".

Saksassa on vaaleja seurattu yhtä suurella mielenkiinnolla kuin Puolassa. Eräs saksalainen lehti huomauttaa Danzigin vaalien tuloksen olevan osoituksena kansallissosialistisen liikkeen leviämisestä valtakunnan rajojen ulkopuolelle. "Danzigin jälkeen tulee Itävallan vuoro".

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön rap. n:o 24.

Ministeri Idman.

2/6-33.

10,000—X—32 3513

Légation de Finlande

Varsova, 2 p:nä kesäk. 1933.

N:o 441-172.

ULKOASIAINMINISTERI
No 34 180 Sal 33
6/6-33 — 1
5 C13 ASIA

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 24 viitenä kappaleena:

Pieni Entente ja nelivaltiopakti. . . . . .siv.1 -4.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. J. Edman

Herra Ulkoasiainministeri A. V. HACKZELL,

H e l s i n k i .

Légation de Finlande

Varsova, 2 p:nä kesäk. 1933.

N:o 441-172.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
34/180 Sal 33
6/6-33 — LIIT. 1
ASIA
5 C13

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i , raporttini n:o 24 viitenä kappaleena:

Pieni Entente ja nelivaltiopakti. . . . . .siv.1 -4.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i , syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. Idman

Herra Ulkoasiainministeri A. V. HACKZELL,
H e l s i n k i .

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

ULKOASIAINMINISTERIO
N:o 34/180 Sal D. 1933
6/6-33 — Liit. —
RYHMÄ AIHETO ASIA

RAPORTTI n:o 24.

Varsova ssa 2 p:nä kesä kuuta 19 33.

Asia: Pieni Entente ja nelivaltiopakti.

Pienen Ententen Prahassa koolla olevassa konferenssissa on luonnollisesti käsitelty yhtymään kuuluvien valtioiden suhtautumista nelivaltiopaktiin. Ranskan Pienelle Ententelle antamien vakuutusten jälkeen on se katsonut voivansa luopua tähänastisesta vastustuksestaan. Konferenssissa on hyväksytty seuraavan sisältöinen julkilausuma:

1/ Nelivaltiosopimuksen ensimmäinen luonnos, jonka henki oli kansainvälisen oikeuden periaatteiden ja Kansainliiton liittokirjasta kaikille muille kansoille johtuvien oikeuksien vastainen, on lopullisesti hylätty. Uusi, Pienen Ententen kolmelle ulkoministerille tiedoitettu teksti on Ranskan hallituksen memorandumin mukainen 10 päivältä huhtikuuta, joka memorandumi sisältää sen periaatteen että nelivaltiopakti voi kohdistua vain kysymyksiin, jotka koskevat yksinomaan tämän sopimuksen allekirjoittajavaltioiden etuja. Täten tuli se vastaamaan niitä kahta pääväitettä, jotka esitettiin Pienen Ententen julistuksessa 25 päivältä maaliskuuta 1933.

2/ Pienen Ententen ulkoministerit ottavat tietoonsa mahdollisen nelivaltiopaktin allekirjoittajavaltioiden, neljän länti-

---

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

T a v a l l i n e n .

sen suurvallan vakuutukset, mitä tulee suunnitellun toiminnan rajoihin, Kansainliiton kompetenssin täydelliseen loukkaamattomuuteen, johon allekirjoittajavaltiot eivät selityksiensä mukaan tahdo koskea, ja lopuksi Kansainliittosopimuksen 19 artiklan sovelluttamiseen tarvittavaan yksimielisyyteen.

3/ Muodolliset vakuudet kaikkia rauhansopimusten tarkistusta tarkoittavia yrityksiä vastaan annettiin Pienen Ententen valtioille Ranskan hallituksen toimesta entisten molemminpuolisten velvoitusten perusteella.

Nämä vakuudet ovat sitä laatua, ettei Pienen Ententen eduille enempää kuin sen ja Ranskan väliselle yhteisesti noudatettavalle politiikallekaan voi syntyä mitään vaaraa sopimuksen allekirjoittamisesta. Huomioonottaen nämä vakuudet ei nelivaltiopaktista voi syntyä sopimusta, jonka tarkoituksena suorasti tai epäsuorasti olisi Pienen Ententen valtioiden rajojen tarkistaminen. Näillä ehdoilla Pienen Ententen valtioilla on riittävät vakuudet siitä, ettei nelivaltiopakti voi loukata niiden etuja, ja ne toivovat, että neljän suurvallan omista kysymyksistään tekemät päätökset olisivat omiaan lähentämään niitä toisiinsa, vahvistamaan niiden halua yhteistyöhön ja siten luomaan jälleen rauhan Eurooppaan, erittäinkin Keski-Eurooppaan.

Mitä itse alueellisen tarkistuksen tarpeellisuuteen tulee, lausuu konferenssi siitä seuraavasti:

"Pieneen Ententeen kuuluvien valtioiden ulkoministerit ovat harkinneet rauhansopimusten alueellisten määräysten tarkistamista ja julistavat juhlallisesti ja pätevästi kolmen valtion kannan tarkoituksessa välttää kaikkia väärinkäsityksiä nykyään ja tulevaisuudessa.

1/ He toteavat näkökohtiensa yhtäpitäväisyyden.

2/ He toteavat, etteivät he omalta kohdaltaan tunnusta rajojensa tarkistuskysymystä. Sitä vähemmin voisivat he periaat-

teessa sallia, että jotakin valtiota vastaan harjoitettaisiin painostusta tarkistuksen hyväksi, sillä valtioalueen kohtalo riippuu yksinomaan eri valtioiden valtiosääntöjen määräysten mukaisesti vastuunalaisista elimistä ja parlamenteista.

3/ He toteavat, että tarkistuskysymyksen esille vetämisellä vain myrkytetään valtioiden väliset suhteet, samalla kun herätetään täyttymättömiä toiveita ja sen kautta lisätään valtioiden välisten normaalien suhteiden tiellä olevia esteitä."

Puolan kanta eroaa Pienen Ententen kannasta siinä, ettei se ole katsonut voivansa luopua alkuperäisestä kielteisestä suhtautumisestaan nelivaltiopaktiin. Käydessäni eilen ulkoasiainministeriössä kreivi SZEMBEKin puheilla uudisti hän minulle tämän.Puola perustelee mielipidettään sillä, että nelivaltiopaktin muodostaminen on ristiriidassa Kansainliiton periaatteiden kanssa. Kansainliitto edellyttää kaikkien valtioiden yhteistyötä itse liitossa eikä sen ulkopuolella. Käsitykseni mukaan vaikuttavat Puolan kantaan tässä kysymyksessä pääasiallisesti seuraavat kaksi syytä. Puolan hallitus pelkää, että Ranska joutuu eristettyyn asemaan ja tulee pakoitetuksi suostumaan muiden kolmen suurvallan sellaisiinkin ehdotuksiin, jotka voivat olla epäedullisia Ranskan ja sen liittolaisten eduille. Toinen syy Puolan kielteiseen suhtautumiseen on se, että se tuntee itsensä syrjäytetyksi. Sen jälkeen kun suurvallat ovat nimittäneet edustajikseen Varsovaan suurlähettiläitä ministerien sijasta, on Puola pitänyt itseään suurvaltana.

Pienen Ententen muuttunut suhtautuminen nelivaltiopaktiin on herättänyt tyytymättömyyttä Varsovassa. Niin kirjoittaa esim. eilinen puolivirallinen G a z e t a P o l s k a otsikolla "Joko - tai" varustetussa artikkelissaan, että Pienen Ententen julkilausumaa lukiessa tulee ajatelleeksi kertomusta juutalaisesta parittajasta, joka ehdotti eräälle miehelle aviokumppaniksi naista, jolla oli kolme aviotonta lasta ja perusteli sitä sillä, että tämä

oli saanut lapset aivan pienessä kaupungissa. Lehden mielestä on muitakin kuin sopimusten tarkistusta koskevia seikkoja, jotka puhuvat nelivaltiopaktia vastaan. Sitäpaitsi on vaikea luottaa lupauksiin, jotka aina ovat lupauksia. Sodan jälkeiset 15 vuotta ovat osottaneet, että on erittäin helppo antaa lupauksia, mutta niiden pitäminen on vaikeampaa. Lehti lausuu pelkäävänsä että nelivaltiopaktin seuraukset tulevat olemaan vaarallisimmat niille, jotka jo paktia solmittaessa ovat osottaneet omaavansa vähimmän vastustuskykyä. Vesi rikkoo sulun heikoimmasta kohdasta. Lehti valittaa, että Pienen Ententen ensimäinen poliittinen teko on ollut vapaaehtoinen nöyryytys.

V. Voionmaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 25.

Ministeri Idman.

8/6-33.

10,000—X—32 3513

Légation de Finlande Varsova, 8 p:nä kesäkuuta 1933.

N:o 456/176.

35 180 Sal 33
12/6-33 2 — 1
5 C 13

Herra M i n i s t e r i ,

Minulla on täten kunnia lähettää Teille, Herra M i n i s t e r i, raporttini n:o 25 viitenä kappaleena:

Puola ja Neuvosto- Venäjä ..... siv.1-4.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

V. Idman

Herra Ulkoasiainministeri A. V. HACKZELL,
H e l s i n k i .

Salainen.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 25.

35/180 Sal 33

Varsova ssa 8 p:nä kesä kuuta 1933. 12/6-33

5 C13

Asia: Puola ja Neuvosto- Venäjä.

Olen jo eräissä edellisissä tiedoituksissani kosketellut Puolan ja Venäjän välillä tapahtunutta ja tapahtuvaa lähenemistä. Selostan tässä erästä G a z e t a W a r s z a w s k a'ssa äskettäin ollutta kirjoitusta.

Lehti tekee ensin selkoa Moskovan I s v i e s t i j a'n artikkelista, jossa lausutaan arvelu, ettei ole ollut tarkoitus rajoittaa nelivaltiopaktin vaikutusta ainoastaan Versailles'in sopimuksen tarkistukseen. Pakti oli ainakin alkuperäisessä muodossaan myöskin suunnattu Venäjää vastaan. Oli tarkoitus luoda kapitalistisien valtioiden rintama. I s v i e s t i j a'n mukaan on tämä tarkoitus jossain määrin joutunut syrjään Ranskan vaikutuksesta, jonka suhtautuminen paktiin on negatiivinen. Siitä huolimatta ei Venäjä lehden mielestä voi suhtautua täysin rauhallisesti neljän suurvallan suunnittelemaan yhteistyöhön.

G a z e t a W a r s z a w s k a huomauttaa, että Venäjän pelkoon vaikuttaa myöskin sen vaikea poliittinen asema. Japanilais- kiinalaisen sodan päättyminen merkitsee kokonaan uuden tilanteen syntymistä Itä- Aasiassa. Japanilais- kiinalainen rauha johtaa ennen tai myöhemmin näiden

---

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

valtioiden yhteistyöhön, minkä tarkoituksena on Amerikan ja Euroopan valtioiden vaikutuksen syrjäyttäminen. Tunnuslause " Aasia aasialaisille " saa yhä enemmän tosiasiallisen ohjelman luonteen, jota toteutetaan johdonmukaisesti ja varmasti. Tämä kahden eri maailman välinen taistelu koskee ennen kaikkea Venäjää. Itä-Aasiassa syntyvät vaikeudet voivat aiheuttaa Neuvosto- Venäjän eurooppalaiselle politiikalle vaarallisia seuraamuksia. I m p e r i a l i s t i s e t v a l t i o t, joilla on suuria taloudellisia huolia ja joiden menekki valtameren takaisiin maihin vähenee, k a t s e l e v a t j o k a u a n a h n a i n s i l m i n v e n ä l ä i s i ä a l u e i t a [1], jotka ovat suljetut maailman kaupalta. Erinäisissä poliittisissa ja taloudellisissa piireissä syntyy aika ajoin suunnitelmia, joiden tarkoituksena on lopun tekeminen venäläisestä kommunismista. N ä m ä s u u n n i t e l m a t v a i k u t t a v a t s u u r v a l t a i n p o l i t i i k k a a n. N e vaikuttavat myöskin Länsi- Euroopan käsitykseen Neuvosto- Venäjästä. N e u v o s t o - V e n ä j ä n o n o t e t t a v a h u o m i o o n m a h d o l l i s u u s, e t t ä I t ä - A a s i a s s a u h k a a v a t v a a r a t v o i v a t u h a t a m y ö s k i n e u r o o p p a l a i s e n p o l i t i i k a n t a h o l t a. V e n ä j ä n o n s e n v u o k s i y h ä e n e m m ä n k o e t e t t a v a l ö y t ä ä k e i n o j a y s t ä v ä l l i s e n y h t e i s t y ö n a i k a a n s a a m i s e k s i l ä h i m p i e n l ä n t i s t e n n a a p u r i e n k a n s s a, j o i l l a e i o l e m i t ä ä n e t u a s i i t ä, e t t ä V e n ä j ä s t ä t u l e e t a l o u d e l l i n e n s i i r t o m a a j a l ä n t i s t e n i m p e r i a l i s t i s t e n s u u r v a l t a i n p o l i i t t i n e n v a i k u t u s p i i r i. Vähitellen kehittyvässä uudessa eurooppalaisessa poliittisessa systeemissä ilmenee yhä enemmän " Puolan ja pienien, sitä lähellä olevien valtioiden valtiollinen ja taloudellinen rooli". Tässä osassa Eurooppaa suurkapitalistinen

1/ Harvennukset minun.

ja imperialistinen politiikka eivät muodosta valtioiden elämän ja kehityksen pohjaa, ja siellä taloudellisen perustan järkytyksellä ei ole samoja seurauksia kuin muissa Euroopan valtioissa." Sen vuoksi", sanoo lehti, " voivat meidän valtiomme ottaa vakavan puhevallan eurooppalaisessa politiikassa, antaa sille uuden leiman ja vaikuttaa sen kohtaloon. Venäjän on ennen muita ymmärrettävä syntymässä olevat muutokset ja vedettävä niistä hyödylliset opetukset. Mutta tämä edellyttää sen taholta täydellistä sopeutumista uuteen rooliinsa lähimpien naapureittensa etuihin. Näiden edellytysten joukossa on m.m. luopuminen kommunismin levittämisestä omien rajojen ulkopuolelle samoinkuin olla missään kohdassa alistumatta Saksan ulkopolitiikkaan."

En ryhdy tässä lähemmin tarkastelemaan selostamaani kirjoitusta. Itä- Aasiassa syntynyt tilanne on epäilemättä edullinen Venäjän läntisille naapureille, koska Venäjä yhä enemmän tulee pakoitetuksi kiinnittämään huomionsa itään päin. Artikkelissa koetetaan samalla kertaa sekä kosiskella että pelotella.

Jos puolalaiset pelottavat Venäjää Japanilla ja imperialistisilla länsivalloilla, koettaa Venäjä puolestaan pelotella Puolaa Saksalla. Venäjän täkäläinen lähettiläs ANTONOFF- OVSEENKO järjesti äskettäin kutsut ulkoministeri BECK'in ja hänen rouvansa kunniaksi. Saksalaisista, jotka tähän asti ovat olleet ensimmäisinä vieraina, ei nyt ollut kutsuttu ainoatakaan.[1] Diplomaateista oli kutsuttu Turkin suurlähettiläs sekä Persian ja Tshekkoslovakian[2] lähettiläät samoinkuin allekirjoittanut. Kuulin ANTONOFF- OV-

1/ Itävallan lähettiläs soitti minulle seuraavana päivänä ja tiedusteli, oliko Saksan lähettiläs ollut siellä.

2/ Siitä huolimatta, ettei Tshekkoslovakia ole tunnustanut Venäjää d e j u r e , seurustelevat sen viralliset edustajat ainakin Itä- Euroopan maissa Venäjän edustajien kanssa.

SEENKO'n ainakin kolme kertaa illan kuluessa sanovan, että saksalaiset tahtovat lähivuosina rauhassa saattaa armeijansa kuntoon, eivätkä sen vuoksi nyt halua sotaa.

V. Tanner

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 26.

Ministeri Idman.

16/6-33.

10,000—X—32 3513

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ N:o 473/183.

Varsova SSA 17 P:NÄ kesä KUUTA 1933.

VIITTAUS: D. U. M. / 19

36 180 Sal 33

20/6-33 — 1

5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 26/1933.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ohellisena Ministeriölle viitenä kappaleena raporttinsa n:o 26: Baltilainen unioni.

[signature]

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

T a v a l l i n e n .

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 27.

Varsova ssa 16 p:nä kesä kuuta 1933.

36 / 180 Sal 33
20/6-33
OSASTO
5 C13

Asia: Baltilainen unioni.

Niinkuin tunnettua, ei Puola edelleenkään ole muuttanut kielteistä kantaansa nelivaltiopaktiin nähden. Siitä huolimatta, että Ranskan täkäläinenkin suurlähettiläs on antanut rauhoittavia selityksiä ja vakuutuksia, on Puolan virallisen samoinkuin yleisen mielipiteenkin kanta jyrkästi tuomitseva. Puolan ja Ranskan väleissä on huomattavissa kiristymistä. Puolalaiset näyttävät huonoa tuultansa liiaksikin ja lehdissä on joskus kirjoituksia, jotka, jos ne olisivat tunnettuja Ranskassa, tekisivät ne epäilemättä erittäin huonon vaikutuksen./ Olen huomannut, että esim. L e T e m p s välttää lainaamasta kirjoituksien tällaisia kohtia/. Niin kirjoitti esim. puolivirallinen G a z e t a P o l s k a äskettäin, että Ranskan antamilla vakuutuksilla oli 100 prosentin arvo ennenkuin se oli allekirjoittanut nelivaltiopaktin, mutta nyttemmin ei niillä ole enää kuin 25 prosenttia entisestä arvostaan./!/. Ranskan suurlähetystön jäsenet koettavat yleensä välttää osottamasta mieltään, mutta esim. Belgian lähettiläs vicomte DAVIGNON on minulle valittanut Puolan suhtautumista Ranskaan.

Ministeri GIRSA on minulle lausunut ihmetyksensä Puolan nykyisestä eristäytymispolitiikasta, joka m. m.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

T a v a l l i n e n .

ilmenee suuttumuksena Pientä Ententeakin kohtaan sen asiassa ottaman toisenlaisen kannan johdosta.

Olen kuullut kerrottavan, että eräissä lehdissä olisi ollut kirjoituksia, joissa on arvosteltu hallituksen kantaa, mutta lehdet on takavarikoitu.

Se, että Puola tuntee itsensä eristetyksi, on ilmeisesti vaikuttanut, että kysymys baltilaisesta unionista on aivan odottamatta pulpahtanut esille Varsovassa. Rumanian lähettiläs CADERE sanoi minulle jo joku aika sitten, olevansa vakuutettu siitä, että Puola nyt jollain tavoin haluaa osottaa suurempaa aktiivisuutta baltilaisessa politiikassaan. Viron Parisista tänne siirtynyt lähettiläs PUSTA on pari päivää sitten puolalaisten pyynnöstä pitänyt esitelmän tästä aiheesta Varsovan upseeriklubissa. Koko diplomaattikunta oli saanut kutsun saapua kuulemaan esitelmää, mutta GROSVALD'ia ja minua lukuunottamatta oli kutsua noudattanut ainoastaan Italian suurlähettiläs ja Itävallan ministeri. Esitelmässään PUSTA selosti kysymyksen eri vaiheita. Suomen kielteisen kannan Varsovan sopimukseen nähden sanoi hän johtuneen sisäpoliittisista eikä ulkopoliittisista syistä. PUSTA päätti esitelmänsä vakuuttamalla, että t a h t o b a l t i l a i s e n l i i t o n t o t e u t t a m i s e e n y h ä e d e l l e e n k i n o n o l e m a s s a .

Esitelmä on herättänyt eräänlaista ihmettelyä diplomaattikunnassa, sillä lähettiläähän yleensä välttävät julkista puhumista arkaluontoisista asioista. Kun Puola sitäpaitsi nykyään koettaa ylläpitää mahdollisimman hyviä suhteita Venäjään, ei kysymyksen esilleottamista täysin käsitetä. Pääasiana näyttää olleen osottaa, että Baltian valtiot haluavat mahdollisimman läheistä suhtautumista Puolaan. Ihmetystä oli omiaan herättämään, ettei kukaan ulkoministeriön korkeimmista virkamiehistä, ei edes itäisen osaston päällikkö, saapunut kuulemaan esitelmää./ PUSTA odotti melkein

puoli tuntia jonkun heistä saapumista/.

Latvian ministeri GROSVALD on luottamuksellisesti kertonut minulle, että häntä on kehotettu julkaisemaan jossain Varsovan lehdessä artikkeli baltilaisesta unionista, johon hän ei kuitenkaan suostunut. GROSVALD lausui minulle hämmästyksensä PUSTA'n lausunnon johdosta, että tahto baltilaisen liiton / Suomi, Puola, Viro, Latvia/ toteuttamiseen on olemassa, sillä GROSVALD'in käsityksen mukaan ei edes Virossa nykyään haluttaisi tällaista liittoa. Latviassa ei sitä missään tapauksessa solmittaisi. GROSVALD lisäsi, että hän itse on tähän asti valittanut, ettei Suomi ollut suostunut liittoon, mutta katsoo nyt, että Suomessa oli oltu tarkkanäköisempiä kuin muualla. Mitä Latvian kantaan tulee, huomasin jo Rigassa ollessani, ettei enemmistö siellä ollut Puolaa käsittävän liittoajatuksen puolella.

Se, ettei kukaan Puolan ulkoministeriön korkeimmista virkamiehistä saapunut kuulemaan PUSTAN esitelmää, osottaa mielestäni parhaiten, ettei tämän kysymyksen ajamista itse asiassa täälläkään nykyään pidetä mahdollisena ja positiivisen politiikan alaan kuuluvana, vaikkakin mielellään useistakin syistä nähtäisiin, että Virossa ja Latviassa samoinkuin luonnollisesti myöskin Suomessa osotetaan harrastusta siihen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 27.

Ministeri Ydman.

22/6-33.

10,000—X—32 3513

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ N:o 495/191.

Varsova SSA 22 P:NÄ kesä KUUTA 1933.

VIITTAUS: ..... D. U. M. ...../..... 19.....

37 180 Sal 33
26/6-33 2 — 1
5 C 13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 27/1933.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ehellisena Ministeriölle viitenä kappaleena raporttinsa n:o 27 : "Seitsemän vallan pakti".

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

T a v a l l i n e n.

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
37 180 Sal 33
26/6-33 9 — —
5 C 13

RAPORTTI n:o 27.

Varsova ssa 22 p:nä kesä kuuta 1933.

Asia: "Seitsemän vallan pakti".

Nelivaltiopaktista suurvaltain välillä neuvoteltaessa näkyi sekä puolalaisissa että eräissä ranskalaisissakin lehdissä tietoja siitä, että Puola suunnittelisi seitsemän vallan paktia vastakohdaksi suurvaltojen nelivaltiopaktille. Paitsi Puolaa itseään kuuluisivat paktiin Pienen Ententen valtiot, Viro, Latvia ja Liettua /!/. L e T e m p s mainitsi tästä suunnitelmasta eräässä pääkirjoituksessaankin.

Puolan ulkoasiainministeriössä kiellettiin näiden kertomusten todenperäisyys. Kun itsestänikin koko suunnitelma tuntui epäilyttävältä, en ole kiinnittänyt asiaan huomiota, enkä ole edes siitä maininnut Ministeriölle lähettämissäni tiedoituksissa. Kun Pieni Entente muutti kantansa nelivaltiopaktiin nähden ei sitäpaitsi ollut uskottavaa, että se ottaisi osaa mihinkään yhtymään, jonka muodostamista ei Parisissa pidetä suotavana. Mitä Viron, Latvian ja Liettuan osanottoon tällaiseen yhtymään tulee, tuntuu se niin vähän luultavalta, että oli tarpeetonta ruveta todistamaankaan sen mahdottomuutta.

Syynä siihen, että katson olevan syytä asiasta mainita, on se, että tämä suunnitelma jälleen näyttää ruvenneen kummittelemaan.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta ...]:

T a v a l l i n e n.

Varsovassa on tätä nykyä vierailulla sekä rumanialaisia sanomalehtimiehiä että jugoslaavilaisia parlamentaarikoita. Vierailun aikana pidetyissä puheissa on usein kosketeltu rauhansopimusten tarkistusvaatimuksia. On juhlallisesti vakuutettu, että valtiot, joiden alueita uhataan, tulevat viimeiseen asti puolustamaan niitä. Niin on esim. Jugoslavian parlamentin presidentti nimenomaan painostanut sen seikan tärkeyttä, että Puola on Itämeren, " tämän ikivanhan slaavilaisen meren" /!/ rantavaltio. Seitsemän vallan paktia koskeville huhuille on sitäpaitsi epäilemättä antanut aihetta se, että puolalaiset lehdet yhä edelleen kirjoittavat nelivaltiopaktia vastaan, ja Ranskalle osotetaan huonoa tuulta. Ministeri PUSTA'n baltilaista unionia koskeva esitelmäkin [1] on sekotettu samaan asiaan, ja katsotaan senkin osottavan, että jotain on tekeillä. Niin huomautti Italian suurlähettiläs BASTINIANI minulle, että Puolan on vaikea liittyä Pieneen Ententeen, koska se täten menettäisi itsenäisen asemansa ja saisi usein alistua tämän yhtymän johtoon. Jos sitävastoin Baltian maatkin kuuluisivat samaan yhtymään, olisi Puolan asema kokonaan toinen. Puola voisi tällöin näytellä ensimmäistä roolia.

Tahtomatta kieltää viimemainitun syyn oikeutta ei kuitenkaan tunnu luultavalta, että Puola pitäisi nyt kysymyksessäolevan liiton aikaansaamista mahdollisena. Kysymyksessä olevien maiden lähettiläät ovat myöskin kieltäneet, että heidän mieltään olisi tiedusteltu. Niinkuin olen tiedoittanut Ministeriölle, kertoi TITULESCO minulle uhanneensa Ranskaa m. m. sillä, että Pieni Entente lähenisi Saksaa. [2] Mahdollista on, että puolalaiset estääkseen Ranskaa yhtymästä nelivaltiopaktiin, ovat uhanneet uusien valtioiden yhtymiselläkin / L e T e m p s'in kirjoitus /. Tästä ei kuitenkaan vielä johdu, että asiaa tarvitsisi ottaa vakavalta kannalta, ja että täällä todellakin suunniteltaisiin Puolaa, Pientä Ententea ja Baltian maita koskevaa valtioyhtymää.

1/ Vrt. raportti n:o 26, 16/6-33.
2/ " Rumanian rap. n:o 3, 1/5-33.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 28.

Ministeri Idman.

4/7-33.

10,000—X—32 3513

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ N:o 522-201.

Varsova SSA 4 P:NÄ heinä KUUTA 1933.

VIITTAUS: ..... D. U. M. ...../..... 19.....

ULKOASIAINMINISTERIÖ
38/181 Sal 33
7/7-33 — / 1
5 C 13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 28/33.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen oheellisena Ministeriölle viitenä kappaleena raporttinsa n:o 28: " Danzigin kansallissosialistinen hallitus " ..... siv.1-3.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

T a v a l l i n e n .

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
38 181 Sal 33
7/7-33
5 C13

RAPORTTI n:o 28.

Varsova ssa 4 p:nä heinä kuuta 19 33.

Asia: Danzigin kansallissosialistinen hallitus.

Danzigissa toimitetut kansanpäivävaalit antoivat, niinkuin tunnettu, enemmistön kansallissosialisteille. Uusi hallitus on kokoonpanoltaan seuraava:

Senaatin Presidentti - Tohtori RAUSCHNING, tilanomistaja.
-"- vara- -"- - Arthur GREISER, kauppias.
Adalbert BOECK, keskikoulunopettaja / valistusasiat /
HUTH, diploomi-insinööri / elinkeinot /
Tohtori HOPPENRATH / raha- asiat /
Professori HOEPFNER,/ yleiset työt ja julkiset rakennukset /
HOHNFELDT, työviraston johtaja / sosialiasiat /
Lääkintäneuvos, tohtori KLUCK / terveydenhoitoasiat /
Tohtori WIERCINSKI-KEISER / oikeusasiat /
Kustantaja v. WNUCK / salkuton /
Prelaatti SAWATZKI / salkuton /

Ollessani äskettäin Danzigissa kävin myöskin tapaamassa senaatin esimiestä RAUSCHNING'ia. RAUSCHNING tekee rehellisen ja avonaisen vaikutuksen, ja on käytökseltään rauhallinen ja vaatimaton. Hieman odottamatonta oli kun hän heti ensiksi kysyi minulta mitä arvelen siitä, että kan -

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

T a v a l l i n e n .

sallissosialistit ovat saaneet vallan Danzigissa. Vastasin välttelevästi, että Suomen ja Saksan suhteet ovat aina olleet hyviä, mikä myöskin epäilemättä on vaikuttanut siihen, että Suomen ja Danzigin väliset asiat, mikäli sellaisia on sattunut, on saatu sovussa ratkaistuiksi. Sanoin toivovani, että edelleenkin tulee näin olemaan asianlaita.

Kosketellessani hänen kanssaan Puolan ja Danzigin välisiä riitakysymyksiä, sanoi hän pitävänsä vaikeimmanluontoisena Danzigin sataman käyttöä koskevaa konfliktia. Gdynian kauppa kasvaa vuosi vuodelta, kun sitävastoin Danzigin vähenee. Tilastolliset tiedot osottavat itse asiassa oikeaksi tämän väitteen. Gdynian merikaupan kehitys on ollut niin valtava, että viime vuoden aikana Gdynian satamaan tulevan laivatonniston suuruus ylitti Danzigiin tulleen tonniston 81,400 tonnilla /!/.

Sekä Puolan Danzigissa oleva edustaja, ministeri PAPE että Kansainliiton korkea kommissaari ROSTING sanoivat minulle saaneensa RAUSCHNING'ista edullisen vaikutuksen. Kuvaavaa on, että PAPE sanoi uskovansa, että yhteistoiminta RAUSCHNING'in kanssa tulee paremmaksi kuin senaatin entisen esimiehen, saksalaiskansallisen ZIEHM'in kanssa.

Eilen saapui RAUSCHNING tervehdyskäynnille Varsovaan. Tämä on ensi kerta kun Danzigin senaatin esimies on tehnyt tällaisen matkan. Vierailu onkin tehnyt Puolassa erittäin edullisen vaikutuksen. M.m. v. t. pääministeri oli häntä vastassa asemalla, ja hänen asuntonsa edustalle oli asetettu kunniavartio. Puolivirallinen G a z e t a P o l s k a kirjoittaa eilisessä pääartikkelissaan, että RAUSCHNING'in tulo Varsovaan osottaa, että vapaakaupungin uudella presidentillä on aikomuksena luopua Senaatin entisistä menettelytavoista Puolaa kohtaan.

Tulevaisuus osottaa missä määrin paremman yhteistyön toiveet tulevat toteutumaan. Joka tapauksessa on to-

dettava, että kansallissosialistien valtaantulo ei ole ainakaan toistaiseksi mitenkään kiristänyt Puolan ja Danzigin välisiä suhteita. Tämä käynti osottaa myöskin, ettei Saksalla nykyään ole aikomuksena ryhtyä toimenpiteisiin vallitsevan asiaintilan muuttamiseksi.

V. Tanner

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 29.

Ministeri Idman.

4/7-33.

10,000—X—32 3513

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ N:o 523-202.

Varsova SSA 4 P:NÄ heinä KUUTA 19 33.

VIITTAUS: ..... D. U. M. ...../..... 19.....

39 | 181 Sal | 33
7/7-33 | 9 – | 1
5 | C13 |

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 29/33.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen oheellisena Ministeriölle viitenä kappaleena raporttinsa n:o 29: " Kansainliiton edustaja ROSTING Westerplatte'n kysymyksestä " ..... siv.1- 2.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Lähetystöt ja sotilasviranomaiset.

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

ULKOASIAINHALLITUS
39 181 Sal 33
7/7-33 9 — LÄH. —
5 C13.

RAPORTTI n:o 29.

Varsova ssa 4 p:nä heinä kuuta 19 33.

Asia: Kansainliiton edustaja ROSTING Westerplatte'n kysymyksestä.

Danzigissa ollessani ja käydessäni tapaamassa kommissaari ROSTING'ia, kääntyi keskustelu myöskin suurta huomiota herättäneeseen Westerplatte'n kysymykseen.

ROSTING kertoi Puolan ministeri PAPE'n viisi kertaa saman päivän kuluessa käyneen hänen luonaan ja pyytäneen, että hän selittäisi antaneensa luvan poliisivoiman ja kuularuiskujen lähettämiseen Westerplatte'en. Neljännellä käynnillään oli PAPE uhannut sillä, että ROSTING menettelynsä kautta hajottaa / faire sauter / koko Kansainliiton. ROSTING oli tähän vastannut, että hän on vakuutettu siitä, että Kansainliiton neuvosto hyväksyy hänen menettelynsä. Myöhään illalla tuli PAPE vielä kerran ja selitti olevan välttämätöntä, että ROSTING muuttaa kantansa, sillä PILSUDSKI ei aijo myöntyä kutsumaan poliisivoimaa pois. Kun ei ROSTING ollut taipunut, selitti PAPE, että ROSTING saa vastata kaikista seurauksista.

Paitsi Puolan edustajaa kävivät myöskin m. m. kansallissosialistien edustajat ROSTING'in luona tiedustelemassa mihin toimenpiteisiin aijottiin ryhtyä sopimuksenmukaisen asiaintilan palauttamiseksi. Kun ROSTING sanoi Kan-

---

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Lähetystöt ja sotilasviranomaiset.

sainliiton tulevan vaatimaan poliisivoiman poiskutsumista, kysyivät kansallissosialistit kuka tulee ajamaan puolalaiset pois sieltä jos eivät he hyvällä lähde. ROSTING vastasi, ettei tehtävää missään tapauksessa jätetä Danzigin kansallissosialisteille, ja pyysi näitä rauhallisesti odottamaan asian kehitystä.

ROSTING lisäsi, että hän oli tullut Danzigiin " som en 100 procentig vän till Polen ", mutta hänen käsityksensä oli monessa suhteessa muuttunut hänen Danzigissa olonsa aikana.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön rap. n:o 30.

Ministeri Idman.

10/8 1933.

10,000—X—32 3513

V a r s o v a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ N:o 545/213.

Varsova SSA 10 P:NÄ heinä KUUTA 19 33.

VIITTAUS: ..... D. U. M. ...../..... 19.....

Ho 18 (Pe. 39.
13/7-33.
5 C 13.

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 30/ 1933.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ohellisena Ministeriölle viitenä kappaleena raporttinsa n:o 30 : " Lontoon Litvinov- pakti" .....siv. 1-4.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

T a v a l l i n e n .

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 30.

Varsova ssa 10 p:nä heinä kuuta 1933.

Asia: Lontoon Litvinov- pakti.

Alotteen niihin hyökkääjävaltion määräämistä tarkoittaviin pakteihin, joita äskettäin on solmittu Lontoossa, otti Venäjä. Jo maaliskuussa oli neuvotteluja Venäjän ja Turkin välillä sopimuksesta, jossa Venäjä ja sen naapurit sopisivat hyökkääjän määräämisestä Litvinovin Genevessä tekemän ehdotuksen pohjalla. Huhtikuun alkupuolella lienee Venäjä asettunut yhteyteen Puolan kanssa. Samoihin aikoihin kosketteli Turkin suurlähettiläs kysymystä Varsovassa.

Kaikki nyt mainitut kolme valtiota, Venäjä, Turkki ja Puola kuuluvat nelivaltiopaktin vastustajiin. Paitsi että Venäjä luonnollisesti piti tärkeänä saada oma Genevessä tekemänsä ehdotus mahdollisimman täydellisessä muodossa hyväksytyksi, oli epäilemättä sillekin mieluista näyttää nelivaltiopaktin laatijoille, ettei tämän paktin vaikutus ollut niin suuri kuin ainakin eräät sen solmijat mahdollisesti olivat ajatelleet. Litvinov- paktin aikaansaamista arvosteltaessa olisi luullakseni erehdys olla kiinnittämättä huomiota tähän kaikkia kolmea valtiota yhdistävään yhteiseen pohjaan.

Mitä erikoisesti Puolaan tulee, oli olemassa usei-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

T a v a l l i n e n .

ta syitä, jotka vaikuttivat, että se heti oli valmis työskentelemään kysymyksessä olevan paktin aikaansaamiseksi. Paitsi että tällainen sopimus oli omiaan edistämään Puolan ulkopolitiikan nykyisiä tarkoitusperiä lähentämällä sen ja Venäjän välisiä suhteita, oli se omiaan lähentämään Venäjää ja Rumaniaakin. Huhtikuun lopulla tiedustelivat Puolan ulkomaalla olevat edustajat Suomen, Rumanian ja Baltian maiden hallituksilta miten asiaan suhtauduttaisiin. Kun Puola piti välttämättömänä, että Rumania ottaisi osaa sopimukseen, odotettiin kunnes TITULESCU ja LITVINOV olivat olleet tilaisuudessa tapaamaan toisensa Lontoon konferenssissa. Kun ei Suomi kaikesta päättäen ottanut osaa Lontoossa käytyihin neuvotteluihin, luulen, että on hyväkin, ettemme heti kiiruhtaneet antamaan allekirjoitustamme paktiin, jonka syntymiseen ovat suureksi osaksi vaikuttaneet seikat, joilla ei ole suoranaista yhteyttä oman ulkopolitiikkamme kanssa.

Bukarestissa nelivaltiopaktin aiheuttama tyytymättömyys vaikutti, että sielläkin suhtauduttiin suopeasti suunnitelmaan, joka olisi omiaan turvaamaan Rumanian ja Venäjän rajarauhan. Voidaan katsoa, että nyt tehty sopimus yhdessä Kellog- paktin kanssa muodost nonagressiosopimuksen näidenkin maiden välillä, Bukarestissa, samoinkuin Prahassa ja Belgradissakaan ei sitäpaitsi luonnollisesti ollut mitään vastaan solmia lähemmäs 300 miljoonaa henkeä käsittävä sopimus ilman nelivaltiopaktin osanottoa. Pieni Entente pitää myöskin itseään suurvaltana uudestaan muodostamisensa jälkeen.

Eräissä sakaalaisissa lehdissä esiintynyt luulo, että tässä olisi kysymys jostain Ranskan politiikan suuresta voitosta, osottaa ainakin sikäli asiantuntemattomuutta, ettei tässä ole ollut kysymys mistään ranskalaisesta aloitteesta. Pikemminkin voidaan sanoa, että on ensi kerta, jol-

loin Ranskan liittolaiset omin päin solmivat tällaisen sopimuksen. Se, että Ranskan taholta on kiiruhdettu ilmoittamaan, että se tuntee tyytyväisyyttä paktin aikaansaamisesta, ei muuta asiaa.

Saksassa samoinkuin Italiassa ja Unkarissa ei paktin solmiminen luonnollisesti ole herättänyt tyytyväisyyttä jo senkään vuoksi, että ne pitävät itselleen edullisena Venäjän ja Rumanian välistä ristiriitaa.

Mitä Puolaan tulee, on tyytyväisyys ulkoasiainministeriössä hyvin suuri. Nyt solmitun sopimuksen katsotaan ilmeisesti jossain määrin korvaavan viime aikoina sattuneita ulkopoliittisia vastoinkäymisiä. Puolalainen yleisö ja sanomalehdistö jakavat tämän käsityksen. G a z e t a P o l s k a kirjoittaa, että nyt solmittu pakti on esimerkkinä siitä, että on mahdollista järjestää kansainvälisiä suhteita jopa niiden arimmassakin, turvallisuutta koskevassa kohdassa jakamatta maita ensimmäisen ja toisen luokan valtioihin. " Erikoisesti on painostettava sitä ", sanotaan K u r j e r P o r a n n y'ssa, " että sillävälin kuin Lännen korkea poliittinen kulttuuri ja roomalainen juriidinen kulttuuri, korkein maailmassa, aikojen vaihtuessa ja ihmiskunnan kiusattujen sielujen vastustusvoiman loppuessa saattoivat yhtyä nelivaltiopaktiin - joka on imperialististen pyrkimysten paremmin tai huonommin naamioitu toimintamuoto - täällä Idässä oli kypsynyt ja toteutettu hyvän tahdon, rehellisen ymmärryksen ja tunnollisten aikomusten toiminta, joka tuo ihmiskunnalle helpoituksen ....." " Prosessi", lausuu G a z e t a W a r s z a w s k a , " joka on alkanut sillä, että mainitut valtiot ovat määritelleet hyökkääjän, ja joka, jos turvallisuussopimus allekirjoitetaan, tulee suuresti edistymään, ei luonnehdi ainoastaan itä- eurooppalaisten valtioiden politiikan elinkykyä vaan todistaa samalla, että on välttämätöntä taata turvallisuus

ja rauha niiden periaatteiden mukaisesti, joiden mukaan uuteen paktiin yhtyneet valtiot organisoivat politiikkansa. Tänään täytyy turvallisuus- ja rauhantakeiden olla paljoa konkreetisempia ja vaikuttavampia kuin revisionistisen politiikan mahtavan asiakirjan syntymisen aikaan. Itä- Euroopan valtioiden toiminnalla on periaatteellinen merkitys ei ainoastaan niiden omille intresseille vaan myöskin rauhan vakaannuttamiselle koko Euroopassa".

Osoituksena Puolan ja Venäjän nykyisistä ystävällisistä suhteista mainittakoon, että venäläinen sanomalehti - mies RADEK nykyään on ollut useita päiviä Varsovassa puolivirallisen G a z e t a P o l s k a'n päätoimittajan vieraana. RADEK'in kunniaksi pidetyillä kutsuilla on ollut läsnä myöskin ulkoministeriön korkeimmat virkamiehet.

Samoinkuin puolalaiset ovat eräät rumanialaisetkin sanomalehdet nyt allekirjoitettua sopimusta koskevissa kirjoituksissaan viitanneet siihen, että sopimuksen kärki samalla suuntautuu nelivaltiopaktin allekirjoittajia vastaan.

Mikäli nelivaltiopaktinkin osanottajat liittyisivät sopimukseen , pidettäisiin sitä - syyllä tai syyttä - nelivaltiopaktista saatuna voittona, ja olisi se vielä omiaan lisäämään täkäläisiä mielihyväntunteita.

V. Goldman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön rap. N:o 31.

Ministeri Procopé.

14/2 1933

10,000—X—32 3513

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ N:o 567-220.

Varsova SSA 14 P:NÄ heinä KUUTA 1933.

VIITTAUS: D.U.M. / 19

41 181 Pol. 33

17/7.33

5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 31/1933.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ohellisena Ministeriölle viitenä kappaleena raporttinsa n:o 31: "Tiedot Suomeen kansainvälisestä tilanteesta". . . . . siv.1-5.

[signature]

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

56—32

Salainen.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 31.

Varsova ssa 14 p:nä heinä kuuta 1933.

41 081 Jal. 33

12/8-33

5 C13

Asia: Tiedot Suomeen kansainvälisestä tilanteesta.

Ministeriön kirjelmän johdosta viimekuluneen kesäkuun 28 päivältä n:o 8583, koskeva otsikkoasiaa, saan kunnioittaen esittää seuraavaa.

Kysymyksen ollessa Suomen Tietotoimistosta haluaisin ennen kaikkea kiinnittää huomiota seikkaan, josta jo usein ennenkin olen huomauttanut. Mielestäni Suomen Tietotoimiston olisi oltava lähemmässä yhteydessä ulkomaalaisten tietotoimistojen kanssa j a l ä h e t e t t ä v ä n i i l l e t i e t o j a m e r k i t t ä v i m m i s t ä t a p a h t u m i s t a . Nykyään on kokonaan jätetty Suomessa olevista ulkomaalaisista kirjeenvaihtajista riippuvaksi mitä tietoja maastamme lähetetään ulkomaalle. Tällainen tiedoittaminen on erittäin puutteellista eikä ole omiaan edistämään tuntemusta maastamme.

Tällainen asiaintila käy suorastaan vaaralliseksi silloin kun meillä sattuu tavallisuudesta poikkeavia seikkoja, joista lähetetään sensatiomaisia tietoja ulkomaalaisille lehdille. Luulo, että Suomella tällöin on mahdollisuus ulkomaalla olevien virallisten edustajiensa kautta estää tällaisten tietojen leviäminen ja saada oikeita tietoja julaistuksi, on jo niin monasti osottautunut

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

T a v a l l i n e n .

56—32

vääräksi, että luulisi jo senkin, jolla on ainoastaan aivan vähäsen käsitystä siitä tavasta, jolla lehtiä toimitetaan, uskovan, ettei nykyinen järjestys ole tyydyttävä. Monet kerrat on täällä esim. puolalaisen sähkösanomatoimiston Patin taholta huomautettu siitä, että Suomen Tietotoimiston olisi toimitettava oikeita, asiallisia uutisia eikä jätettävä ulkomaalaisia lehtiä kokonaan riippuvaksi siitä, mitä jotkut kirjeenvaihtajat Helsingistä tiedoittavat. Onhan luonnollistakin, että nämä monasti koettavat laatia uutisensa mahdollisimman "mielenkiintoisiksi". Omasta puolestani olen vakuutettu siitä, että Suomen Tietotoimisto ei voi täyttää vaikeina aikoina tätä tiedoitustehtävää, jos sillä ei normaalisina aikoina ole pysyväisiä, säännöllisiä suhteita suuriin ulkomaalaisiin tietotoimistoihin. Olen kuullut, että Suomen Tietotoimisto nykyisin lähettäisi uutisia Reuterin toimistolle. Onhan hyvä, jos asia on näin, mutta se ei ole riittävää.

Siltä varalta, että joku luulisi, että Suomessa sattuvat tapaukset yleensä sähkötetään Helsingistä ulkomaalle, ja että siis maastamme tapahtuva tiedoitus olisi tyydyttävällä kannalla, on minun valitettavasti sanottava, että tällainen luulo perustuu tietämättömyyteen. Otan tähän pari esimerkkiä. Suomi on ainoa maa, joka suorittaa korkojensa maksun Ameriikalle.[1/] Kenraali Mannerheim nimitetään sotamarsalkaksi. Suomalainen lentäjä, kapteeni Bremer suorittaa huomattavan lennon. Epäilen olisiko mitään maata, joka laiminlöisi tiedottaa tällaisista tapahtumista ulkomaalaisille tietotoimistoille. Olot ulkomaalla eroavat suuresti meikäläisistä oloista. Suomalaiset lehdet ovat niin laajasisältöisiä, ja lehtien toimitukset tottuneita ja valmiita julkaisemaan ulkomaalaisilta lähetystöiltä saamiaan tietoja, että meillä ehkä vielä on mahdollista, että ulkomaita koskevat uutiset joutuvat leh-

---

1/ Tapaus on tullut tunnetuksi Europassa sen kautta, että asiasta on Amerikasta tänne sähkötetty.

tiin vieraiden lähetystöjen välityksellä. Ulkomaalla se ei ole mahdollista. Ainoastaan kaikkein tärkeimmissä tapauksissa voidaan saada tietoja ja oikaisuja lehtiin, joiden suhteellisesti vähäinen kokokin estää niitä ottamasta vastaan ulkomaalaisilta lähetystöiltä saamaansa "propagandamateriaalia". Uutisten on tultava toista tietä, jottá ne julkaistaisiin. Sekä ulkomaalaiset tieto- että sanomalehtitoimistot suhtautuvat sitäpaitsi usein eräänlaisella epäluulolla virallisilta edustajilta saatuihin tiedoituksiin, koska niitä pidetään "väritettyinä".

Mitä Suomen Tietotoimiston ulkomaalta välittämiin tietoihin tulee, on luonnollisesti suotavaa, jos ne ovat mahdollisimman monipuolisia. Kysymyksessä olevassa tapauksessa /Saksan kansallissosialismi/ en tahtoisi kohdistaa niin ankaria moitteita Suomen Tietotoimistoa vastaan kuin ministeri HOLSTI. Olen itse kauan seurannut kansallissosialismin kehitystä. Vuosi sitten palatessani lomalle Suomeen lyhyeltä Saksaan tekemältäni matkalta lausuin jo käsityksenäni, että oli otettava huomioon mahdollisuus että kansallissosialistit saavat vallan Saksassa. Etenkin alussa olivat ulkomaalaiset asiaa koskevat lausunnot ja kirjoitukset mielestäni jotenkin vähäisältöisiä. Se hämmennys, jota HITLERin valtaantulo aiheutti -- puhuttiinhan sodastakin ikäänkuin kansallissosialistit olisivat ottaneet vallan sodan alkamista varten -- osotti miten vähän valmistuneita ulkomaalla oltiin tällaiseen asiaintilaan. Niinkuin olen Ministeriölle tiedoittanut, katsotaan esim. Puolassa nykyään -- syyllä tai syyttä saa tulevaisuus näyttää -- että puolalaisten viranomaisten yhteistoiminta kansallissosialistien kanssa Danzigissa muodostaa helpommaksi kuin saksalaiskansallisten kanssa. Tämä arvostelu on kokonaan päinvastainen kuin se, mitä hitleriläisten valtaanpääsemisestä alussa ajateltiin ja kirjoitettiin.

Kävisi liian pitkäksi tässä selvitellä syitä, jotka aiheuttivat, että oltiin odottamattoman vähän valmistuneita Saksan viimeaikaisiin tapahtumiin.

Suomessa näyttävät monet pitävän Saksan kansallissosialismia suomalaisena Lapuanliikkeenä, ja antavat kantansa jälkimäiseen täydellisesti määrätä suhtautumisensa edelliseen.

Saksan kansallissosialismin muodollisia edellytyksiä arvioitaessa on ennen kaikkea otettava huomioon sekin, että parlamentarismin sovelluttaminen oli osottautunut mahdottomaksi. Saksaa oli itse asiassa pitkät ajat hallittu N o t v e r o r d n u n g i e n avulla. Siellä, missä ei kyetä muodostamaan hallitusta, joka voi hallita eduskuntaan nojautuen, muodostuu helposti edellytyksiä diktatuurille. Valtakunnassa, jossa miljoonat kulkevat työttöminä ja nälissään, vaaditaan voimakasta hallitusta, joka voi tehdä laajallekin kantavia päätöksiä.

Suomen sanomalehdistön kannanotto tulee luultavasti ennen pitkää jossain määrin muuttumaan. Luultavaa on, että kansallissosialistien sosialisen ohjelman toteuttaminen tulee meillä niinkuin muuallakin riistämään siltä oikeiston myötätunnon ja tekemään vasemmiston sille vähemmän katkeraksi. Sanoin äskettäin eräälle saksalaiselle diplomaatille pelkääväni, että Saksassa vielä tätä tietä joudutaan eräänlaiseen valtiososialismiin. Tämä sanoi toivovansa, ettei näin kävisi, mutta ei uskaltanut väittää, että pelkoni oli aiheeton.

Se toivomus, jonka minä ensi sijassa haluaisin lausua, olisi, että Saksan ja Suomen olot pidettäisiin kokonaan erillään toisistaan. Hyökkäykset ja ivakuvat meille monessa suhteessa tärkeän valtakunnan johtavista miehistä, joilla tällä hetkellä luultavasti on väestön enemmistö takanaan, on omiaan katkeroittamaan molempien maiden välisiä suhteita. Tällä en luonnollisesti tahdo sanoa, että olisi hyväksyttävä kaikki kansallissosialistien toimenpiteet, mutta meidän on arvostellessamme muistettava, ettei kansallissosialismi ole aivan helposti ohimenevä ilmiö, vaan tulee se pysymään kauan voimassa Saksassa. Saksan

nuoren polven kansallinen innostus -- joka tosin usein on mennyt liiallisuuksiinkin -- on tekijä, joka myöskin on otettava huomioon. HITLERiä voidaan syrjäyttää yhtä vähän kuin MUSSOLINIa tai PILSUDSKIa. Jos hän kukistuisi, olisivat luultavasti kommunistit hänen seuraajiaan. HITLER on itse sanonut, että kansallissosialismi on mahdollinen ainoastaan siellä, missä laajalle levinnyt, voimakas kansanliike yleisen mielipiteen tukemana vie sen voittoon. Sellaiset hallitussysteemit kuin ne, jotka ovat vallalla esim. Italiassa, Saksassa ja Puolassa -- Venäjästä puhumattakaan -- eivät ole mitään vientitavaraa, jota voitaisiin sovelluttaa kaikkialla.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13.

ASIA: –

Varsovassa olevan Lähetystön kap. n:o 32.

Ministeri Ilmoan.

14/7 1933.

10,000—X—32 3513

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

42 (81 Lae. 33

KIRJELMÄ N:o 570-222.

18/8.33

Varsova SSA 14 P:NÄ heinä KUUTA 19 33.

5 C13

VIITTAUS: D. U. M. ..... / ..... 19 .....

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 32/1933.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ohellisena Ministeriölle viitenä kappaleena raporttinsa n:o 32: " Venäjällä vallitseva nälänhätä ". . . . . siv. 1 - 2.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 32.

Varsova *ssa* 14 *p:nä* heinä *kuuta 19* 33.

42 181 he. 33.
17/B-33
5 C 13

Asia: Venäjällä vallitseva nälänhätä.

Saksan täkäläinen lähettiläs, ministeri MOLTKE kertoi minulle äskettäin, että Saksan Kievissä oleva konsuli oli pari päivää sitten ollut käymässä Varsovassa. Hän oli kertonut, että hätä ja puute Ukrainassa on ennenkuulumaton ja -näkemätön. Konsuli oli sanonut, että hän aamulla ulos mennessään aina näkee kaduilla nälkään kuolleita ihmisiä. Talonpojilta on vilja riistetty ja viety muualle. Nyttemmin on päätetty takavarikoita kalojakin, jotka jossain määrin ovat voineet korvata leivän puutteen.

Venäjältä suoraan kirjeessä saamani tiedot ovat myöskin pelottavia. On kaupunkeja, joissa ei voi saada esim. jauhoja muualta kuin Torgsin'in puodeista, joista, niinkuin tunnettu, ei saa ostaa muuta kuin ulkomaalaisella rahalla.

Venäjän nykyiset vallanpitäjät eivät salli edes ruokavarojen lähettämistä nälkään nääntyville alamaisilleen, joilta vähitellen on kaikki riistetty. Ne, jotka esim. avustavat Venäjällä olevia omaisiaan, ovat pakoitetut ostamaan venäläistä rahaa siellä vallitsevaan pakkokurssiin.

Näin äskettäin lehdissä, että LITVINOVille olisi eräällä

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

T a v a l l i n e n .

tä taholta ajateltu rauhanpalkintoa äskettäin solmitun Itä-paktin johdosta. Aikoihin on eletty.

V. J. Sukselainen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovasso olevan lähetystön rap. no 23.

Ministeri Homan.

25/8-33

10,000—X—32 3513

ULKOASIAINMINISTERIÖ
44/182 Sal 33
28/8-33 | 5 | C 13

Varsova SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 678/246.

Varsova SSA 25 P:NÄ elo KUUTA 1933.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 33/ 1933.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ohellisena Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n: o 33: " Puolan kauppasopimuksista " .....siv.1-3.

V. Y. Eldman

UE 3: A 4.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen

56—32

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 33.

Varsova ssa 25 p:nä elo kuuta 19 33.

Asia: Puolan kauppasopimuksista.

Lisäykseksi siihen, mitä ennen olen otsikossa olevasta asiasta ilmoittanut tiedoituksissa ja kirjeissä, voin lisätä, että sekä ulkoasiainministeriössä että kauppaministeriössä on minulle vakuutettu, että huhut siitä, ettei uusi tullitariffi astuisi voimaan lokakuun 10 päivänä, ovat kaikkea perää vailla. Tarkoitus on, että uutta tullitariffia tällöin ruvetaan sovelluttamaan.

Toistaiseksi on saatu aikaan sopimus ainoastaan Belgian kanssa. Sopimuksesta ei ole tahdottu antaa lähempiä tietoja, mutta olemme kuitenkin saaneet selville, että Puola on sitoutunut alentamaan m. m. lasi-ja kristallitavaroiden ja erään loistopaperin/Bristol/ tullia. Itävallan kanssa solmitusta sopimuksesta olen ennen tiedoittanut. 1/ Kesän aikana ei ole ollut neuvotteluja. Ranskan, Tshekkoslovakian samoinkuin Englannin kanssa ryhdytään neuvottelemaan syyskuussa. Skandinavian maat eivät ole toistaiseksi jättäneet mitään ehdotuksia, mutta on asia ollut käsittelyn alaisena asianomaisten maiden ulkoasiainministeriöissä.

Niinkuin äskettäin Helsingissä ollessani suullisesti mainitsin, olisi mielestäni e n s i s i j a s s a koe-

1/ vrt. rap.n:o 16, 18/III-1933.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

T a v a l l i n e n

56—32

tettava turvata paperiteollisuuden tuotteiden ja selluloosan, kalossien / Kun ei nykyisin voida tuoda kuin päällyskenkiä, olisi kalossien tullia vaadittava alennettavaksi /, rihmarullien, tuoreen kalan ja juuston vienti Suomesta Puolaan. Sitäpaitsi on otettava huomioon hevosenkenkänaulat, joiden Puolaan tuonnissa Suomi on ensi sijalla. Kalojen viennin mahdollisuuksia on meillä monella taholla ilmeisesti liioiteltu. Viime vuosien kokemus osottaa, ettei kaloja itse asiassa voida viedä niin suuria määriä kuin oli oletettu. Kalantuontikontingenttien saaminen on osottautunut kaikkein vaikeimmaksi. Mitä separaattoreihin tulee, on luultavaa, että Ruotsi tulee koettamaan saada uusien tullimäärien alennuksia. Niinkuin Ministeriölle helmikuussa jättämästäni aineistosta käy ilmi, on olemassa muitakin suomalaisia tavaroita, joiden vientimahdollisuudet on syytä ottaa huomioon. Mainittakoon, että kuluvan vuoden aikana on Lähetystö pyytänyt tuontilupia insuliitille, kalasäilykkeille, kauhavalaisille puukoille, eläville ja jäädytetyille kaloille, selluloosavanulle, separaattoreille ja niiden osille, lukoille, nuhakapseleille, matriiseille, puupahville, kansliapaperille, värilliselle paperille, pergamiinipaperille, pergamiinille /kasv/imupaperille, selluloosalle, käärepaperille, sanomalehtipaperille, sveitsiläisjuustolle, fajanssille, rihmarullille, sekä keinotekoisen silkin valmistuksessa käytettävälle sulfiittiselluloosalle.

Käydessäni äskettäin ulkoasiainministeri BECK'in luona siirsin keskustelun Puolan uuteen tullitariffiin, josta jo ennenkin olen hänen kanssaan keskustellut. Huomautin jälleen suunnitelluista uusista tullikoroituksista, jotka uhkaavat tehdä lopun koko viennistämme Puolaan. BECK vakuutti, että Puolan hallitus antaa mitä suurimman arvon sille, että kauppasuhteet voivat jatkua kummankin maan välillä. Siinä tapauksessa, ettei Suomen ja Puolan välisiä neuvot -

teluja saataisi loppumaan juuri lokakuun 10 päiväksi , voitaisiin ajatella sellaista mahdollisuutta, että vanhan tariffin voimassaoloaikaa pitennettäisiin jonkun verran .

Ottaen huomioon, ettei Suomen vienti ole kuin yhdestoista osa Puolan viennistä Suomeen, alistan harkittavaksi, eikö olisi syytä ajatella sellaistakin mahdollisuutta, että pyydettäisiin Puolalta sitoumus, että määrätty määrä erinäisiä tavaroita saadaan tuoda alennetulla tullimaksulla Suomesta Puolaan. Puola on nykyisenkin tullitariffin aikana katsonut voivansa myöntää tällaisia alennuksia suosituimmuussopimuksen sitä estämättä. Niin on myönnetty esim. Suomelle sanomalehtipaperikontingentteja alennetulla tullimaksulla. Tällaista menettelytapaa sovelluttamalla olisi mahdollisuus jossain määrin tasoittaa eduksemme nykyistä meille epäedullista kauppavaihtoa ilman että täten Puolankaan teollisuus joutuisi erikoisemmin kärsimään.

V. J. Idman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön rap. no 34.

Ministeri Homan.

29/8-33

10,000—X—32 3513

ULKOASIAINMINISTERIÖ
45/182 Sal 33
29/8-33 9
5 C,3

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 679-247.

Varsova SSA 26 P:NÄ e l o KUUTA 19 33.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 34/1933.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ohellisena Ministeriölle viitenä kappaleena raporttinsa n:o 34: " Puolan ja Venäjän väliset suhteet " . . . siv. 1 - 5.

UE 3: A 4.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

56—32

Salainen.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 34.

Varsova *ssa* 26 *p:nä* e l o *kuuta 19*33.

Asia: Puolan ja Venäjän välisiset suhteet.

Puolan ja Venäjän välillä tapahtunut lähentyminen, jota jo kauan on voitu odottaa, on nyttemmin tosiseikka. Puolan asema kahden suurvallan välillä pakoittaa sen lähenemään toista näistä. Saksan pyrkimykset eräiden Puolalle menettämiensä alueiden takaisin saamiseksi ovat aiheuttaneet, että Puola on lähentynyt Venäjää, jonka taholta ei odoteta vaaraa. Paitsi, ettei Venäjä ole esittänyt mitään vaatimuksia Puolan alueisiin nähden, pakoittaa Venäjän sisäinen tila sitä olemaan ryhtymättä sotaisiin seikkailuihin, jotka helposti voisivat koitua turmiollisiksi sen hallitsevalle luokalle. Neuvosto-Venäjän nöyrä alistuminen kaikkiin Japanin taholta sitä kohdanneisiin loukkauksiin osottaa paraiten miten heikko nykyinen Venäjä itse asiassa ulkopoliittisesti on.

Jos Puola olisi ollut valmis vaihtamaan Danzigin käytävän itsenäiseen Ukrainaan, niinkuin Saksan kansallissosialistien ulkopoliittinen johtaja ROSENBERG on suunnitellut, olisi yhteistoiminta Saksan kanssa ollut mahdollinen. Mitään virallista esitystä ei ole tehty Saksan taholta. Tarkoitukseni on toisessa yhteydessä selostaa niitä syitä, jotka arvattavasti ovat määrän-

---

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

T a v a l l i n e n .

neet Puolan kannan. Jos Puola nyt olisi ryhtynyt ajamaan itsenäisen Ukrainan asiaa, olisi se luonnollisesti tietänyt sotaa Venäjän kanssa.

Itä-Aasian tapahtumat vaikuttavat myöskin osaltaan siihen, että Venäjällekin on edullista lähentyä Puolaa, jonka taholta sitä voisi kohdata vaikeuksia. PILSUDSKIn sopimus ukrainalaisten kanssa, joka tarkoitti itsenäisen Ukrainan perustamista, ei ole niin kaukainen tapahtuma, että se olisi voinut unohtua. Puolan ystävyys, tai sanokaamme ennemmin puolueettomuus, ei ole mikään väheksyttävä tekijä ainakaan silloin kun Ukrainan väestö on saatettu epätoivon partaalle. Saksan täkäläisen lähettilään MOLTKEn minulle lausuman arvelun mukaan otettaisiin puolalaiset joukot nykyään avosylin vastaan Ukrainassa.

Venäjä on sitäpaitsi saanut Saksalta niin monia miljardeja Saksan markkoja, ettei se enää voi toivoa saavansa enemmän. Venäjälle on nyt edullisempaa koettaa saada tarvitsemansa varat Parisista.

Omasta puolestani olen aina kuulunut niihin, jotka eivät ole olleet vakuutettuja saksalais-venäläisen liiton soliditeetista. Olen sanonut sen monet kerrat saksalaisille diplomaateille kun nämä ovat keskustelleet kanssani Venäjän kysymyksestä.

Politiikkaa ei tehdä ja sovelleta teoriojen mukaan. Sitä ei määrää se, mikä m a h d o l l i s e s t i kerran voi tapahtua, vaan politiikan määrää se, mikä jollain määrätyllä ajanhetkellä on edullista. Se seikka, että HITLER on nykyään Saksan johdossa, on ainoastaan kiirehtinyt sitä, mikä joka tapauksessa olisi tapahtunut ennemmin tai myöhemmin. S a k s a n j a V e n ä j ä n v ä l i n e n l i i t t o e i t a r j o a V e n ä j ä l l e t ä n ä ä n m i t ä ä n r e a l i s i a e t u j a. Mitä hyötyä on Venäjälle nyt siitä, että Saksa e h k ä joskus maailmassa voi koettaa asevoimin saada takaisin Danzigin käytävän, mikä m a h -

d o l l i s e s t i antaisi Venäjälle tilaisuuden vallata esim. Viron ja Latvian, mainitaksemme ne maat, joiden itsenäisyyden säilymistä monet ulkomaalaiset näyttävät pitävän epävarmana. Pienemmänkin valtion kuin Venäjän on vaikeata -- Liettua on kuitenkin osottanut sen olevan mahdollista -- antaa tällaisten epävarmojen tulevaisuuden tapahtumien määrätä ulkopolitiikkaansa. Alueeltaan niin suunnattoman valtakunnan kuin Venäjä on aivan mahdotonta olla ottamatta huomioon nykyhetken realisia etuja. Onhan luonnollista, että Venäjälle nykyään on paljon edullisempaa, jos siitä eronneet valtiot, joiden toiminta nykyisinä Venäjälle vaikeina aikoina voisi tuottaa sille vaikeuksia jos ne ryhtyisivät avustamaan Venäjällä ilmeneviä separatistisia pyrkimyksiä, ovat yhteistoiminnassa sen kanssa.

Venäjän ja Puolan välillä tapahtunut läheneminen, joka, niinkuin eräs täkäläinen suurlähettiläs kertoi minulle BECKin hänelle lausuneen, e o i p s o vaikuttaa myöskin Baltian maiden ja Venäjän lähenemisen, on edullinen sekä Puolalle että Venäjälle.

Saksassa on tämä läheneminen luonnollisesti aiheuttanut tyytymättömyyttä ja levottomuutta. Venäjälle annetut miljaardit on turhaan uhrattu. Se ulkopoliittinen etu, joka Saksalla on ollut siitä, että Venäjä on esiintynyt sen liittolaisena, on menetetty. Saksassa vallitsevan tyytymättömyyden laskuun on epäilemättä luettava levitetyt tiedot, että Puolan ja Venäjän välillä olisi solmittu erikoinen salainen sopimuskin sen varalta, että nelivaltiopaktin solmijain taholta niitä uhattaisiin. Tarkoitus on ilmeisesti herättää epäluuloa Puolaa kohtaan.

Tunnustan, että tieto tuntuu joka suhteessa erittäin hämärältä. Eihän kukaan nelivaltiopaktin valtioiden ulkoministereistä ole edes tehnyt viittauksiakaan siitä, että olisi tarkoitus saada Venäjää luovuttamaan jotain sille kuuluvaa aluetta. ROSENBERGin suunnitelmat Ukrainaan nähden ovat tarkoitetut kompensa -

tioksi Puolalle Danzigin käytävän menetyksestä, mutta tämä kompensatio olisi Puolan itsensä asevoimin hankittava. Ei edes ROSENBERG suunnittele, että mikään nelivaltiopaktin valtioista hankkisi sille nämä kompensatiot.

Puolan ja Venäjän välinen suhde ei minun käsittääkseni ole niin läheistä laatua, että olisi syytä uskoa erikoisen salaisen sopimuksen olemassaoloon. Olen vakuutettu siitä, että joudutaan lähemmäksi totuutta jos katsotaan nyt tapahtuneen lähenemisen tarkoituksena olevan taata itselleen toisen puolueettomuus erinäisten tapahtumain varalta. En luulisi myöskään, että Venäjän ja Puolan välinen ystävyys olisi kehittynyt niin pitkälle, että edellytetty puolueettomuus olisi määritelty erikoisella sopimuksella. Luultavasti kumpikin, sekä Puola että Venäjä, sitäpaitsi on selvillä tämän puolueettomuudenkin relatiivisuudesta.

Kun Ministeriö on halunnut kuulla käsitykseni kysymyksessä olevasta asiasta, olen keskustellut siitä eräiden täkäläisten virkatoverieni kanssa. Olen havainnut heidänkin kallistuvan samaan käsitykseen kuin minäkin. Viron lähettiläs PUSTA perusteli käsitystään sillä, että hänen Puolan ulkoministeriössä esittämäänsä kysymykseen oli vastattu kieltävästi. Siinäkään tapauksessa, että Puolan ja Venäjän välillä todellakin olisi solmittu salainen sopimus, ei muunlainen vastaus tuskin olisi ollut mahdollinen.

Puolan ja Venäjän välinen lähentyminen on puolalais-venäläisen sodan jälkeen Itä-Europan huomattavin tapaus. Aikomukseni on toisessa yhteydessä käsitellä niitä moninaisia seuraamuksia, joita tällä lähentymisellä on Itä-Europan politiikkaan yleensä. Niinkuin Itä-paktin solmiminen osottaa, tulee tällä lähentymisellä olemaan seurauksia, jotka koskevat erittäin läheisesti myöskin Suomea.

Miten sitä Suomessa arvosteltaneenkin, on meidän kannaltamme joka tapauksessa syytä olla tyytyväisiä siitä, että Saksan ja Venäjän välinen läheinen suhde on katkennut.

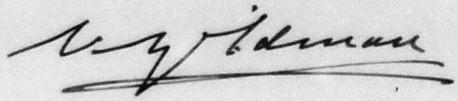

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön rap. n:o 35.

Ministeri Ilmoni.

1/9 1933.

10,000—X—32 3513

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 690-251.

Varsova SSA 2 P:NÄ s y y s KUUTA 19 33.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖLLE

46182 Pol. 33.

5/9.33

5 C13.

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 35/1933.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ohellisena Ministeriölle viitenä kappaleena raporttinsa n:o 35: "Ukrainan itsenäisyys ja Puola" . . . . . siv. 1 - 5.

[signature]

UE 3: A 4.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

56—32

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 35.

Varsova ssa 1 p:nä syys kuuta 1933.

46 182 Pne. 33
5/9.33
5 C13

Asia: Ukrainan itsenäisyys ja Puola.

Puolalais-venäläinen lähentyminen koskee erittäin läheltä Ukrainan kysymystä. Galizian ukrainalaiset lehdet ovatkin sen-vuoksi tyytymättömyydellä todenneet Puolan ja Venäjän välien parantumisen, koska ne pelkäävät sen vaikeuttavan Ukrainan itsenäiseksi tuloa. Niinkuin tunnettu, on Puolan hallitus rahavaroilla avustanut ukrainalaisia pakolaisia, ja puolalaisessa armeijassa palvelee joukko ukrainalaisia upseereja.

Puolaa on totuttu, eikä syyttä, pitämään ukrainalaisen itsenäisyysliikkeen lujimpana tukena.

On olemassa sekä ulkomaalaisia että myöskin puolalaisia piirejä, jotka aina ovat suhtautuneet kielteisesti Ukrainan itsenäisyyteen. Eräässä muutamia vuosia sitten lähettämässäni raportissa olen yksityiskohtaisesti selostanut keskusteluani ulkoasiainministeri BENEŠin kanssa.[1] BENEŠ sanoi olevansa kahdestakin syystä vastaan Ukrainan itsenäisyyttä. Ensinnäkin on Venäjän vaikea tulla toimeen ilman Ukrainaa, ja on se siis pakoi-

---

1/ vert. Prahan raportti n:o 3, 2/11-28.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

tettu kaikin voimin vastustamaan sitä. Toiseksi aiheuttaisi se / Puolalle suuria vaikeuksia. Puolan itäisissä kuvernementeissa asuu lukuisa ukrainalainen väestö, joka epäilemättä koettaisi pyrkiä Ukrainan yhteyteen.[1] Sen sijasta, että Puolalla siis olisi hyötyä Ukrainan itsenäisyydestä, koituisi se sille itse asiassa vahingolliseksi.

Lisättäköön, että BENEŠ keskustelun kuluessa avomielisesti tunnusti, että Tshekkoslovakiaan kuuluvan Karpaatti-Venäjän ruteenilainen väestö tässä tapauksessa myöskin haluaisi liittyä Ukrainaan. Tässä yhteydessä voin mainita, että olen ukrainalaisten taholta kuullut, että unkarilaiset olisivat tehneet sopimuksen SKOROPADSKIn kanssa siitä, että tämä alue liitettäisiin Unkariin siltä varalta, että hänen kannattajansa pääsisivät valtaan. Väitetään HORTHYn suorittavan kuukautista 30,000 pengön apurahaakin korvaukseksi SKOROPADSKIlle. Kun olen kerran ennen yksityiskohtaisesti selostanut ukrainalaista liikettä ja tehnyt selvää ukrainalaisista puolueista, en katso olevan syytä tässä lähemmin koskettella sitä.[2] Olisi epäilemättä erehdys luulla, että BENEŠ olisi ainoa, jonka suhtautuminen Ukrainan itsenäisyyteen olisi kielteinen.

Myöskin puolalaisten joukossa on niitä, jotka vastustavat Ukrainan itsenäisyyttä. Sen itsenäisyyden vastustajiin kuuluvat ennen kaikkea PILSUDSKIn kiivaat vastustajat, kansallisdemokraatit. Puolue vastaa puolalaista oikeistoa. Eräänlainen panslavistinen väritys ei ole sille aivan vieras. Kansallisdemokraatit -- DMOWSKIn puolue -- on aina halunnut hyviä suhteita Venäjään. Syynä kansallisdemokraattien kantaan on, että ne, samoinkuin BENEŠkin, arvelevat, että Puolan itäiset alueet haluaisivat erota Puolasta ja

---

1/ Viimeisen Puolassa v. 1931 toimitetun väenlaskun jälkeen selostin väestösuhteita Puolan eri osissa. Niin on esim. Stanisławowin vojevoodikunnassa 77,5, Wolynian 83,5 ja Polesian 85,5 % ukrainalaisia. Vert. raportti n:o 20, 10/6-32.

2/ Vert. raportti n:o 45, 25/3-30, Ukrainan kysymys.

liittyä Ukrainaan. Kansallisdemokraatit ovat samoin vakuutettuja siitä, että Ukrainasta tulisi Saksan liittolainen. He ovat siis erittäin suurella mielihyvällä tervehtineet Puolan uutta orientatsionia.

"Puolalais-venäläisten suhteiden paraneminen", kirjoittaa Gazeta Warszawska, "ennustaa olojen kestävää vakaantumista tässä osassa Eurooppaa, tehden merkityksettömäksi niin hyvin saksalaiset suunnitelmat kuin ukrainalaisen itsenäisyysliikkeenkin, jonka tärkein poliittinen perusta täten häviää. Tästä johtuu ukrainalaisen sanomalehdistön tyytymättömyys ja ukrainalaisten emigranttien varoittavat äänet kansoille, joiden hallitukset ovat allekirjoittaneet sopimuksia Neuvosto-Venäjän kanssa, että jos Ukraina sortuu taistelussa Venäjän kanssa, nämäkin yhdessä sen kanssa vaipuvat hautaan. Tämä mielipide Ukrainan kysymyksen näyttelemästä osasta Venäjän naapurikansojen elämässä ei enää vastaa todellisuutta.... Uuden venäläisen ulkomaapolitiikan kanssa yhteydessä ovat ne muutokset, jotka on toimeenpantu Ukrainan sisäisissä oloissa. Kaikki osottaa, että Moskovan hallitus on päättänyt liittää Ukrainan tasavallan lähemmin Venäjään. Sekä Ukrainassa toimeenpantu uusi hallinnollinen järjestys, joka rajoittaa Charkovin hallituksen toimivaltaa, että taistelu n.s. ukrainalaisia kansallisia aineksia vastaan puhuvat yhdenmukaistuttamisen puolesta. Ne osottavat, että neuvostoviranomaiset täysin käsittävät sen merkityksen, mikä ukrainalaisella kysymyksellä ja Ukrainalla on Venäjän poliittiselle ja taloudelliselle elämälle.... Tämä taistelu tulee kestämään kauan. Tarkoituksemme ei ole koettaa arvata milloin ja miten se päättyy. Joka tapauksessa on varmaa, että se muodostuu Venäjällä samoinkuin Puolassakin saksalaisten intriigien esineeksi. Puolalaisen politiikan on tarkoin seurattava tapahtumain kehitystä Ukrainassa, ja sen ei pidä unohtaa, että tällä kehityksellä tulee olemaan suoranainen vaikutus meidän itäisten alueittemme rauhalle ja turvallisuudelle".

Lisättäköön, että olen tavannut Puolassa sellaisiakin Ukrainan itsenäisyyden kannattajia, jotka olisivat olleet valmiita luovuttamaan ukrainalaiset alueet itsenäiselle Ukrainalle. Omasta puolestani katsoisin, että tämä olisi välttämätöntä, jos Puola haluaa uudesta valtiosta liittolaisen. Vastaisessa tapauksessa on Ukrainan itsenäisyys varmasti vaarallinen Puolalle.

Ukrainalaiset väittävät ainakin itse olevansa erittäin hyvin selvillä saksalaisten kansallissosialistien mielipiteistä Ukrainan kysymyksen suhteen. Mikäli minulle on luottamuksellisesti kerrottu, olisi kansallissosialistien johtajien keskuudessa vallalla kaksi eri suuntaa. Toisen edustaja olisi ROSENBERG, toisen GÖRING. ROSENBERG haluaisi ylläpitää läheistä suhdetta itsenäisen Ukrainan ja Saksan välillä, kun sitävastoin GÖRING olisi valmis luopumaan tästä Puolan eduksi. Edellytyksenä Saksan avunannolle olisi Puolan luopuminen Danzigin käytävästä. Ottaen huomioon ukrainalaisten ja saksalaisten läheiset välit on luultavaa, ettei heidän tietonsa ole kokonaan tuulesta temmattua. Lisättäköön, että ukrainalaisten käsityksen mukaan varakansleri v. PAPEN haluaa monarkistista Venäjää, johon Ukrainakin kuuluisi.

Mitkä syyt ovat vaikuttaneet, että Puola ainakin nykyään on suostunut olemaan "desinteresseerattu" Ukrainan kysymyksestä? Onko se käsitettävä siten, että PILSUDSKIkin ja hänen kannattajansa pitävät Puolalle edullisempana jos Ukraina jää Venäjän yhteyteen? Ottaen huomioon Puolan vallanpitäjien tähänastisen harrastuksen tähän kysymykseen epäilisin sitä. Kun mielestäni oli mielenkiintoista kuulla mitä mielipidettä ukrainalaiset itse ovat asiasta, kutsuin eilen luokseni aamiaiselle Ukrainan Varsovassa olevan "ministerin", professori SMAL-STOCKIn. SMAL-STOCKI sanoi, että Puolan nykyinen orientatsioni oli heille katkera isku. Omasta puolestaan toivoi hän kuitenkin, että Puolan nykyinen politiikka johtui taktillisista syistä. Kysymykseeni antavatko puolalaiset edelleenkin ukrainalaisille pakolaisille apurahoja, vastasi hän myöntävästi. Ukrainalaisia

upseereja on samoin edelleen Puolan armeijassa. SMAL-STOCKI myönsi myöskin, etteivät ukrainalaiset nykyään mitenkään kykenisi ryhtymään taisteluun Venäjää vastaan. Väestö on täysin nälän uuvuttama. Vuoden kuluessa kuollee kaikkiaan 2 à 3 miljoonaa nälkään. Ei ole ihmeteltävä, että hän ivallisesti puhui Ranskan demokratian johtajan HERRIOT'n matkasta Ukrainaan, jossa tämän mielestä kaikki oli suuremmoista.

Niinkuin jo sanoin, en ainakaan toistaiseksi olisi taipuvainen uskomaan täysikäännökseen Puolan hallituksen ajatustavassa. Syyt, jotka aiheuttivat, ettei Puola halunnut yhteistoimintaa Ukrainan kysymyksessä Saksan kanssa, vaan piti edullisempana lähentyä Venäjää, ovat luullakseni seuraavat.

1/ Puola ei halua luovuttaa Danzigin käytävää kompensationa Ukrainan itsenäisyydestä.

2/ Ukrainan väestö ei itse nykyään kykene nousemaan kapinaan. Tämä on mahdollista vasta silloin kun kapinaliike Venäjällä tulee yleiseksi. Neuvosto-hallituksen asema on toistaiseksi luja.

3/ Puola ei ole osallinen nelivaltiopaktissa, minkä vuoksi se on halunnut näyttää neljälle suurvallalle, ettei sen vaikutus Euroopan olojen muodostumiseen ole merkityksetön.

V. Y. Idman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön rap. n:o 36.

Ministeri Idmanin.

8/9 1933.

10,000—X—32 3513

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 704-258.

Varsova SSA 8 P:NÄ syyskuuta 19 33.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

47 182/ac. 33
12/9.33
5 C 13

Ulkoasiainministeriölle

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 36/33.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ohellisena Ministeriölle viitenä kappaleena raportinsa n:o 36: "Puolan ja Danzigin välinen yhteistoiminta". . . . . siv. 1-4.

UE 3: A 4.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 36.

Varsova ssa 8 p:nä syys kuuta 19 33.

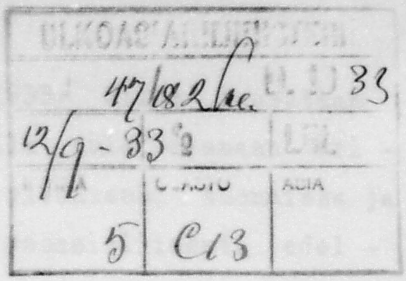

Asia: Puolan ja Danzigin välinen yhteistoiminta.

Palatessani kesäkuussa Danzigista tiedoitin, että näytti siltä niinkuin Puolan ja Danzigin väliset suhteet paranisivat uuden kansallissosialistisen senaatin aikana. 1/ En saattanut tällöin itsekään aavistaa, että muutos parempaan päin tapahtuisi niin nopeasti kuin itse asiassa on ollut asianlaita. Presidentti RAUSCHNINGin tervehdyskäyntiä seurasi danzigilaisten sanomalehtimiesten vierailu. Tarvinnee tuskin huomauttaa, että tällaiset käynnit muodostavat täydellisen uutuuden Danzigin ja Puolan välisissä suhteissa. Välien parantuminen ei kuitenkaan ole rajoittunut tähän, vaan on edistystä huomattavissa realisemmallakin pohjalla.

Käydessäni Danzigissa RAUSCHNINGin luona sanoi hän minulle panevansa pääpainon siihen, että Puola käyttää Danzigin satamaa. Jo hänen Varsovassa käydessään käytiin asiasta alustavia neuvotteluja. Näyttää siltä niinkuin neuvottelut nyt johtaisivat tulokseen. Täällä toivotaan, että voidaan vielä syyskuussa allekirjoittaa Puolan ja Danzigin välinen sopimus, jossa säädetään Gdynian ja Danzigin satamien käytöstä. Sopimus on suunniteltu olevaksi voimassa vuoden

---

1/vert. raportti n:o 28, 4/7 -33.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta ...]:

T a v a l l i n e n .

ajan luettuna 1 päivästä lokakuuta 1933. Siinä lausutaan periaate, ettei kummallakaan kaupungilla tule olemaan erikoista monopoolia jonkun tavaralajin viennissä, tuonnissa ja transitossa. Gdynia tulisi kuitenkin pääasiallisesti edelleenkin olemaan sokerin, munien, voin, juuston ja bekonin maasta vientisatamana, koska siellä ovat erittäin hyvin varustetut jäähdytyslaitokset. Danzigia varten on säädetty erikoinen kontingentti, mikä vastaa satamaliikettä vuonna 1932. Danzigin on saatava kontingentti kaikista tavaroista ja raaka-aineista, joita Puolasta viedään tai sinne tuodaan. Siinä tapauksessa, että taloudellinen asema kiristyisi ja yleinen maasta vienti ja sinne tuonti vähenisi, voidaan Danzigin osuutta vähentää. Tarkoitus on asettaa puolalais-danzigilainen sekakomitea, jonka tehtävänä on päättää tähän kuuluvista seikoista. Kerrotaan myöskin, että sopimuksessa on nimenomainen Puolan juutalaisiakin koskeva määräys, joka takaa näiden turvallisuuden ja toimintamahdollisuudet Danzigin alueella. Tällainen määräys on välttämätön, koska juutalaiset muodostavat huomattavan osan Puolan liikemiehistä.

Keskustellessani ulkoministeri BECKin kanssa, totesi hänkin parannuksen tapahtuneen Puolan ja Danzigin välisissä suhteissa.

Itsestään selvää on, että se yhteisymmärryksen politiikka Puolan kanssa, joka kuuluu kansallissosialistisen senaatin ohjelmaan, on herättänyt tyytymättömyyttä ja ihmettelyä eräässä osassa Danzigin väestöä. Tämä käy ilmi erittäin selvästi siitä kehotuksesta, jonka presidentti RAUSCHNING on julkaissut pari päivää sitten Danzigissa ilmestyvässä "V o r p o s t e n"issa. Lainaan tästä kieltämättä erittäin mielenkiintoisesta kirjoituksesta muutamia kohtia. "Es widerspricht auf das schärfste dem Sinn und Geist unserer Bewegung, wenn einzelne Persönlichkeiten ihre Politik für sich machen wollen.... Die Politik in Danzig wird von dem

nationalsozialistischen Senat allein verantwortlich geführt... Wer sich gegen sie richtet oder sie missachtet, verstösst die Parteidisziplin. Diese Politik ist nicht bequem. Sie vermag auch nicht zu begeistern. Sie entspringt nüchternster Uberlegung und der Vernunft. Niemand ist gezwungen, eine Politik des Ausgleichs mit unserm Nachbar mit heller Freude zu begrüssen. Jedem, auch den Männern der Regierung, wird es schwer, Hoffnungen zurückzustellen und die Wünsche einer Wiedervereinigung mit dem Mutterlande aufzuopfern. Es ist verständlich, dass auch im Amt stehenden Männern einmal die Zunge nicht pariert. Aber die Politik des Senats geschieht zum Wohle Danzigs und im Sinne der Zukunft unsres Volkes und des Friedens. Da gilt es, weiter zu opfern. Niemand wird bestreiten, dass unser Los als Danziger schwer ist und dass es noch weiter schwer sein muss. Wenn wir den Weg des Friedens gehen und der Entsagung unserer Wünsche auf eine politische Revision, so wissen und bekennen wir, dass es eine höhere Ebene der Politik im europäischen Osten gibt, auf der territoriale Teilprobleme wie die Zugehörigkeit Danzigs, eine verhältnismässig untergeordnete Rolle spielen werden. Auf der bisherigen Ebene der politischen Auseinandersetzung mit Polen gab es zwischen Danzig, Deutschland und Polen keine andere Möglichkeit, als die Forderung nach Revision der Verträge, der von Polen die Gegenforderung nach weiterem Gebietserwerb gegenüberstand. Die nationalsozialistische Friedenspolitik die auch in Danzig unter dem Zeichen einer neuen Zielsetzung steht, sucht eine höhere Plattform zum Ausgleich der bisher unlösbar erscheinenden Fragen zwischen den Völkern im europäischen Osten. Hier eine politische Neuordnung von Dauer zu schaffen, ist der Sinn der aussenpolitischen Bemühungen des Danziger Senats.... Arbeit und Brot für jeden Danziger und die lebendige Volksgemein-

schaft der Gerechtigkeit und des sozialen Friedens zu schaffen, ist nur möglich in harter Arbeit, in Disziplin und in einem Danzig, das aussenpolitisch im Frieden steht".

Tässä yhteydessä voidaan mainita, että entisen senaatin puheenjohtajan, ZIEHMin johdossa ollut saksalaiskansallinen puolue on näinä päivinä hajaantunut. ZIEHM on kirjeellisesti ilmoittanut tästä RAUSCHNINGille, joka vastauksessaan lausuu toivomuksen, että puolueen jäsenet yhtyvät yhteistoimintaan kansallissosialistisen puolueen kanssa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C13.

ASIA:

Varsovassa olevan Cäliehyston rap. n:o 37.

Ministeri Idman.

16/9 1933.

10,000—X—32 3513

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 729-270.

Varsova SSA 18 P:NÄ syys KUUTA 19 33.

VIITTAUS: B N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

48 182 he. 33 33

21/9.33 9 LE

5 C13.

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 37/33.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ohellisena Ministeriölle viitenä kappaleena raportinsa n:o 37: "Puolalais-saksalaiset suhteet"...siv.1-5.

V. Y. Lidman

UE 3: A 4.

Jaketu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi
3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

56—32

Salainen.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 37.

Varsova ssa 16 p:nä syys kuuta 19 33.

Asia: Puolalais-saksalaiset suhteet.

Niinkuin jo ennen olen huomauttanut, on Danzigin kansallissosialistinen hallitus alusta pitäen koettanut parantaa Danzigin ja Puolan välejä.[1] On ilman muuta selvää, että Danzigin politiikassa tapahtunut käännös on johtunut Berliinistä saaduista ohjeista. Niin omituiselta kuin tämä ehkä ensi hetkellä tuntuukin, on se itse asiassa luonnollinen seuraus kansallissosialistien Itä-Euroopan politiikasta yleensä. Kansallissosialistinen Saksa haluaisi yhteistoimintaa Puolan kanssa Neuvosto-Venäjää vastaan.

Puolassa on eräs ainakin toistaiseksi vähäpätöinen ryhmä, joka haluaisi lähenemistä Saksaan. Eräs Puolan entisistä ulkoasiainministereistä, ruhtinas Eustachy SAPIEHA on pitänyt joku aika sitten Wilnon vanhoillisten yhdistyksessä esitelmän, jossa hän on kosketellut tätä kysymystä. Sanomalehdistön kautta on esitelmä joutunut puolalaisen yleisön tietoon. SAPIEHA valittaa sitä, että puolalainen lehdistö "kiihottaa Saksaa vastaan silloinkin kun Saksan taholta tehdään lähentymisyrityksiä". Puolan olisi yritettävä saada aikaan liitto, joka käsittäisi Ranskan, Saksan ja

1/ vert. raportti n:o 28, 4/7-33 ja n:o 36, 8/9-33.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

56—32

Puolan. "Joskin on syytä olla jossain määrin pidättyväisiä", sanoo hän, "kysymyksen ollessa muutoksista Saksan orientatsiossa Puolaan nähden, ei olla oikeutettuja vaikeuttamaan yhteisymmärryksen aikaansaamista, josta käsitykseni mukaan riippuu Puolan turvallisuus ja Euroopan pelastus".

SAPIEHAn mielipide ei luullakseni ole saavuttanut kannatusta hänen oman ryhmänsä ulkopuolella. Wilnon vanhoilliset, joiden äänenkannattajana on "S ł o w o", ovat etupäässä erääseen ylimystön osaan kuuluvia monarkisteja, joiden vaikutus on aivan vähäinen. Poliittiselta mielipiteeltään ovat he kylläkin PILSUDSKIn kannattajia. On tarpeetonta ruveta tässä esittämään kaikkien niiden lehtien lausuntoja, jotka ovat asettuneet vastustamaan hänen mielipiteitään. "Sovinto Saksan kanssa", kirjoittaa "G a z e t a W a r s z a w s k a", "tietää asemamme menettämistä Itämeren rannikolla samoinkuin läntisten alueittemme kadottamista". Lehti on tässä lausunut Puolassa yleisesti vallalla olevan käsityksen.

Danzigin uusi presidentti RAUSCHNING on äskettäin Danzigin kansallissosialistien äänenkannattajassa julkaisemassaan kirjoituksessa lausunut, että on oltava valmiita uhraamaan toiveet yhtymisestä emämaahan. Luovuttaessa tarkitusvaatimuksista tunnustetaan, että Itä-Euroopan yleisen politiikan kannalta katsoen on suhteellisesti vähämerkityksellistä mihin Danzig alueellisesti kuuluu.[1] RAUSCHNINGin kirjoitus osottaa erittäin suurta rohkeutta. Ei kukaan Danzigin entisistä presidenteistä olisi uskaltanut sanoa mitään tällaista. Ei voida myöskään ihmetellä, jos eivät puolalaiset ole taipuvaisia uskomaan, että Saksa olisi lopullisesti valmis luopumaan Danzigin käytävää koskevista toiveistaan. RAUSCHNINGin artikkeli osottaa joka tapauksessa, että Saksa haluaa yhteistoimintaa Puolan kanssa. Tämän päämäärän saavuttamiseksi

---

1/ vert. raportti n:o 36, 8/9-33.

on se ainakin nyt valmis olemaan ottamatta esille Danzigin kysymystä.

Saksalla on sitäpaitsi täysi syy koettaa rauhoittaa puolalaista mielipidettä, jotta ei Puola liiaksi lähenisi Venäjää. Puolalaiset ovat kauan olleet yhdyssiteenä Venäjän ja Saksan välillä, joiden kummankin etujen mukaista oli koettaa estää puolalaisten itsenäisyyspyrkimyksiä. Riippuu suureksi osaksi Puolasta, tulevatko ukrainalaiset samanlaiseksi yhdyssiteeksi Venäjän ja Puolan välillä. Puolan päättäväinen lähentyminen Venäjään on epäilemättä ollut odottamatonta Saksalle. Saksan Itä-Euroopan politiikka voi täten helposti kärsiä täydellisen vararikon.[1/]

Saksan ottama kanta on myöskin parhaimpana todistuksena siitä, miten vaikea Danzigin käytävän jälleen liittäminen Saksaan itse asiassa on. Tapaa joskus henkilöitä, jotka puhuvat tämän alueen liittämisestä Saksaan tavalla, joka osottaa, ettei heillä ole aavistustakaan niistä vaikeuksista, joita sen toteuttaminen tietää. Liittämistä ei voida toteuttaa millään muulla keinoin kuin s o d a n kautta. Ei ole olemassa mitään, mikä osottaisi, että Saksalla olisi menestyksen mahdollisuuksia uudessa maailmansodassa, jos se siihen nyt ryhtyisi. Luulo, etteivät Puolan liittolaiset avustaisi Puolaa tällaisessa sodassa, perustuu erehdykseen. ROSENBERGin suunnitelmat ovat myöskin todistuksena siitä, että Saksa itse on täysin tietoinen asiasta. Puolalaiset eivät ole perustaneet Gdyniaa vapaaehtoisesti luopuakseen Itämeren rannikosta, vaan ovat valmiita vaikka yksinäänkin puolustamaan sitä. Kun kerran kysyin Danzigin entiseltä presidentiltä ZIEHMiltä haluaisiko Danzig yksinään tulla liitetyksi Saksaan, vastasi hän kieltävästi: "Es wäre der Tod unserer Stadt". Väestösuhteiltaan kuuluu Danzigin käytävä ny-

---

1/ Tiedän tapauksia, jolloin eräissä Varsovan virastoissa on tähänastisten ukrainalaisten virkailijoiden sijaan otettu puolalaisia.

kyään Puolan valtakunnan puolalaisimpiin osiin. Siinä on puolalaisia noin 90 %, kun sitävastoin Puolan keskisissäkin maakunnissa on vieraskielisiä keskimäärin 17,1 %.

On sitäpaitsi olemassa muitakin syitä, jotka vaikuttavat, että Saksan kannalta on edullisempaa nyt olla ottamatta esille Danzigin kysymystä. Saksan politiikan päähuomio on kiintynyt Itävaltaan. Paitsi asiallisia syitä, voivat siihen ehkä osaksi vaikuttaa henkilökohtaisetkin syyt. HITLER on itse itävaltalainen, jota luonnollisesti enemmän kiinnostaa hänen entistä kotimaataan koskeva probleema kuin Itä-Preussin asiat.

Puolan virallisella taholla tunnustetaan myöskin mielihyvällä, että välit Saksaan ovat parantuneet. BECK sanoi tämän minulle suoraan hänen kanssaan keskustellessani. Saksa ei ole vielä koskaan ollut niin taipuvainen ottamaan huomioon Puolan toivomuksia kuin nykyään.

Puolan puolivirallisessa lehdessä, "G a z e t a P o l s k a"ssa on joku aika sitten ollut Itävallan Saksaan liittämistä koskeva kirjoitus, joka ilmeisesti on inspiroitu. Lainaan tähän eräitä kohtia tästä suurta huomiota herättäneestä artikkelista, jossa ilmeisellä ymmärtämyksellä suhtaudutaan Saksan pyrkimyksiin. "Saksan pyrkimyksen /Drang/ suunta on muuttunut ja tullut täysin loogilliseksi. Valtakunnan pyrkimys yhteyden aikaansaamiseksi Itävallan kanssa on luonnollinen, kokonaan riippumatta siitä pidetäänkö sen seurauksia vahingollisina vai edullisina. Se on yhtä luonnollinen kuin se, että rauta vetää magneettia puoleensa.... Todellisuus osottautuu vahvemmaksi kaikkia poliittisia laskelmia, jotka panivat Auswärtiges Amtin salaneuvokset toinen toisensa jälkeen kirjoittelemaan mietintöjä "Drang nach Osten"in välttämättömyydestä. Saksan laajentumisen on ennen kaikkea tapahduttava sinne, missä elämä itse osottaa sen oikeaksi. Nelivaltiopakti solmittiin pääasiallisesti sitä tar-

koitusta varten, että se panisi sulun sille, millä on eräänlainen logiikka puolellaan estämään kahden samaan kansallisuuteen kuuluvan kansan yhtymistä ja edistämään epäoikeutettua ja luonnotonta pyrkimystä itään päin.... Valtakunnan ja Itävallan välinen taistelu on itse asiassa kansalaissotaa.... se on taistelua Saksan kansan sielusta". Lehti huomauttaa lopuksi, ettei sen tarkoituksena ole ollut esittää Puolan kantaa tässä kysymyksessä, vaan ainoastaan analisoida näitä ilmiöitä. Siitä, ettei tarkoin tutkita Saksan ja Itävallan välisen konfliktin luonnetta, voi johtua, että tehdään laajakantoisia virheitä.

Vielä muutamia kuukausia sitten olisi tällainen artikkeli Puolan hallituksen äänenkannattajassa ollut aivan mahdoton. Puolan kannalta katsoen on epäilemättä edullista jos Saksan huomio on kääntynyt etelään päin.

Puolan ulkopoliittinen asema ei ole vielä koskaan koko sen itsenäisyyden aikana ollut niin edullinen kuin nykyään. Sen merkitys on viimeisien kuukausien aikana tuntuvasti kasvanut.

Väinö Voionmaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön rap. n:o 38.

Ministeri Idman.

22/9 1933.

10,000—X—32 3513

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 749-272.

Varsova SSA 23 P:NÄ syys KUUTA 19 33.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

49/182 Pne. 33
26/9.33
5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 38/33.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ohellisena Ministeriölle viitenä kappaleena raporttinsa n:o 38: "Puolalais-saksalaiset suhteet II"...siv. 1-4.

[signature]

UE 3: A 4.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

56—32

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. *Salainen.*

RAPORTTI n:o 38.

Varsova *ssa* 22 *p:nä* syys *kuuta 19* 33.

49/182 he. 33
26 C 9 33
5 C 13

Asia: Puolalais-saksalaiset suhteet II.

Viime raportissani mainitsin ruhtinas SAPIEHAn Wilnossa pitämästä esitelmästä, jossa tämä kannatti ajatusta, että Puolan olisi lähennyttävä Saksaa. Esitelmästä on mainittu puolalaisissa lehdissä ilman SAPIEHAn suostumusta. Kun olen nyttemmin ollut tilaisuudessa tutustumaan esitelmään, selostan sitä tässä hieman yksityiskohtaisemmin.

SAPIEHA huomauttaa aluksi siitä, että valtioiden on meidän päivinämme politiikassaan otettava huomioon taloudellisetkin kysymykset, joiden siis myöskin on annettava ratkaista valtioiden orientatsiota määrättäessä. Euroopan menekkimahdollisuudet muissa maanosissa ovat suuresti vähentyneet. Euroopan valtioiden hyvinvoinnin ja menestymisen vuoksi on välttämätöntä hankkia sen tuotteille myyntipaikkoja. Nykyisen vaikean taloudellisen tilanteen olisi oltava kehotuksena Euroopan valtioille suuremmassa määrässä kuin tähän asti koettamaan edistää keskinäistä solidariteettituntoa. Euroopan edut ovat Puolankin etuja. Taloudellisen, maantieteellisen ja historiallisen rakenteensa kautta kuuluu Puola Eurooppaan, ja Euroopan kohtalo on lopulta Puolankin kohtalo. Sen jälkeen kun Amerikan mantere

---

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

on sulkeutunut eurooppalaisilta siirtolaisilta, ei länsi-Euroopalla ja Puolalla ole tarpeellista kolonisatioaluetta. Vaikkakaan ei Puolan teollisuus toistaiseksi ole samalla tasolla kuin suurten teollisuusmaiden, tarvitsee sekin "keuhkoa", kolonisatioaluetta, markkinapaikkoja tuotteilleen. Venäjä ja Siperia voisivat olla Euroopan "takamaana". Puola ei kuulu Eurooppaan ainoastaan taloudellisessa, vaan myöskin sivistyksellisessä ja eetillisessä suhteessa. Toistaiseksi ei Euroopalla ole mitään yhtenäistä politiikkaa, mutta puolalaisten samoinkuin kaikkien muidenkin olisi koetettava luoda tällainen yhteinen politiikka. Euroopan on luotava talouspolitiikkansa Idän avulla. Vastakkaisessa tapauksessa Itä toisenlaisine tuotantomuotoineen ja moraaleineen tulee tekemään lopun taloudellisesti heikontuneesta ja voimattomasta Euroopasta. P u o l a n o n r a t k a i s t a v a, h a l u a a k o s e o l l a i t ä ä n p ä i n l a a j e n t u v a n E u r o o p a n e t u j o u k k o n a v a i m u u r i n a, j o k a s u o j e l e e I t ä ä E u r o o p a l t a. SAPIEHA sanoo, ettei hän haluaisi, että hänet ymmärrettäisiin siten, että hän pitää sotaa Euroopan ja bolshevikkien välillä välttämättömänä. Jos Eurooppa koettaisi tehdä politiikkansa solidaariseksi ja yhtenäiseksi, voitaisiin päinvastoin välttää sota. Sodan sijasta syntyisi taloudellinen ja aatteellinen taistelu, jonka täytyy päättyä siten, että eurooppalainen ja aasialainen Venäjä joutuvat Euroopan taloudelliseen vaikutuspiiriin. SAPIEHAn mielestä ei voi olla epäilystäkään siitä, että Puolan tulisi olla Euroopan etujoukkona . Puolan ulkopolitiikan olisi koetettava valmistaa ja luoda itselleen tällainen tehtävä ja työskennellä Euroopan solidariteetin aikaansaamiseksi. Sen ei senvuoksi myöskään olisi kieltäydyttävä lähenemästä Saksaa, joka nykyään koettaa lähentyä Puolaa. On yritettävä sovintoa Saksan kanssa

ja täten koetettava luoda ranskalais-saksalais-puolalainen entente, joka voisi tulla Euroopan valtioiden rauhallisten suhteiden rungoksi. Tämän rungon ympärille muutkin valtiot voisivat ryhmittyä. Täten tulisivat taatuiksi sekä Puolan turvallisuus että Euroopan pelastus.

Puolassa ilmestyvässä "D e u t s c h e R u n d s c h a u"sa on myöskin äskettäin johtavassa kirjoituksessa kosketeltu Puolan orientatsionia. Lehti puolustaa luonnollisesti puola - lais-saksalaista lähenemistä. Kirjoituksessa muistutetaan siitä, miten puolalaiset 250 vuotta sitten kuninkaansa SOBIESKIn johdolla vapauttaessaan Wienin pelastivat länsimaisen sivistyksen. Ranskan kuningas LUDVIG XIV oli Euroopan sivistyksen vihollisten, turkkilaisten puolella ja koetti estää puolalaisia avustamasta Wieniä. Nykyinen aika muistut - taa lehden mielestä suuresti silloisia aikoja. Niinkuin silloin, uhkaa nytkin Itä Länttä. Ranska on nyt niinkuin silloinkin liittoutunut länsimaisen sivistyksen vihollisiin. Ruhtinas SAPIEHA on huomiota herättäneessä esitelmässään myöskin halunnut kiinnittää huomiota idästä päin Eurooppaa uh - kaavaan vaaraan. Artikkelinsa lopettaa lehti seuraavin sanoin: "Polen aber hat das Abendland retten helfen. Wird Polen heute den Lockrufen Frankreichs weiterhin folgen, oder wird es in der entscheidenden Stunde des Abendlandes die gleiche Grösse von 1683 zeigen und eine richtige Wendung nehmen? Aus dem Herzen Europas steigt die Rettung gegen die östliche Gefahr unseres Jahrhunderts, sie kommt im Augenblick der grössten Not. Wird Polen ihre Bedeutung erkennen? Die Nachfahren des polnischen Volkes werden hoffentlich in abermals 250 Jahren die Möglichkeit finden, den Weitblick ihres Volkes von 1933 gebührend zu würdigen".

Lisättäköön, että Ranska on viime aikoina monella tavalla koettanut osottaa huomaavaisuutta Puolaa kohtaan ja

täten lauhduttaa nelivaltiopaktin solmimisella aiheutettua katkeruutta. Ulkoasiainministeri BECKin osaksi hänen äskettäin Pariisissa käydessään tulleiden kunnianosotusten johdosta kirjoittaa hallitusta lähellä oleva "K u r j e r P o r a n n y", että nämä kunnianosotukset ovat käsitettävä eräänlaiseksi anteeksipyynnöksi /!/ sen johdosta, mitä on tapahtunut.

Ei tarvinne lisätä, että Puolassa tunnetaan erittäin suurta tyydytystä sen johdosta, että nelivaltiopaktin allekirjoittajavaltiot nyt antavat tunnustuksensa Puolan poliittiselle merkitykselle Euroopan olojen muodostumisessa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C/13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön rap. n:o 39.

Ministeri Tokoan.

2/10 1933.

10,000—X—32 3513

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 774-282.

Varsova SSA 3 P:NÄ l o k a KUUTA 19 33.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

50 183 Sal. 33
6/10.33
5 C/3

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 39/33.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ohellisena Ministeriölle viitenä kappaleena raportinsa n:o 39: "Puolan ja Venäjän lähentymisen vaikutus Suomeen ja Baltian maihin". . . . . siv.1-6.

UE 3: A 4.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

T a v a l l i n e n .

56—32

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

ULKOASIAINHALLITUSTEN
№ 50/183 Pol. 33
6/10.33 №
5 C13

RAPORTTI n:o 39.

Varsova ssa 2 p:nä loka kuuta 1933.

Asia: Puolan ja Venäjän lähentymisen vaikutus Suomeen ja Baltian maihin.

Siihen nähden, että Puola on suurin Venäjän valtakunnan alueella muodostuneista itsenäisistä valtioista -- sen väkiluku on lähemmäs 33 miljoonaa ja siis lähemmäs neljä kertaa niin suuri kuin kaikkien muiden yhteensä -- on luonnollista, että sen ja Venäjän lähentyminen ei ole ilman vaikutusta muidenkin valtioiden ulkopoliittiseen asemaan.

Kun Latvian Varsovassa oleva lähettiläs, ministeri GROSVALD palasi lomaltaan, tuli hän tapaamaan minua. Hän oli saanut hallitukseltaan tehtävän koettaa luottamuksellisesti ottaa selvää olisiko perää niissä huhuissa, joita oli joutunut Latvian hallituksen tietoon Puolan ja Venäjän välisistä Baltian maita koskevista salaisista sopimuksista. Näiden huhujen mukaan olisi sovittu m.m. Puolan ja Venäjän vaikutuspiiristä näissä maissa y.m. GROSVALD pyysi minua lausumaan käsitykseni asiasta. Kun ministeri PUSTA on kertonut minulle käyneensä kysymässä Puolan ulkoasiainministeriössä oliko totta, että Venäjä ja Puola olivat solmineet salaisen sopimuksen, on mahdollista, että tämäkin käynti ainakin osaksi johtui samantapaisista huhuista

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

kuin ne, joista GROSVALD kertoi minulle.

Olen jo ennen toisessa yhteydessä lausunut ajatukseni Puolan ja Venäjän välillä solmituista salaisista sopimuksista, joten en katso olevan syytä tässä enää palata asiaan.[1] Kun asetun epäilevälle kannalle näiden valtioiden väliseen kirjalliseen liittoonkin nähden, on mielestäni vielä vähemmän syytä oletttaa, että olisi tehty jotain Baltian maita koskevia sopimuksia. Pidän sitäpaitsi Puolan harrastusta näitä maita kohtaan täysin vilpittömänä. Saatoin siis hyvällä omalla tunnolla vakuuttaa GROSVALDille, että kysymyksessä olevat huhut vakaumukseni mukaan olivat vääriä.

Latviassa, ja ennen kaikkea Virossa, on tähän asti totuttu pitämään niiden itsenäisyyden tukena Venäjän hyökkäysten varalta Puolan johdolla muodostettavaa liittoa. On siis aivan luonnollista, että siellä ainakin aluksi tunnettiin eräänlaista levottomuutta Puolan ja Venäjän välisen lähentymisen johdosta. Politiikka on muodostunut toisenlaiseksi kuin oli ajateltu. PUSTAhan vielä niin myöhään kuin viime kesäkuussa, jolloin kaikki jo ymmärsivät mitä oli tapahtumassa, piti Varsovassa esitelmän baltilaisesta liitosta, jonka toteuttaminen hänen vakuutuksensa mukaan yhä edelleen oli Puolan ja muiden Venäjän läntisten naapurien aikomuksena. /Suomikin oli ainoastaan sisäpoliittisista syistä kieltäytynyt osallistumasta siihen/.[2]

Kun eräs täkäläinen suurlähettiläs kertoi minulle BECKin sanoneen hänelle, että Latvia ja Viro e o i p s o noudattavat Puolan ulkopolitiikkaa Venäjään nähden, oli BECK kyllä oikeassa, vaikka en välittänyt sitä aivan suoraan sanoa kertojalleni. Latvia ja Viro ovat poliittisesti siksi heikkoja, että niiden on, haluavatko ne vai eivät, seurattava Puolaa. Puolan ja Venäjän kulkiessa eri teitä on niiden ulkopoliittinen toimintavapaus suurempi kuin silloin kun Puola ja Venäjä ovat yhteistoiminnassa keskenään. En luule

---

1/ vert. raportti n:o 34, 26/8-33.
2/ -"- -"- -"- 26, 16/6-33.

myöskään, että näissä maissa itse asiassa olisi olemassa vastenmielisyyttä noudattaa politiikkaa, joka lupaa niille hyvät välit Venäjän kanssa. En ajattele tällöin yksinomaan sellaisia herroja kuin Suomen sosiaalidemokraattisen hallituksen ja minun vanhaa "taistelutoveria", Latvian entistä ulkoministeriä CIELENS'eä, joka nykyään toimii maansa edustajana Pariisissa, ja jonka tiedän joku aika sitten Varsovassa käydessään ilmi ihastuksissaan puhuneen nyt aloitetusta uudesta orientatsiosta Venäjään päin. Hyvien välien ylläpitäminen Baltian maiden ja Venäjän välillä on lopulta muidenkin ulkopolitiikan päämääränä.

Puolassa on myöskin niitä -- toistaiseksi on niitä kuitenkin verrattain vähän -- jotka tuntevat levottomuutta läheisten suhteiden johdosta Neuvosto-Venäjään, koska ne voivat edistää bolshevismin leviämistä ulkonaisesti viattomien muotojen kautta. Ulkopoliittisella orientatsiolla on jo nyt ollut eräitä seurauksia. Puolalaisissa elokuvain teattereissa esitetään usein venäläisiä tendenssimäisiä filmejä. Lehtiä on kehotettu olemaan puhumatta Venäjälle epäedullisista aiheista, niinkuin nälänhädästä Ukrainassa y.m. /Eräs ulkomaalainen sanomalehtimies on minulle sen vahvistanut/.

Poliittinen läheneminen voi tulla vaarallisemmaksikin Virolle ja Latvialle kuin Puolalle, koska näiden on ehkä vaikeampi vastustaa Venäjältä käsin harjoitettua painostusta. Ei liene ketään, joka ei myöntäisi, että Neuvosto-Venäjä toivoo voivansa propagandatarkoituksessakin käyttää hyväkseen sen ja sen naapurimaiden välisissä ulkopoliittisissa suhteissa tapahtunutta muutosta. Viron ja Latvian tähän asti osottama valppaus antaa kuitenkin perusteltua aihetta uskoa, että ne pitävät varansa liiallisilta lähentymisyrityksiltä.

Tähän asti on aina väitetty, ettei kommunismilla ole mitään leviämismahdollisuuksia turkkilaisten keskuudessa, joten eivät Turkin ja Neuvosto-Venäjän läheiset välit ole missään suhteessa vaarallisia ensinmainitulle maalle. Lehdissä ollei-

den uutisten mukaan on Turkin hallitus nyt pyytänyt oikeutta saada lisätä sotavoimaansa, koska bolshevikkipropaganda on maassa arveluttavasti lisääntynyt. Mikäli ei tässä ainoastaan ole kysymys tekosyystä, jolla anomusta on perusteltu, näyttää siis siltä niinkuin eivät turkkilaisetkaan olisi säilyneet tältä vaaralta.

Puolalaiset ovat nähtävästi huomanneet Baltian maissa vallitsevan levottomuuden ja ovat ryhtyneet hälventämään sitä. Joku aika sitten piti sotilaspiirien lehden P o l s k a Z b r o j n a n päätoimittaja EVERT ilmeisesti inspiroidun esitelmän aiheesta "Puola ja Itämeren maat". Esitelmää kuulemaan kutsuttiin m.m. Suomen, Viron ja Latvian lähetystöt. Kun aavistin -- mikä osottautuikin oikeaksi -- etteivät ulkoministeriön korkeammat virkamiehet menisi kuulemaan tällaista esitelmää, pidin riittävänä, että lähetystösihteeri ERNST edusti Suomen lähetystöä tässä tilaisuudessa. PUSTA ja GROSVALD olivat kumpikin kuulemassa sitä. Esitelmässään EVERT vakuutti Puolan harrastusta Itämeren maihin. Kun Puolan omat rannikot ovat vähäiset, voidaan hänen mielestään ajatella sellaistakin mahdollisuutta, että Puola, Suomi ja Baltian maat kerran tulevaisuudessa muodostavat Englantia ja sen dominioita muistuttavan kokonaisuuden. Jos Tallinna ja Riika joutuisivat venäläisten käsiin, uhkaisi se Puolankin itsenäisyyttä häviöllä y.m.

Latvian esikuntapäällikön apulainen, kenraali HARTMANIS on Täskettäin ollut läsnä Puolassa pidetyillä manöövereillä ja joutunut monien huomaavaisuuksien esineeksi.

Arvelen, että Baltian maissa onkin nykyään rauhoituttu salaisien sopimusten suhteen.

Paitsi useista muista syistä, johtuu ennen kaikkea Suomen maantieteellisestä asemasta, että Puolan ja Venäjän välinen läheneminen ei siinä määrin vaikuta Suomen ulkopolitiikkaan kuin Viron ja Latvian. Ilman vaikutusta ei se

tässäkään tapauksessa ole. Nyt tapahtunut käänne on omiaan vaikuttamaan rauhoittavasti Itä-Euroopan oloihin yleensä, mikä myöskin epäilemättä tuntuu Suomen ja Venäjän välisissä suhteissa.

Puolan ja Venäjän lähentyminen v o i kuitenkin kahdellakin tavalla vaikuttaa epäedullisesti ulkopolitiikkaamme. On mahdollista, että Puola ja Venäjä ryhtyvät alotteisiin, joihin Suomen on vaikea kieltää osallistumistaan, vaikka sillä ei olisi halua yhtyä niihin. Toisessakin suhteessa voi tästä lähentymisestä olla epäedullisia seurauksia. Meillähän on Venäjän politiikassamme hoidettavana sellaisia arkaluontoisia asioita kuin Itä-Karjalan ja Inkerin kysymykset. Kokemus osottaa, että ne aina aika ajottain aiheuttavat konflikteja. Puolan ja Venäjän välinen läheneminen ei ole omiaan edistämään Suomen etujen mukaista ratkaisua. Voi helposti sattua, että me ehkä emme aina voi samalla varmuudella kuin tähän asti luottaa Puolan kannatukseen. Kun Puola itse näyttää, ettei sillä ole harrastusta sen omillakaan rajoilla elävien kansallisuuksien pyrkimyksiin, ei ole luultavaa, että sillä olisi suurta halua ruveta tukemaan muuallakaan asuvia. Tämä seikka on luonnollisesti meillä otettava huomioon.

Puolan ja Venäjän ollessa yhteistoiminnassa keskenään on Suomen merkitys Puolalle vähäisempi. Sitävastoin on Puolan merkitys Suomelle suurempi nyt kuin silloin kun Puola ja Venäjä kulkevat eri teitä. Huonot välit sekä Puolan että Venäjän kanssa aiheuttaisivat Suomen epäedullisen eristyneisyyden.

Suomessa ollessani huomasin monen pitävän nykyistä Puolan ja Venäjän orientatsiota aivan tilapäisenä, ohitse menevänä ilmiönä, jota ei siis tarvitse ottaa vakavalta kannalta. Luulen, ettei tällöin ole täysin syvennytty niihin syihin, jotka ovat aiheuttaneet sen. Niin kauan kuin Puolan ja Saksan välinen Danzigin käytävästä johtuva etu-

jen vastakohta on olemassa, on se aina omiaan lähentämään Puolaa Venäjään. On sitäpaitsi olemassa toinenkin syy, johon ei ulkomaalla aina kiinnitetä tarpeeksi huomiota. On tuskin olemassa suurempaa kansallista vastakohtaa -- ja siitä johtuvaa vastenmielisyyttä -- kuin se, joka vallitsee slaavilaisien ja germaanien välillä. Tämä itse veressä oleva vastenmielisyys vaikuttaa aina vieroittavasti Puolan ja Saksan välisiin suhteisiin. /Luuloni mukaan tulee sillä myöskin olemaan merkityksensä Venäjän ja Saksan suhteissa/. Venäjään päin esiintyy slaavilaisuus -- kaikista erilaisuuksista huolimatta -- yhdistävänä siteenä. Tähän tulee lisäksi, että Puolan kanssa niin läheisissä väleissä olevan Pienen Ententen valloista kaksi, Tšekkoslovakia ja Jugoslavia, ovat slaavilaisia maita, jotka aina ovat tottuneet pitämään Venäjää slaavilaisten kansojen luonnollisena liittolaisena. Venäjälle on nykyinen puolalais-ranskalainen orientatsio monessa suhteessa edullinen.

jen vastakohta on olemassa, on se aina omiaan lähentämään Puolaa Venäjään. On sitäpaitsi olemassa toinenkin syy, johon ei ulkomaalla aina kiinnitetä tarpeeksi huomiota. On tuskin olemassa suurempaa kansallista vastakohtaa -- ja siitä johtuvaa vastenmielisyyttä -- kuin se, joka vallitsee slaavilaisien ja germaanien välillä. Tämä itse veressä oleva vastenmielisyys vaikuttaa aina vieroittavasti Puolan ja Saksan välisiin suhteisiin. /Luuloni mukaan tulee sillä myöskin olemaan merkityksensä Venäjän ja Saksan suhteissa/. Venäjään päin esiintyy slaavilaisuus -- kaikista erilaisuuksista huolimatta -- yhdistävänä siteenä. Tähän tulee lisäksi, että Puolan kanssa niin läheisissä väleissä olevan Pienen Ententen valloista kaksi, Tšekkoslovakia ja Jugoslavia, ovat slaavilaisia maita, jotka aina ovat tottuneet pitämään Venäjää slaavilaisten kansojen luonnollisena liittolaisena. Venäjälle on nykyinen puolalais-ranskalainen orientatsio monessa suhteessa edullinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 40.

Ministeri Ilmoni.

12/10 1933.

10,000—X—32 3513

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 808-290.

Varsova SSA 12 P:NÄ loka KUUTA 1933.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 51/183/ae D. 1933
16/10 '33 № Liit.
5 OSASTO C13 ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 40/33.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ohellisena Ministeriölle viitenä kappaleena raporttinsa n:o 40: "Puolalais-saksalaiset suhteet" III. Siv. 1 - 5.

V. Wildman

UE 3: A 4.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

Tavallinen.

56—32

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
51/083 ne. 33
16/10.33
OSASTO
5 C13

RAPORTTI n:o 40.

Varsova ssa 12 p:nä loka kuuta 1933.

Asia: Puolalais-saksalaiset suhteet. III.

Entisen ulkoasiainministerin, ruhtinas SAPIEHAn esitelmä, jossa tämä lausui käsityksenään, ettei Puolassa olisi asetuttava torjuvalle kannalle Saksan taholta tehtyihin lähentymisyrityksiin nähden, näyttää herättäneen suurempaa mielenkiintoa kuin miltä alussa näytti. Tuntuu siltä, niin - kuin SAPIEHA olisi antanut rohkeutta muillekin samoin ajatteleville lausua ajatuksensa asiasta.

S ł o w o, joka julkaisi SAPIEHAn esitelmän, on erääs sä pääartikkelissaan ryhtynyt arvostelemaan Puolassa vallal - la olevaa käsitystä, että Puolan ja Saksan välisen yhteistoiminnan edellytyksenä ja ehtona on, että Puola luopuu asemastaan Itämeren rannikolla. Lehden mielestä on väärin ja Puolalle alentavaakin, että puolalaiset lehdet alinomaa toistavat tätä väitettä. HITLER itse on toukokuun 2 päivänä Puolan lähettiläälle Berliinissä painostanut, että Saksan hallituksen tarkoituksena on "genau in den Rahmen der exi - stierenden Traktate zu handeln" sekä lausunut toivomuksen, että molemmat maat intohimottomasti käsittelisivät yhteisiä etujaan. On erittäin kömpelöä ja tahditonta kun tähän puolalaiselta taholta vastataan, ettei Saksa tarkoita totta ja

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

T a v a l l i n e n .

56—32

että yhteisymmärrys Saksan ja Puolan välillä on mahdollista ainoastaan siinä tapauksessa, että Danzigin käytävä yhdistetään Saksaan. Välistä puolalaisten itsetunto on liiankin suuri. Nyt kysymyksessä olevassa tapauksessa väheksyvät puolalaiset sitävastoin lehden mielestä maansa merkitystä. Saksassa on luonnollisesti ryhmiä, joiden mielestä Pomerellien /Danzigin käytävä/ takaisin saaminen on välttämätön päämäärä. Luonnollisesti haluaisivat kaikki saksalaiset ottaa tämän alueen jos he kykenisivät siihen. On kuitenkin välttämätöntä ottaa huomioon nykyinen realinen tilanne. Saksan politiikalla on tärkeämpiäkin päämääriä kuin tämä. Lehden mielestä ei ole lainkaan mahdotonta, että Saksa tulevaisuudessakin tulee pakoitetuksi koettamaan saada aikaan yhteisymmärrystä Puolan kanssa s t a t u s q u o'n perustalla.

Paitsi Słowoa on myöskin C z a s, joka samoin edustaa oikealla olevia piirejä, asettunut kannattamaan lähenemistä Saksaan. Lehti huomauttaa, ettei Saksaan lähenemisen edellytyksenä mitenkään ole se, että ruvettaisiin ajamaan ranskalaisvastaista politiikkaa. Ranskankin rauhanpolitiikkaa ainoastaan edistetään sillä, että koetetaan parantaa Puolan ja Saksan välisiä suhteita. Saksaan lähentymisen ei myöskään tarvitse edellyttää välien rikkomista Venäjänkään kanssa.

Vielä huomattavampi kuin edelliset kirjoitukset on eräs artikkeli, jonka on julkaissut S ł o w o s s a eräs hallituspuolueeseen kuuluva tunnettu Sejmin jäsen, kreivi Adam R O M E R. ROMER valittaa ensinnäkin, että viha Saksaa kohtaan on monella taholla muuttunut melkein uskonnoksi, jonka dogmeja vastaan ei saa väitellä uhalla että muuten joutuu erotetuksi kunnon kansalaisten piiristä. Tämä viha perustuu itse asiassa Saksan voiman ylenmääräiseen yliarvioimiseen. Saksaa kohdanneet suuret vaikeudetkaan, sen miljoonat työttömät, sen köyhtynyt keskiluokka y.m. eivät ole

voineet pidättää puolalaista lehdistöä jatkuvasti hälyyttämästä tavalla, jolla ei ole mitään yhteistä järkevän politiikan kanssa. Rakkaus ja viha ovat aivan tarpeettomia lisämomentteja valtioiden välisten suhteiden hoitamisessa. Puola on kerran joutunut turmioon venäläis-saksalaisen liiton kautta. Tämän liiton purkautuminen on paremman tulevaisuuden paras horoskooppi. Taistelun kommunismia vastaan täytyy olla Puolan valtion päätehtävän. Tämä tehtävä ei saa joutua syrjään sen kautta, että suhteet Venäjään ovat parantuneet. Puolan velvollisuus on olla katoolisen kristinuskon etuvartiona idässä, mikä edellyttää solidariteettia kristillisen maailman, ennen kaikkea Euroopan kanssa. Luopuessaan Rapallo-politiikasta on HITLER suunnattomasti vahvistanut Puolan asemaa Euroopassa ja koko maailmassa. Nykyinen poliittinen tilanne on Puolalle muutenkin edullinen. ROMERin mielestä ei ole mitään epäilystä siitä, ettei Itävallan itsenäisyyttä voida ylläpitää. "Anschluss" tapahtuu joka tapauksessa aikaisemmin tai myöhemmin, alussa luultavasti ainoastaan siinä muodossa, että Itävaltakin saa kansallissosialistisen hallituksensa. Kun tämä tapahtuu, loppuu myöskin välttämättömyyden pakosta italialais-saksalainen kuhertelu. Italia tulee silloin pakoitetuksi lähentymään Ranskaa, ja Saksa joutuu vielä eristetymmäksi kuin se on tällä hetkellä. Aika työskentelee Puolan eduksi, ja jokainen vuosi vähentää välimatkaa Puolan jaon edellä olleen ja uudesti syntyneen valtakunnan välillä. Saksakin tulee lopulta pakoitetuksi alistumaan siihen tosiseikkaan, etteivät puolalaiset ole mikään "ala-arvoinen rotu", jonka alueelle voidaan muodostaa siirtokuntia saksalaista liikaväestöä varten. HITLER sitäpaitsi itsekin viittaa kaukaisempaa itää kohti. Kun HITLER haluaa Puolan kanssa sovintoa, eivät puolalaiset saa antaa kenenkään uskoa, etteivät he liiallisen epäluuloisuuden vuoksi halua rauhaa Saksan kanssa.

Suomen kannalta olisi tietysti ranskalais-saksalais-puolalaisen yhtymän muodostuminen erittäin suotava. Yhteistoiminta näiden kolmen vallan välillä takaisi Euroopan rauhan paremmin kuin kaikki nonagressiosopimukset ja Locarnot yhteensä. Toistaiseksi kohtaa kuitenkin tällaisen yhtymän aikaansaamista erittäin suuret vaikeudet. Nämä vaikeudet eivät ole haettavissa ainoastaan puolalais-saksalaisten suhteiden alalta.

Miten suurella johdonmukaisuudella Puolan hallitus nykyään koettaa ylläpitää hyviä suhteita Idän valtioihin, käy ilmi seuraavastakin. Äskettäin on Krakovassa suurella komeudella vietetty 250-vuotista muistojuhlaa sen johdosta, että puolalaiset silloin kuninkaansa SOBIESKIn johdolla pelastivat turkkilaisten joukkojen piirittämän Wienin. Tämä juhla, joka ehkä olisi voinut olla loukkaava turkkilaisille, muodostui itse asiassa taitavan järjestelyn kautta kunnianosoitukseksi heille. Niin oli esim. Turkin edustaja ainoa ulkomaalainen diplomaatti, joka oli kutsuttu PILSUDSKIn upseeriaamiaisille. Aamiaisen kuluessa puolalainen juhlapuhuja ylisteli turkkilaisten suurta urhoollisuutta ja painosti Turkin ja Puolan välillä nykyään vallitsevia hyviä suhteita. Varsovassa viime sodan invaliideille SOBIESKI-juhlien johdosta järjestetyillä kutsuilla oli Turkin edustaja myöskin läsnä istuen PILSUDSKIn oikealla sivulla. Puolassa ilmestyvä D e u t s c h e R u n d s c h a u kirjoittaakin tämän johdosta hieman katkerasti: "Wie zielsicher Polen vorgeht, wie jede Gelegenheit geschickt genutzt wird, zeigt das kleine M e i s t e r s t ü c k i n K r a k a u, wo die Sobieski-Feier sich in eine hochpolitische Ehrung des ehemaligen Feindes, der Türkei, umgewandelt hat. Alles geschieht unter der Parole: d e r e u r o p ä i s c h e O s t e n g e g e n W e s t e u r o p a".[1/]

1/ harvennukset lehden.

Vaikkakaan siis eivät edellämainitsemani artikkelit kuvasta vallalla olevia käsityksiä, on kuitenkin todettava, että Puolan ja Saksan välit ovat viime aikoina parantuneet. Kuvaavana esimerkkinä siitä on, että nykyään uudelleen suunnitellaan kauppasopimusneuvottelujen alkamista molempien maiden välillä.

x x

x

Kun entiset neuvottelut raukesivat siihen, ettei Saksa katsonut voivansa tyydyttää Puolan vaatimuksia maataloustarpeiden Saksaan viennissä, ollaan ehkä nyttemmin valmiita tekemään suurempia myönnytyksiä Puolalle. Voisiko suomalais-saksalaisen sopimuksen irtisanominen osaksi johtua halusta omata vapaammat kädet puolalais-saksalaisissakin neuvotteluissa? Niinkuin tunnettu, viedään Puolasta Saksaan paitsi sianlihaa myöskin voita ja munia.

V. Voionmaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 41.

Ministeri Idmanin.

16/10 1933.

10,000—X—32 3513

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 823-296.

Varsova SSA 16 P:NÄ l o k a KUUTA 19 33.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

53/183 fac. 33
20/10.33
5 C 13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 41/33.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ohellisena Ministeriölle viitenä kappaleena raportinsa n:o 41: "TITULESCUn Varsovassa käynti"...siv.1-3.

UE 3: A 4.

Jaketu [Kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

T a v a l l i n e n .

56—32

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 41.

Varsova ssa 16 p:nä loka kuuta 19 33.

53/183/kre. 33
20/10.33
5 C13

Asia: TITULESCUn Varsovassa käynti.

Niinkuin tunnettu, kävi Rumanian ulkoasiainministeri TITULESCU viime viikolla Varsovassa. Käynnin ulkonaisena aiheena oli LITVINOVin itäpaktin ratifioimisasiakirjain vaihto. Tämä syy ei yksin aiheuttanut matkaa, vaan on matka ainoastaan yhtenä renkaana hänen Varsovasta Ankaraan ulottuvassa vierailujensa sarjassa.

TITULESCU ei ole itsekään halunnut rajoittaa käyntinsä merkitystä pelkkään kohteliaisuusvierailuun. "Meidän liittomme", sanoi hän täkäläisille sanomalehtimiehille, "on oltava positiivisen, luovan ulkopolitiikkamme inspiroinnin lähteenä, jonka päämääränä on taata Itä-Euroopan rauha. Euroopassa nykyään vallitseva levottomuus asettaa enemmän kuin koskaan meille velvollisuuden turvata rauhaa tässä osassa Eurooppaa omin neuvoin".

Puolivirallisessa Bukarestin lehdessä on tämä ajatus lausuttu vielä selvemmin. "Ei ole tarvis sanoa", kirjoittaa lehti, "että Venäjä on Itä-Euroopan rauhan organisation erittäin tärkeä tekijä. Viime vuoden kuluessa puolalais-venäläisissä suhteissa tapahtunut muutos on Itä-Euroopan koko poliittisen kehityksen edellytys ja lähtökohta. Tä-

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

T a v a l l i n e n .

mä muutos ei voi kuitenkaan johtaa kaikkiin seuraamuksiin niin kauan kuin ei ole olemassa normaaleja suhteita Rumanian ja Venäjän välillä. Ei ainoastaan Puolan, vaan kaikkien muidenkin Itä-Euroopan valtioiden etujen mukaista on, että syntyy diplomaattisia suhteita Moskovan ja Bukarestin välillä, että suuret ja pitkää aikaa varten suunnitellut edut saavat voiton keinotekoisesti suurennetuista konflikteista".

Kun ei TITULESCU ollut Varsovassa kuin vuorokauden ajan, ei minulla ollut tilaisuutta varsinaiseen keskusteluun hänen kanssaan. Puolan Bukarestissa oleva lähettiläs ARCISZEWSKI kertoi minulle, että Rumanian hallitus on kyllä omasta puolestaan valmis tunnustamaan Neuvosto-Venäjän, mutta riippuu asian lopullinen ratkaisu TITULESCUsta. Jos TITULESCU haluaisi, voisi hän milloin hyvänsä antaa tämän tunnustuksen. ARCISZEWSKI arveli, että TITULESCU luultavasti haluaa vielä saada jonkinlaisia lisätakeita Bessarabian suhteen. Mitä Belgradiin ja Prahaan tulee, ovat ne ARCISZEWSKIn mukaan valmiita antamaan d e j u r e tunnustuksen. Pienen Ententen valtioiden läheinen suhde edellyttää, että tunnustus tapahtuu samanaikaisesti.

TITULESCUn Varsovassa ollessa oli Rumaniaan lähetystöön järjestetty erittäin "suurpoliittinen" lounas. Paitsi puolalaisia sekä Ranskan ja Pienen Ententen lähettiläitä otti siihen osaa V e n ä j ä n, T u r k i n, B u l g a r i a n ja K r e i k a n edustajat. Lehtien mukaan oli TITULESCUlla sen jälkeen puolitoista tuntia kestänyt neuvottelu Venäjän ministerin ANTONOFF-OVSEENKOn kanssa.

Keskustelu kesti niin kauan, että sanomalehtimiesten vastaanotto lykkääntyi melkein puoli tuntia. "Rumania", sanoi TITULESCU sanomalehtimiehille, "haluaisi tehdä kaiken, mikä on sen vallassa, jotta sen suhteet Neuvosto-Venäjään tulisivat todella sydämellisiksi. Ne neuvottelut, joita mi-

nulla on ollut täällä, ovat vakuuttaneet minut siitä, että tämä toivo on molemminpuolinen".

TITULESCUlla oletetaan kuitenkin olevan laajakantoisempiakin suunnitelmia. Hänen tarkoituksenaan lienee koettaa saada aikaan jonkinlainen Mustanmeren ja Balkanin maita koskeva nonagressiopakti. Diplomaattisten suhteiden alkaminen Venäjän ja Rumanian välillä kruunaisi luultavasti tämän sopimuksen päättämisen.

Itsestään selvää on kuitenkin, ettei TITULESCUn suunnittelemaa paktia yritetä aikaansaada ainoastaan tämän päämäärän saavuttamiseksi. Tarkoitus on luoda yhtymä, joka yhdessä LITVINOVin itäpaktin kanssa muodostaisi vastapainon nelivaltiopaktille ja olisi samalla turvana kaikkia mahdollisia tarkistusvaatimuksia vastaan. TITULESCUn matkat Sofiaan, Ateenaan, Ankaraan ja Belgradiin tapahtuvat tarkoituksessa valmistaa maaperää hänen suunnittelemalleen sopimukselle. Tällä hetkellä lienee mahdoton varmuudella sanoa tuleeko hän onnistumaan yrityksissään vai ei. Ilman vastavetoja ei se kuitenkaan tapahdu. Niinkuin Unkarin lähettiläs MATUSKA luottamuksellisesti kertoi minulle, lähtee ulkoministeri KANYA ennen pitkää matkalle Sofiaan ja Ankaraan.

V. Voionmaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 42.

Ministeri Idman.

31/10-33.

10,000—X—32 3513

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 887-315.

Varsova SSA 31 P:NÄ l o k a KUUTA 19 33.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

54 183 Sal 33
3/11-33 - 1
5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 42/33.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ohellisena Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 42: "Saksan lähtö Genèvestä".... siv. 1-4.

UE 3: A 4.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ....
3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta ....]:

T a v a l l i n e n .

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N:o 54/183 Spl 33
3/11-33
5. C 13.

RAPORTTI n:o 42.

Varsova ssa 31 p:nä loka kuuta 19 33.

Asia: Saksan lähtö Genèvestä.

Puolan sanomalehdistö on luonnollisesti sisältänyt joukon kirjoituksia sen johdosta, että Saksa on jättänyt aseistariisumiskonferenssin ja ilmoittanut eroavansa Kansainliitosta.

Keskustellessani ulkoasiainministeri BECKin kanssa otsikkoasiasta, sanoi hän, ettei hän koskaan ole ollut erikoisen innostunut aseidensupistamiskonferenssista, eikä myöskään uskonut, että se johtaisi erikoisiin tuloksiin. Mahdollista on, että konferenssia jatketaan Genèvessä, mutta hän ei aijo enää lähteä sinne.

Saksan toimintatavan väitetään johtuvan halusta saada täysi toimintavapaus ja sen menettelyn sanotaan olevan rajojen tarkistuksen "esteenotto" /K u r j e r P o l s k i/. Saksan väitetään ryhtyvän sodanvalmistuksiin /I l u s t r o w a n y K u r j e r C o d z i e n n y/. On myöskin esiintynyt väite, että Saksan ja Japanin välillä on ollut neuvotteluja asiasta, ja Saksan menettelyn sanotaan osottavan pyrkimystä yhdenmukaistuttaa toimintatapansa Japanin kanssa. Aktioni kohdistuu ensi sijassa Venäjää /!/ vastaan /P o l s k a Z b r o j n a/.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

T a v a l l i n e n .

Yhteistä useiden lehtien lausunnoille on se usein huonosti salattu tyytyväisyys, mitä Saksan lähtö asevarustusten supistamiskonferenssista on herättänyt. Niin kirjoittaa esim. kansallisdemokraattien pää-äänenkannattaja G a z e t a W a r s z a w s k a, että ilma on tämän kautta suuresti selvennyt ja puhdistunut. Pelättävä ainoastaan on, että "välittäjät" rupeavat koettamaan saada Saksan jatkamaan neuvotteluja ja ehkä vieläpä jäämään Kansainliittoonkin lupaamalla sille uusia etuja. Ne, jotka ovat uskoneet Genèveen ja Locarnoon, vuodattavat kyynelvirtoja, mutta lehden mielestä ei ole tapahtunut mitään kauheata.

Yksityisissä keskusteluissa tunnustetaan vielä avonaisemmin, ettei se, mitä on tapahtunut, itse asiassa ole erikoisen valitettavaa. Puolassa on koko aseistariisumiskonferenssin ajan pelätty, että Ranska mahdollisesti suostuisi armeijansa tuntuviin supistuksiin. Radikaalisten ainesten vallassa olo siellä on vielä erikoisesti ollut omiaan herättämään levottomuutta.

Puolalaiset eivät ole suinkaan ainoat, jotka katselevat asioita tältä kannalta. Keskustelin eräänä päivänä Ranskan täkäläisen sotilasasiamiehen, kenraali d'ARBONNEAUn kanssa. D'ARBONNEAUn lausunnoista kävi selvästi ilmi, että hän hän oli tyytyväinen. Hän sanoi olleen valitettavan erehdyksen, että Versailles'n rauhansopimuksessa oli tullut luvatuksi, että muutkin vallat noudattaisivat Saksan esimerkkiä.

Keskustelumme kuluessa tulin tahtomattani ajatelleeksi ennen aseistariisumiskonferenssin alkua Pariisiin kokoon kutsuttua kansainvälistä kokousta, jonka tarkoituksena oli valmistaa maaperää mainitulle konferenssille. Kokous pidettiin -- tai oikeammin sanoen aijottiin pitää -- Trocaderon salissa. Siihen osaaottaneet puolalaiset edustajat, herrat LEDNICKI ja ZDZIECHOWSKI kertoivat minulle, että oli aivan mahdotonta pitää mitään puheita tai edes saada ään-

tänsä kuuluviin vihellyksien ja melun vuoksi. Kokouksesta ei näin ollen tullut mitään. Tahtomatta liioitella tämän tapuksen merkitystä, osottaa sekin puolestaan miten vähän sympatioja aseriisumisajatuksella on eräällä taholla Rans - kassa. Mainitsen tässä tästä kokouksesta, koska se pidettiin aikana, jolloin HITLER ei ollut asioiden johdossa Saksassa.

Väärinkäsityksen välttämiseksi tahdon heti lisätä, ettei monessa muussakaan maassa aina olla erikoisen innostuneita aseiden supistamisajatuksesta.

Näin ollen eivät Saksaa vastaan tehdyt hyökkäykset aina tunnu aivan vakuuttavilta. Tuntuu usein siltä niinkuin Saksan Genèvestä lähdön herättämä tyytyväisyys olisi kätketty hyökkäyksiin sitä vastaan.

Saksan kieltäytyminen ottamasta osaa aseidensupistamiskonferenssiin on johdonmukainen seuraus sen tasa-arvoisuuskysymyksessä aikaisemmin ottamasta kannasta. Jo SCHLEICHERin hallituksen aikana ilmoitti NEURATH, ettei hän lähetä ketään edustajia aseistariisumiskonferenssiin ennenkuin Saksan tasa-arvoisuus on hyväksytty.[1/] Eräissä englantilaisissa samoinkuin ranskalaisissakin lehdissä olleet lausunnot osottavat, että ent. liittolaismaissakin ollaan tietoisia siitä, ettei Saksalle v. 1932 annettua lupausta ole täytetty.

HITLERin valtaanpäädyn Saksassa sanotaan vaikuttaneen siihen, ettei annettuja lupauksia ole pidetty. Omasta puolestani tunnustan kuuluneeni niihin, joilla ei ole ollut kovin suurta luottamusta tämän asian päätökseen joutumisesta ilmankaan HITLERiä. Vaikeudet eivät ole kohdanneet ainoastaan Saksan taholta. Ent. liittolaistenkin mielipiteet ovat monessa kysymyksessä hyvin eriäviä.

1/ vert. raporttini n:o 24, 7/9-32.

Jos liittolaismaat luulivat, ettei Saksa toden teolla vaatisi, että tasa-arvoisuusperiaatetta sovelletaan, olivat ne tehneet itsensä syypäiksi samaan erehdykseen kuin silloin kun ne maailmansodan jälkeen sanelivat Turkille rauhansopimuksensa. Niinkuin tunnettu, oltiin myöhemmin pakoitettuja tarkistamaan tämä sopimus, koska Turkki ei välittänyt noudattaa annettuja määräyksiä. Euroopan maiden valtiomiehet ovat antaneet kansoilleen liian paljon lupauksia, jotta nyt voitaisiin olla muodossa tai toisessa enemmin tai myöhemmin jatkamatta katkenneita neuvotteluja Saksankaan kanssa.

Saksan ulkopolitiikan kannalta katsoen en sen vuoksi myöskään luule, että Saksa on mitään menettänyt jättämällä aseistariisumiskonferenssin.

Toisin on sen eron laita Kansainliitosta. Tämä on varmaankin herättänyt hämmästystä ja paheksumista monissa sellaisissakin piireissä, joissa katsotaan, ettei aseistariisumisasiassa noudatettu "vauhti" ole vastannut tehtyjä sitoumuksia. Saksalaiset itse ovat minulle selittäneet Saksan eron Kansainliitosta johtuneen siitä, että se viime aikoina, erittäinkin vähemmistökysymyksen käsittelyn aikana, on tuntenut itsensä eristetyksi. Sen hallituksesta on käytetty loukkaavaa kieltä. Saksan juutalaiskysymys, niin on minulle sanottu, on paisutettu niin "luonnottoman suureksi, että sen rinnalla joutuvat varjoon Venäjänkin miljoonat kärsivät ja se miljoona saksalaisia, jotka sodan jälkeen syystä tai toisesta olivat pakoitettuja lähtemään Puolasta, mutta joiden kohtalo ei ole erikoisemmin liikuttanut Genèveä." Jo vähemmistökysymystä käsiteltäessä oli ajateltu eroamista, mutta oli eron aihetta yksinomaan tämän asian vuoksi pidetty liian vähäpätöisenä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Cahetyston Rap. n:o 43.

Ministeri Idman.

3/11 1933.

10,000—X—32 3513

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 894-318.

Varsova SSA 3 P:NÄ marras KUUTA 19 33.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ 55/183 pol. 33 7/11.33 5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 43/33.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ohellisena Ministeriölle kymmenenä kappaleena raporttinsa n:o 43: "Suomen - Puolan kauppasopimusneuvottelut. /Kontingentit/. . . . . siv. 1-4.

[signature]

UE 3: A 4.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen ja lisäksi Suomen Vientiyhdistykselle ja Suomen Teollisuusliitolle.

56—32

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

ULKOASIAINMINISTER
No 55/083 Lae. 33
8/11.33 No LIH.
5 C 3

RAPORTTI n:o 43.

Varsova ssa 3 p:nä marras kuuta 19 33.

Asia: Suomen - Puolan kauppasopimusneuvottelut. /Kontingentit/.

Niinkuin sähkösanomassani viimekuluneen lokakuun 30 päivältä n:o 63 ilmoitin, on Puolan kauppaministeriö valmis alkamaan kauppasopimusneuvottelut joulukuun alussa. Täällä arvellaan, että Tsekkoslovakian kanssa käydyt neuvottelut saadaan loppumaan marraskuun loppupuolella, minkä jälkeen voidaan alkaa neuvottelut Suomen kanssa.

Ministeriöltä saamissani ohjeissa on mainittu, että on koetettava saada kauppasopimukseen seuraavan sisältöinen määräys: "Puola ei aseta Suomen tavaroille minkäänlaisia tuontirajoituksia, tuontiluvat ja valuuttasäännöstely lukuunotettuna, niin kauan kuin tuonti Suomesta Puolaan on kuuden lähimmän edellisen kuukauden aikana ollut pienempi kuin vienti Puolasta Suomeen." On aivan luonnollista, että meidän on kauppasopimusta valmistaessa koetettava saada takeita siitä, ettei vientiämme vaikeuteta mainitunlaisilla rajoituksilla. Katson kuitenkin olevan syytä tehdä eräitä huomautuksia nyt ehdotetun määräyksen johdosta.

On jotenkin varmaa, ettei Puola katso voivansa siihen suostua. Tällaisen määräyksen ottaminen sopimukseen voisi antaa muillekin valtioille aihetta vaatia samantatapais-

---

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen ja lisäksi Suomen Vientiyhdistykselle ja Suomen Teollisuusliitolle.

ta määräystä, mikä tekisi tyhjäksi voimaansaatetun kontingenttisysteemin. Kun Puolan vienti Suomeen on ainoastaan hiukan enemmän kuin 1 % sen kokonaisviennistä, ei meillä ole mahdollisuutta harjoittaa sellaista painostusta Puolaan, joka olisi välttämätöntä suunnitellun määräyksen saamiseen sopimukseen. Puolan vienti esim. Ruotsiin oli viime vuoden kuluessa noin viisi kertaa suurempi kuin sen vienti Suomeen. Suomi on tähän asti yleensä saanut haluamansa kontingentit.

Tuoretta kalaa varten pyytämämme kontingentit ovat oikeastaan ainoat, joita ei ole myönnetty pyytämiämme määriä. Kokemus on kuitenkin osottanut, ettei Suomesta ole voitu tuoda niin suuria määriä kuin on otaksuttu. Tänä vuonna ei esim. ole lähimainkaan käytetty saatujakaan kontingentteja.

Suomen vienti Puolaan ei ole vähentynyt kontingenttisysteemin aikana, vaan on päinvastoin lisääntynytkin. Puolan vientiin verrattuna ei se viimeisten 10 vuoden aikana ole ollut kymmenettäkään osaa Puolan viennistä Suomeen. Vientimme pienuus johtuu siitä, että vientitavaramme suureksi osaksi ovat samoja kuin Puolankin. Puolan verrattomasti suurempi vienti Suomeen johtuu siitä, että sillä on vientitavarainsa joukossa sellaisia tavaroita kuin sokeri, vilja ja kivihiili, jota Suomeen tuodaan muualta. Luultava siis on, että Puolan vienti Suomeen aina tulee olemaan tuntuvasti suurempi kuin Suomen vienti Puolaan.

Jos halutaan kysymyksessä olevan laatuista yleistä kontingenttisitoumusta, on mielestäni senvuoksi välttämätöntä, että sille edes annetaan sellainen sisällys, etteivät ainakaan kaikki muut valtiot halua sitä kauppasopimukseensa. Voitaisiin ehdottaa, e t t e i P u o l a a s e t a v a i k e u k s i a v i e n n i l l e m m e, j o l l e i v i e n t i v i i m e i s t e n k u u d e n k u u k a u d e n a i k a n a y l i t ä n e l j ä t t ä o s a a P u o l a n v i e n n i s -

t ä S u o m e e n . Suomen kannalta on aivan riittävä, jos saadaan tällainenkin määräys sopimukseen, sillä vientimme Puolaan ei missään tapauksessa nouse neljänteenkään osaan Puolan viennistä Suomeen. Puolan on sitävastoin vaikeampi olla suostumatta määräykseen, jos sille annetaan ehdottamani muoto. Se ei tällöin ainakaan voi vedota siihen, että kaikki muutkin haluaisivat tällaista määräystä sopimuksiinsa.

Siihen nähden, ettei Puola tietääkseni koskaan kontingentteja koskevissa sopimuksissa ole suostunut nyt kysymyksessä olevan laatuisiin yleisiin kontingenttisitoumuksiin, on epävarmaa, tuleeko se nytkään siihen suostumaan. Ruotsin kanssa tehdyssä erikoisessa kontingenttisopimuksessa, josta ei ole annettu lähempiä tietoja, lienee myöskin säädetty kontingenttimäärät eri tavaralajeihin nähden. Nyt kysymyksessä oleva yleinen kontingenttisitoumus antaisi Suomelle itse asiassa mahdollisuuden viedä Puolaan esim. rajattoman määrän tuoretta kalaa, edellyttäen että tulleihin saadaan riittävät alennukset. Tähän ei Puola kuitenkaan suostune.

Näin ollen on mielestäni välttämätöntä, että kaiken varalta pidetään silmällä sellaistakin mahdollisuutta, että meidän o n t e h t ä v ä P u o l a n k a n s s a k a u p p a s o p i m u k s e s t a e r i l l ä ä n o l e v a y k s i t y i s k o h t a i n e n k o n t i n g e n t t i s o p i m u s, jossa on sanottu kuinka suuria määriä eri tavaroita voidaan tuoda Suomesta Puolaan määrätyn ajan, esim. kuuden kuukauden kuluessa. Tällainenkin muutos nykyään voimassa olevaan järjestykseen tietäisi jo suurta edistystä, koska täten kävisi mahdolliseksi tehdä pitempiaikaisia kontrahteja suomalaisten myyjien ja puolalaisten ostajien välillä.

Kun ei Lähetystöllä luonnollisesti ole yksityiskohtaisia tietoja kaikista niistä eri tavaramääristä, joita suomalaiset viejät ovat myyneet Puolaan ja voivat edellyttää voivansa viedä sinne puolen vuoden aikana, olisi suotava, jos Suomessa ensi tilassa koetettaisiin hankkia tällainen tilasto. Itsestään selvää on, ettei se voi eikä sen tarvit -

sekaan olla täysin tarkka. Meillähän on vientimme pienuuteen katsoen mahdollisuus vaatia itsellemme verrattain suuria kontingentteja.

— Olen keskustellut asiasta myöskin täällä tätä nykyä olevan Suomen Paperikonttorin johtajan, eversti LINDHin kanssa, ja on hän ilmoittanut yhtyvänsä edellä esittämiini näkökohtiin.

Ryti

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 44.

Ministeri Idman.

10/11-33.

10,000—X—32 3513

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 923-330.

Varsova SSA 10 P:NÄ marras KUUTA 19 33.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

56 184.Sal 33
14/10-33 - 1
5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 44/33.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ohellisena Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 44: "Puolalais-saksalaiset suhteet IV". /siv. 1 - 4/.

UE 3: A 4.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

Salainen.

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
56/184 Sal. 33
14/10-33 — Lit. —
RYHMÄ 5. — ASIA 813.

RAPORTTI n:o 44.

Varsova *ssa* 10 *p:nä* marras *kuuta* 19 33.

Asia: Puolalais-saksalaiset suhteet IV.

Saksan valtakunnan kansleri on äskettäin pitämässään puheessa lausunut: ".... Und so wie man wirtschaftlich sinnlos handelte, handelte man auch politisch sinnlos. Nur ein einziges Beispiel: Zwischen Polen und Deutschland wird der Korridor gelegt. Es hätte sich damals eine andere Lösung finden lassen. Es gibt in Europa Deutsche, es gibt in Europa Polen. Die beiden werden sich daran gewöhnen müssen, nebeneinander und miteinander zu leben und auszukommen. Weder können die Polen das deutsche Volk aus der europäischen Landkarte wegdenken, noch sind wir unverständig genug, um etwa die Polen wegdenken zu wollen. Wir wissen, beide sind da, sie müssen miteinander leben. Warum legt man ihnen dann einen Zankapfel in ihr Leben hinein? Alles vermochten die Mächte damals. Warum mussten sie das tun? Nur um den Hass zu verewigen!"

Puolan ulkoasiainministeri oli noin viikkoa ennen tämän puheen pitämistä keskustellut pitkälti erään saksalaisen kansallissosialistisen sanomalehtimiehen kanssa. Keskustelu oli täysin luottamuksellinen, eikä aijottu julaistavaksi. Olen ollut tilaisuudessa lukemaan saksalaisen laa-

---

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta]:

T a v a l l i n e n .

timan selostuksen siitä. BECK lausui m.m., että on valtioita, jotka ovat hyötyneet siitä, että välit Saksan ja Puolan välillä ovat huonot ja sanoi olevan toivottavaa, että nämä välit paranisivat. BECK on tällä arvattavasti tarkoittanut Ranskaa. Ainakin ovat saksalaiset sen siten ymmärtäneet. Paitsi että Saksan kansallissosialistinen politiikka yleensä on koettanut parantaa Saksan ja Puolan välisiä suhteita, ei ole mahdotonta, että mainitsemani keskustelukin on osaltaan voinut vaikuttaa HITLERin lausuntoon. Joka tapauksessa on hän siitä tietänyt.

B e r l i n e r T a g e b l a t t on 4 p. marraskuuta julaissut Varsovan kirjeenvaihtajansa, tohtori Rudolf HERRNSTADTin kirjoittaman, kehuvaan muotoon laaditun kirjoituksen BECKistä. Lainaan tähän eräitä kohtia siitä: "Dieser leiseste Aussenminister besitzt, mehr als mancher laute, Europas Ohr.... Indem er eine stattliche Reihe aussenpolitischer Erfolge schweigend einkassierte, wuchs sein Ruf doppelt.... In Deutschland wird häufig gefragt: Ist BECK deutschfreundlich oder nicht? Die Fragestellung geht fehl. Seine Politik ist so voraussetzungslos und ohne jede gefühlsmässige Belastung wie die der Sowjetrussen, und es scheint, dass er sich gerade darum mit ihnen gut versteht... Seine Leitlinie lautet: von niemandem abhängig sein, aber alle benutzen - zum Zwecke der Aufrechterhaltung und Stärkung des polnischen Besitzstandes. Zu diesem Zweck band er Polen von Frankreich los, um sodann Frankreich an Polen zu binden, zu diesem Zweck schuf er die Entente mit Russland, zu diesem Zweck liquidierte er alle politischen Meinungsverschiedenheiten mit der Kleinen Entente, zu diesem Zweck interessiert er sich zurzeit für Litauen, zu diesem Zweck wäre er - die nötigen Verzichte deutscherseits vorausgesetzt - jederzeit bereit, mit Deutschland jeden Vertrag zu schliessen, der Polen nicht verpflichtet. Das klingt brüsk.

Darum muss hinzugefügt werden, dass es nicht übertrieben ist. Es ist das Ergebnis einer Betrachtung der Beckschen Politik mit Beckschen Augen.... Er vollzog den Friedens- und Freundschaftsschluss mit der Sowjetunion, als hätte er nie gegen sie gekämpft. Indem er ihn ohne Frankreichs Hilfe und zeitweise gegen seinen Willen vollzog, begann er, Polen aus der französischen Befehlssphäre herauszuschälen. Er tat das, um Polen und Frankreich als kongeniale Partner nebeneinanderzustellen, nicht etwa, um auf Frankreichs Bundesgenossenschaft zu verzichten. Wenn die Franzosen heute in Warschau höflich anklopfen, bevor sie eintreten, und wenn sie für entnommene Leistungen - politische und wirtschaftliche - bar bezahlen, so entspricht das genau dem Ziel, das BECK sich steckte. Er richtete den schiefen Turm der polnischen Aussenpolitik in dem Moment gerade, in dem sich zeigte, dass er nicht mehr schief zu stenen brauchte. Natürlich gewährt die neue Grundstellung neue und bessere Möglichkeiten. Mit Polens neuer Selbständigkeit ist seine Bedeutung in Osteuropa ohne Zweifel gewachsen. Mit der gewachsenen Bedeutung wuchs sein Wert als Macht, an die man sich anlehnt, und als Macnt, die sich selber anlehnt. Mit steigendem Wert aber wachsen die Preise, die Polen for - dern darf - sei es für seine Freundschaft, sei es für seinen Verzicht auf Feindschaft. Der kluge Rechner BECK weiss das, und er würde sich niemals verzeihen, es nicht bis nur Neige auszunutzen. Daher muss man seiner Person mit zwei Empfindungen entgegentreten: mit grosser Achtung vor ihm und mit grosser Achtung für ihn, und mit grosser Aufmerksamkeit, "voraussetzungslos und ohne jede gefühlsmässige Belastung".

Syynä siihen, että olen näin pitkälti lainannut HERRNSTADTin kirjoitusta, on se, etten luule vielä koskaan kenenkään näin hyvin luonnehtineen BECKin politiikkaa.

Italian ambassadööri BASTIANINI kertoi minulle pari päivää sitten, että on liikkeellä huhuja, että olisi kysymys nonagressiosopimuksesta Saksan ja Puolan välillä. Alotteen olisi ottanut Saksa, joka ilmeisesti jo kauan on koettanut saada aikaan yhteistoimintaa Puolan kanssa. Tällainen sopimus ei ole mahdollinen muuta kuin siinä tapauksessa, että Saksa luopuu alueellisista vaatimuksistaan. BASTIANINI ei näyttänyt pitävän aivan mahdottomana, että sekin voisi tapahtua. Minun on vaikea sanoa asiasta mitään varmaa. Niinkuin olen Ministeriölle ilmoittanut, on Danzigin senaatin presidentti RAUSCHNING eräässä ilmeisesti Berliinistä käsin inspiroidussa kirjoituksessa lausunut, että Itä-Euroopan yleisen politiikan kannalta on yhdentekevää kenelle Danzig kuuluu, ja että on oltava valmiit uhraamaan toiveet liittymisestä emämaahan.[1/] Tästä on tietysti kuitenkin vielä askel varsinaisen nonagressio-sopimuksen solmimiseen Saksan ja Puolan välillä.

Tästä yhteydessä lienee ehkä syytä viitata tätäläisessä puolivirallisessa Gazeta Polskassa olleeseen kirjoitukseen, jossa ilmeisellä ymmärtämyksellä suhtauduttiin "Anschlussiin", jota kutsutiin Saksan politiikan loogilliseksi pyrkimykseksi, kun sitävastoin itäänpäin suuntautuva "Drang" lehden mielestä oli keinotekoinen.

- Nykyään on eräiden saksalaisten lehtien tuonti Puolaan kielletty. Samoin ei Saksakaan salli kaikkien puolalaisten lehtien tuontia sinne. Kreivi Adam ROMER, jonka Słowossa julkaisemasta saksalaisystävällisestä kirjoituksesta olen Ministeriölle tiedoittanut,[2/] on kertonut minulle, että on kysymys "sanomalehti-clearing"ista molempien maiden välillä, ja että on luultavaa, että kiellot ennen pitkää kumotaan.

Väinö Voionmaa

1/ Vert. raportti n:o 37, 16/IX-33.
2/ -"- -"- n:o 40, 12/X -33.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 45.

Ministeri Idman.

22/11-33.

10,000—X—32 3513

V a r s o v a SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ N:o 1007/349.

Varsova SSA 23 P:NÄ marras KUUTA 19 33.

VIITTAUS: ..... D. U. M. ...../..... 19.....

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 57/184 Sal 33
27/11-33 № — Liit. 1
PÄIVÄ 5 OSASTO C 13 ASIA

.....Ulkoasiainministeriö..... LLE

ASIA: Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 45/33.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen oheellisena Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 45: " Puolan- Saksan nonagressio- julkilausuma ".....siv.1-3.

V. Y. Idman

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

T a v a l l i n e n.

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
57/184 Sal D. 10/33
27/11-33 Liit. —
ASIA
5 C13

RAPORTTI n:o 45.

Varsova ssa 22 p:nä marraskuuta 1933.

Asia: Puolan- Saksan nonagressio-julkilausuma.

Ennen lomalle lähtöäni mainitsin Ministeriölle lähettämässäni raportissa siitä, että oli liikkeellä huhuja nonagressiosopimuksen solmimisesta Saksan ja Puolan välillä.[1] Nyttemmin ovatkin molempien maiden hallitukset antaneet ilmoituksen siitä, etteivät ne aijo aseisiin turvautuen ratkaista keskinäisiä riitojaan. Puolan ulkoasiainministeri on lehdille antamassaan selityksessä lausunut, että hän antaa suuren arvon sille kannalle, jonka valtakunnankansleri on omaksunut puolalais- saksalaisissa suhteissa. " Erikoisen merkityksen annan sille, että molempien maitten kansoille, jotka päivittäin joutuvat ankarasti ponnistelemaan talouspulan seurausten kanssa, on selitetty, että molempien maitten hallitukset valppaasti ja tarmokkaasti pyrkivät suojaamaan niitä kaikilta mahdollisilta hyökkäyksiltä".

Puolalaisten lehtien suhtautumisessa nyt tapahtuneeseen nonagressio- julkilausumaan on huomattavissa kolme eri vivahdusta.

Hallituspuolueiden lehdet antavat sille suuren merkityksen ja pitävät sitä todistuksena molempien maiden välien paranemisesta. Puolivirallinen G a z e t a P o l s k a

1/ Raportti n:o 44/33 10 p:ltä marraskuuta 1933.

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi .....
3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

T a v a l l i n e n .

huomauttaa, että tapauksen merkitys on ennen kaikkea siinä, että valtiot, joiden välisiä suhteita tähän asti on totuttu pitämään Euroopan " arimpana kohtana " antavat juhlallisen vakuutuksen, etteivät ne aijo aikaansaada mitään konflikteja. Locarnon sopimus synnytti tämän velvoituksen saksalais- ranskalaisissa suhteissa. Nyt annettu julkilausuma aikaansaa saman saksalais- puolalaisissa suhteissa. Täten on Locarnon suurin puute tullut poistetuksi. Tapauksen merkitys Euroopan rauhalle on kieltämätön.

Vastustuspuolueiden lehdet ovat tuntuvasti pidättyväisempiä. Sosialidemokraattien pää-äänenkannattaja R o b o t n i k kirjoittaa otsakkeella " Puolalais- saksalainen lähentyminen" varustetussa artikkelissa, ettei HITLER'in kanssa tehdyillä sopimuksilla ole arvoa, sillä HITLER pitää sopimuksia ainoastaan "paperipalasina", joiden tarkoitus on kääntää huomio hänen varsinaisista suunnitelmistaan. Puolalais - saksalainen lähentyminen tietää senvuoksi ainoastaan "yhteistä syöksymistä samaan kuiluun". Kansallisdemokraattien pää - äänenkannattajan G a z e t a W a r s z a w s k a'n mielestä ei ole tapahtunut mitään erikoista, jonka vuoksi olisi syytä iloita. Saksan politiikka suuntautuu nykyään ensisijassa Ranskaa vastaan. Sen tarkoituksena on Ranskan eristäminen . Puolalaiset erehtyvät antaessaan suuren merkityksen Saksan julkilausumalle. Saksa lähti aseistariisumiskonferenssistakin ainoastaan erottaakseen Ranskan liittolaisistaan ja pakottaakseen sen neuvottelemaan aseistariisumisesta suurvaltain konferenssissa.

Kaikkein tyytyväisin on luonnollisesti S ł o w o, joka jo kauvan on työskennellyt Puolan ja Saksan lähentämiseksi. Lehti on tapauksen johdosta julkaissut pääkirjoituksen "Vasallista liittolaiseksi", jossa se lausuu ajatuksen, että Puola nyt vasta esiintyy täysiarvoisena Ranskan rinnalla. Puola ei enää anna johtaa itseään Pariisista kä-

sin, vaan ajaa määrätietoisesti omaa politiikkaansa. Ainoastaan sen kautta, että Puolan ja Saksan välit olivat huonot, ja Ranska tiesi Puolalla olevan 40 divisionaa sotilaita, saattoi BRIAND esiintyä Saksaan nähden suurena rauhan ystävänä. Puolan ja Saksan läheneminen tulee kääntämään Ranskan ulkopolitiikan vasemmalta oikealle. Puola on lakannut olemasta Ranskan vasallina, mutta se ei lakkaa olemasta sen liittolaisena. Euroopan rauha riippuu ennen kaikkea Ranskan, Saksan ja Puolan välisestä rauhasta.

Olisi varmaankin erehdys kieltää merkitystä Berliniin julkilausumalta. Se on epäilemättä ainakin yhtä arvokas kuin Moskovan kanssa solmitut nonagressiosopimukset, ja muodostaa näin ollen rauhan takeiden huomattavan lisän. Omasta puolestani olisin taipuvainen arvelemaan, että yhtenä syynä julkilausuman antamiseen on ollut Saksan hallituksen pyrkimys parantaa asemaansa aseidensupistamisneuvotteluissa. Viittaamalla annettuun selitykseen voi Saksa suuremmalla syyllä vaatia tasa-arvoperiaatteen sovelluttamista.

V. J. Idman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 13.

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 46.

Ministeri Idman.

7/12-33.

10,000—X—33 3513

Varsova SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ N:o 1056/370.

Varsova SSA 7 P:NÄ joulu KUUTA 19 33.

VIITTAUS: D.U.M. / 19

59 184 Sal 33

12/12-33 — 1

5 C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Varsovassa olevan Lähetystön raportti n:o 46/33.

Allekirjoittanut lähettää täten kunnioittaen ohellisena Ministeriölle kuutena kappaleena raporttinsa n:o 46: " Puolalais - ranskalaiset suhteet ..... siv. 1 - 6.

[signature]

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

Tavallinen.

Salainen.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
59 184 Sal 33
12/12-33 9 — — —
5 C 13

RAPORTTI n:o 46.

Varsova *ssa* 7 *p:nä* joulu *kuuta* 1933.

Asia: Puolalais-ranskalaiset suhteet.

Olen jo pari vuotta sitten viitannut Puolan ja Ranskan suhteissa tapahtuvaan viilentymiseen. Tämä sai alkunsa siitä, että puolalaiset huomasivat, että usealla taholla Ranskassa pidettiin Danzigin käytävää ranskalais-puolalaisen liiton rasituksena. Ranskalaiset antoivat ymmärtää, että käytävän liittäminen Puolaan oli valitettava erehdys. Minun ei tarvitse mennä pitkälle todistuksien haussa. Miten yleinen tämä käsitys on, käy paraiten ilmi siitä, että niinkin suuri Puolan ystävä kuin Ranskan Varsovassa oleva suurlähettiläs LAROCHE itse on minulle sanonut sen olleen erehdyksen. Puolalaiset saivat edelleen huomata, että ranskalaisissa radikaalisissa le ssä esitettiin suunnitelmia Danzigin kysymyksen ratkaisemiseksikin tavalla, joka loukkasi Puolan etuja. Nämä lehdet - myönnettäköön se kernaasti - eivät kuulu luetuimpiin Ranskassa. Ei kestänyt kuitenkaan kauvan ennenkuin artikkelien kirjoittajista tuli Ranskan hallituksen jäseniä. Puolalaiset saivat nähdä yksinpä Ranskan ulkoasiainministeriön alivaltiosihteerinäkin miehen, joka ennen oli j u l k i s e s t i lausunut tällaisia mielipiteitä. Puolalaisten on luonnollisesti ollut vaikea antaa kovin suurta merkitystä selityksille, "etteivät nämä henkilöt enää olleet

Jakelu [kirjaimin seuraavien ohjeiden mukaan: 1) Tavallinen. 2) Tavallinen ja lisäksi ..... 3) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin. 4) Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin, mutta .....]:

T a v a l l i n e n.

sillä kannalla". Seurauksena oli, ettei Puolassa enää ainakaan kaikilla tahoilla täysin luotettu ranskalaisiin.

Ranskalaiset eivät aina myöskään kyllin ottaneet huomioon liittolaisensa mielipiteitä ja etuja. Puolan entinen ulkoministeri ZALESKI oli varma Ranskan ystävä, joka vältti näyttämästä tyytymättömyyttänsä. Voin sanoa, että hän ulkoministerinä ollessaan ainoastaan kerran antoi minun huomata miten syvästi loukatuksi hän tunsi itsensä. Tämä tapahtui nonagressiopaktista venäläisten kanssa neuvoteltaessa. Ranskalaiset olivat ensiksikin Puolalta kysymättä antaneet ymmärtää Moskovassa, että Puola tulisi yhdessä Ranskan kanssa solmimaan tämän sopimuksen. Ranskan pyynnöstä Puola asettui yhteyteen Suomen, Baltianmaiden ja Rumanian kanssa. Niinkuin muistettanee sai Suomi ensimmäisenä valmiiksi sopimuksensa. Kun Ranskan mielenkiinto asiaan sittemmin vähentyi, antoi se, mitään puolalaisille sanomatta, ymmärtää Bukarestissa, ettei se enää välittänyt asiasta. Todistajia ei tässäkään tarvitse hakea etäältä, vaan voin vedota suoraan Ranskan omaan Bukarestissa olleeseen lähettiläässeen ja Rumanian ulkoministeriin.

Tähän tuli lisäksi muitakin seikkoja. Puola ei saanut haluamaansa lainaa Ranskasta. Ulkomaalla, myöskin Suomessa, ollaan usein taipuvaisia luulemaan, että Ranska muka suorittaisi joitain vuotuisia apumaksuja Puolalle, joita ilman ei Puola tulisi toimeen. Todellisuudessa ei Puola edes ole tähän päivään saakka saanut jo pari vuotta sitten Kattowicen, ja Gdynian välisen rautatien rakentamista varten luvatun lainan toista osaa.

Voidaan sanoa, että BECK'in ulkoministeriksi nimittäminen teki lopun Ranskan siihenastisesta vaikutuksesta Varsovassa. Ei kestänyt myöskään kauvan ennenkuin Ranskan täkäläiselle sotilaslähetystölle ilmoitettiin, ettei sen läsnäolo Puolassa enää ollut tarpeellinen.

Ranskan liittyminen nelivaltiopaktiin loukkasi sen kaikkia liittolaisia syvemmin kuin Ranska kaikesta päät -

täen itse ymmärsi. On tarpeetonta ruveta tässä selostamaan syitä, jotka aiheuttivat paktin syntymisen. Paktin Ranskalle tuottamat edut eivät ainakaan toistaiseksi liene kovin suuria. Sen Ranskalle aikaansaama vahinko on varmaankin tuntuvampi. Sen paktiin liittyminen järkytti sen liittolaisten entistä luottamusta siihen, ja mikä Ranskan asemassa olevalle maalle on yhtä tärkeä, s e m e n e t t i e n t i s e n a u k t o r i t e e t t i n s a l i i t t o l a i s t e n s a k e s k u u d e s s a. Viittaan tässä Pienen Ententen virallisen edustajan TITULESCU'n Parisissa tekemiin uhkauksiin siitä, että Pieni Entente voisi myöskin lähentyä Saksaa ja suostua "Anschluss'iin" 1/. Tällaista kieltä ei ollut tähän saakka käytetty. Ranskan antamien kirjallisten selitysten johdosta ilmoitti tosin Pieni Entente, ettei sillä ole mitään Ranskan liittymistä vastaan, mutta olisi erehdys luulla, että nämä maat olisivat tyytyväisiä. Mitä Puolaan tulee, ei se koskaan, kaikista Ranskan selityksistä huolimatta, ole antanut anteeksi Ranskan osanottoa nelivaltiopaktiin.

BECK'in osaksi joku aika sitten Parisissa tulleiden kunnianosoitusten johdosta kirjoitti eräs täkäläinen lehti, että ne olivat käsitettävät anteeksipyynnöksi. Mikään puolalainen lehti ei sitävastoin vielä ole sanonut, että Ranskalle olisi annettu anteeksi. Ranskan Varsovassa olevat edustajat saavat sen myös tuntea. Presidentti MOSCICKI, joka ei tähän asti milloinkaan ole käynyt kutsuilla ulkomaalaisessa lähetystössä, oli äskettäin uuden puolisonsa kanssa Turkin suurlähetystössä, jonne m. m. koko diplomaattikunta oli kutsuttu. Että tässä oli politiikkaakin mukana, käy ilmi jo siitäkin, etteivät Turkin suurlähettiläs ja hänen puolisonsa edes olleet Puolassa kun kutsukortit lähetettiin, vaan saapuivat he itse Varsovaan pari päivää ennen kutsuja. Lisättäköön, että he ovat vasta olleet täällä vuo-

1/ Bukarestissa olevan Lähetystön rap.No 3, 4/V-33.

den ajan. Ranskan ambassadrissa, joka on monet vuodet ollut doyennena ja jonka suurenmoisen vieraanvarainen koti aina on ollut seuraelämän keskipisteena, matkusti kutsujen edellisenä päivänä Pariisiin, mitä tuskin kukaan voi ihmetellä.

Pidän hyvin luultavana, ettei ranskalaisella yleisöllä - virallisia piirejä lukuunottamatta - ole ollut paljoakaan tietoa olojen kehityksestä. Olen kerran eräässä raportissani huomauttanutkin siitä, että esim. ranskalaississa lehdissä vältetään lainaamasta puolivirallisiakin puolalaisia lausuntoja, milloin ne sisältävät jotain epäedullista. Selvää on, ettei tämä suinkaan tiedä liittolaissuhteen lakkaamista, mutta suuren ranskalaisihailun aika on loppunut.

B e r l i n e r T a g e b l a t t'in kirjeenvaihtajalla on aivan oikein kun hän sanoo, että BECK'ille on herttaisen yhdentekevää, kenen kanssa hän on liitossa. Kirjoittaja jatkaa edelleen: "Wenn die Franzosen heute in Warschau höflich anklopfen, bevor sie eintreten, und wenn sie für entnommene Leistungen - politische und wirtschaftliche - bar zahlen, so entspricht das genau dem Ziel das BECK sich steckte". En edes uskaltaisi mennä sanomaan kenen kanssa BECK, Saksanko vai Ranskan kanssa mieluummin liittoutuisi, edellyttäen tietysti, että olosuhteet sallisivat täysin vapaan ratkaisun. En luule myöskään, että on olemassa ketään ranskalaista diplomaattia, joka enää pitäisi mahdollisena vuoden 1932 edellämainittuja tapauksia. Nämä ajat ovat olleet ja menneet.

Juuri senvuoksi, että Ranskan ja Puolan välinen liitto tarjoaa realisia etuja ei ainoastaan Puolalle, vaan myöskin Ranskalle, on BECK'illä mahdollisuus toimia itsenäisesti. Puolan päättäväinen lähentyminen Venäjään, jota samanaikaisesti seurasi Pienen Ententen ja Venäjän välien paraneminen, vaikutti, että Ranskakin katsoi etu -

jensa mukaiseksi seurata esimerkkiä. Tapaus osoitti, että ratkaisun ei aina välttämättä tarvitse tapahtua Pariisissa. Sanotaan, että kosto voi joskus ystävienkin kesken olla suloinen. Omasta puolestani en ole milloinkaan nähnyt Puolan ulkoministeriä niin loistavana ja Ranskan suurlähettilästä samanaikaisesti niin nolon näköisenä kuin herrasväki BECK'in samana iltana järjestämissä suurissa tanssiaisissa, jolloin tieto saapui Varsovaan Itäpaktin solmimisesta Lontoossa.

Se, mikä kesällä tapahtui Venäjään nähden, uudistui syksyllä Saksan suhteen. Tällöinkin oli Puola se, joka otti alotteen. L e T e m p s on eräässä pääkirjoituksessaan väittänyt, että Puolan ja Saksan nonagressioneuvottelut tapahtuivat Ranskan tieten. Väite on ilmeisesti etupäässä aijottu ranskalaista yleisöä ja sanomalehtiä varten, joille nonagressiojulkilausuma tuli täydellisenä - ja ainakin monelle - epämiellyttävänä yllätyksenä. Väite ei pidä paikkaansa. Ranskan Varsovassa oleva suurlähettiläs lienee päinvastoin pari päivää ennen julkilausuman antamista Pariisiin lähettämässään sähkösanomassa peruuttanutkin kaikki asiaa koskevat huhut.[1] Saksan ja Puolan hallitukset olivat nimenomaan päättäneet olla antamatta tietoja neuvotteluistaan. BECK oli senvuoksi myöskin vastannut kieltävästi GIRSALLE, joka BENES'in pyynnöstä halusi tietää, miten asia oli. Nyttemmin on Ranskakin katsonut olevan edullisinta asettua suoranaisiin suhteisiin Saksaan.

Silloin kun Pienen Ententen ja Venäjän väliset suhteet muodostuvat säännöllisiksi, on mahdollista, että vaikutusvalta yhtymässä Ranska - Pieni Entente - Puola yhä enemmän siirtyy itäänpäin. Ainakaan ei tässä suhteessa ole olemassa mitään epäilystä BECK'in ulkopolitiikan päämäärästä. Varsovassa on lähettiläitä, jotka asettavat Puolan armeijan melkein Ranskan armeijan rinnalle, joskin tietysti Ranskan

1/ FRANCOIS- PONCET oli Berlinistä tiedoittanut pitävänsä mahdollisena, että jotain oli tekeillä Saksan ja Puolan välillä. Helsinkiin lähettämäni raportin kautta tiesi Suomen ulkoasiainministeriö siis itse asiassa enemmän kuin LAROCHE.

varat ja mahdollisuudet muuten ovat suuremmat. Ranskan vaihtuvien parlamentaaristen hallitusten ulkopolitiikan /esim.vastakohta TARDIEU-BRIAND/ voi tulla vaikeaksi pitää puoliaan sellaisia miehiä vastaan kuin BECK, TITULESCO ja BENES. HERRIOT, joka Ranskan hallituksen luottamusmiehenä kävi Venäjällä, teki itsensä lapsellisten, bolschevikeja tarpeetto - man mairittelevien puheiden kautta naurunalaiseksi, mikä ei ole myöskään ollut omiaan korottamaan Ranskan arvoa Itä - Europassa. 1/ On muistettava, että Puolan ja Pienen Ententen välillä on tapahtunut huomattava lähentyminen. BENES'kin koskettelee tätä ulkoasiainvaliokunnan kokouksessa Prahassa viimeksi pitämässään suuressa puheessa," .... nous nous rapprochons de la Pologne et lui exprimons toute notre sympathie quand nous la voyons suivre avec fermeté sa politique nationale, en affirmant qu'elle n'acceptera rien dans la politique européenne qui portât atteinte à ses intérêt ou qui fût décidé sans son concours". Ehkä erehdyn, mutta minun korvissani tuntuu, niinkuin näihin sanoi - hin myöskin liittyisi kätketty tunnustus Puolalle siitä, ettei se ole hyväksynyt Ranskan menettelyä. BENES on kuitenkin kaikista edellä mainitsemistani ulkoministereistä se, joka on Ranskalle uskollisin.

Puolan ja Ranskan välisillä suhteilla ei ole merkitystä ainoastaan näille maille, vaan ne muodostavat taustan Puolan suhteille sekä Venäjään että Saksaan. Niiden tarkka seuraaminen on senvuoksi ensiluokkaisen tärkeä myöskin Suomen ulkopolitiikan kannalta.

1/ Italian suurlähetystössä on minulle kerrottu, että venäläiset olivat pukeneet tshekan agentteja hienoiksi herroiksi ja naisiksi, jotka olivat samassa vaunussa kuin HERRIOT. Nämä söivät erinomaisia ruokia ja joivat ranskalaisia viinejä, antautuivat keskusteluun hänen kanssaan ja ylistivät oloja Ukrainassa. HERRIOT oli jo junassa ollessaan monet kerrat vakuuttanut, että Ranskassa olivat olot paljon vaikeammat kuin kaikesta päättäen Ukrainassa!